

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI

9-11 YAŞ GRUBU ÇOCUKLARA YÖNELİK
TÜRK YAPIMI ÇİZGİ FİLMLERDE DEĞERLER EĞİTİMİ
(TRT ÇOCUK ÖRNEĞİ)

DOKTORA TEZİ

ZEHRA GÜDEN ALTMİŞ

DANIŞMAN

DOÇ.DR. MUSTAFA ALTUN

TEMMUZ 2021

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI

9-11 YAŞ GRUBU ÇOCUKLARA YÖNELİK
TÜRK YAPIMI ÇİZGİ FİMLERDE DEĞERLER EĞİTİMİ
(TRT ÇOCUK ÖRNEĞİ)

DOKTORA TEZİ

ZEHRA GÜDEN ALTMİŞ

DANIŞMAN

DOÇ.DR. MUSTAFA ALTUN

TEMMUZ 2021

BİLDİRİM

Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez-Proje Yazım Kılavuzu'na uygun olarak hazırladığım bu çalışmada:

- Tezde yer verilen tüm bilgi ve belgeleri akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi ve sunduğumu,
- Yararlandığım eserlere atıfta bulunduğumu ve kaynak olarak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değiştirmede bulunmadığımı,
- Bu tezin tamamını ya da herhangi bir bölümünü başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

Zehra GÜDEN ALTMİŞ

ÖN SÖZ

Çocukların ilk eğitim ortamı aile olmakla birlikte çevre ve okulda bu eğitime dâhil olur. Teknolojinin gelişmesi ile bu eğitime zaman içinde radyo, televizyon ve İnternet de katılmıştır. Bugünün çocukları ebeveyn ve öğretmenler kadar özellikle televizyon ve İnternet ortamından da etkilenmektedir. Kişilik ve kimlik gelişimlerinde, değerler eğitiminde bu ortamların etkisi giderek artmaktadır. Televizyon ve akıllı telefon, bilgisayar ve tablet kullanarak çocuklar küçük yaşlardan itibaren pek çok program izlemektedir. Bunlar arasında çocukların en çok izlediği programlar çizgi filmlerdir.

Günümüzde birçok kanalda çizgi filmler yayımlanmaktadır. Bu kanallar arasında sadece çocuklara yönelik yayın yapan kanallar da bulunmaktadır. 2008 yılında yayın hayatına başlayan TRT Çocuk bu kanallardan bir tanesidir. TRT Çocuk kanalında çoğunlukla Türk yapımı çizgi filmlere yer verilmektedir. Okul öncesi dönemdeki çocuklara yönelik çizgi filmlerdeki değerler eğitimiyle ilgili çalışma yapıldığından dolayı bu çalışmada 9-11 yaş grubu çocuklara yönelik TRT Çocuk kanalında yayımlanan Türk yapımı çizgi filmler değerler eğitimi bakımından incelenmiştir.

Çalışma Giriş, Kuramsal Çerçeve-İlgili Araştırmalar, Yöntem, Bulgular ve Sonuç-Tartışma-Öneriler olmak üzere 5 bölümden oluşmaktadır. Çalışmada Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi temel alınarak oluşturulmuş değerler tablosu kullanılmış, izlenen çizgi filmler bu değerler tablosuna göre incelenmiş ve sonuçlar tablolar hâlinde gösterilmiştir.

Bu çalışma süresince bana yol gösteren danışman hocam Doç. Dr. Mustafa ALTUN'a, araştırma boyunca görüş ve önerileriyle katkıda bulunan Tez İzleme Komitesi Üyesi hocalarım Doç. Dr. Cüneyt BİRKÖK ve Dr. Öğr. Ü. Mehmet ÖZDEMİR'e, yapıcı eleştirileriyle Doç. Dr. Dilek FİDAN, Doç. Dr. Talat AYTAN ve Doç. Dr. Bekir İNCE hocalarıma, benden desteklerini esirgemeyen sevgili aileme teşekkür ederim.

ÖZET

9-11 YAŞ GRUBU ÇOCUKLARA YÖNELİK TÜRK YAPIMI ÇİZGİ FİMLERDE DEĞERLER EĞİTİMİ (TRT ÇOCUK ÖRNEĞİ)

Zehra GÜDEN ALTMIŞ, Doktora Tezi

Danışman: Doç. Dr. Mustafa ALTUN

Sakarya Üniversitesi, 2021

Bu çalışmada 9-11 yaş grubu çocuklarına yönelik TRT Çocuk kanalında yayımlanan 15 çizgi filmde yer alan değerlerin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden olan doküman incelemesi tekniği kullanılmıştır. Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi ile Birkök'ün (2019) beş temel evrensel değeri ilişkilendirilmiştir. Birkök'ün değerleri, tez danışmanı Altun tarafından olgusal değerler, bunun dışında kalanlar ise duygusal değerler olarak sınıflandırılarak bir tablo oluşturulmuştur. 9-11 yaş grubu çocuklara yönelik TRT Çocuk kanalında yayımlanan Türk yapımı 15 çizgi film tablodaki değerler esas alınarak incelenmiştir. İncelemede Youtube izlenme oranlarına göre her çizgi filmde 5 bölüm en az iki kez izlenerek değerlendirilmiştir. Yapılan değerlendirme alan uzmanlarına sunulmuş, alan uzmanlarından alınan dönütlerle veriler üzerinde düzenlemeler yapılmış, bu şekilde çalışmanın güvenilirliğine katkı sağlanmıştır. Ardından tespit edilen değerlerle ilgili yorumlarda bulunulmuştur.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre TRT Çocuk kanalında yayımlanan 15 çizgi filmin değerler bakımından zengin olduğu ancak daha çok belli değerler üzerinde yoğunlaştığı belirlenmiştir. Bu sonuçların ailelere, eğitimcilere ve çizgi film yapımcılarına yol gösterici olacağı düşünülmüş, değerlerin çizgi filmlerde dengeli biçimde dağılım göstermesi gerektiği vurgulanmıştır.

Anahtar kelimeler: Değer, Değerler eğitimi, Çizgi film, TRT Çocuk kanalı

ABSTRACT
FOR 9-11 YEARS OLD CHILDREN VALUES EDUCATION IN TURKISH-MADE
CARTOONS
(TRT ÇOCUK EXAMPLE)

Zehra GÜDEN ALTMIŞ, PhD Thesis

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Mustafa ALTUN

Sakarya University,2021

In this study, it was aimed to determine the values in 15 cartoons broadcast on TRT Children's channel for children aged 9-11.

The document analysis technique, one of the qualitative research methods, was used in the study. Maslow's Hierarchy of Needs was associated with Birkök's (2019) five basic universal values. A table was created by classifying Birkök's values as factual values, and the rest as emotional values by Altun, the thesis supervisor. 15 Turkish-made cartoons broadcast on TRT Children's channel for children aged 9-11 were analyzed based on the values in the table. In the analysis, 5 episodes from each cartoon were watched at least twice, according to the rate of watching Youtube. The evaluation made was presented to the field experts, arrangements were made on the data with the feedback received from the field experts, thus contributing to the reliability of the study. Then, comments were made about the determined values.

According to the findings of the study, it was stated that 15 cartoons broadcast on TRT Children's channel are rich in values, but mostly focused on certain values. It was thought that these results would guide families, educators and cartoon producers, and it was emphasized that the values should be distributed in a balanced manner in cartoons.

Keywords: Value, Values education, Cartoon, TRT Children's channel

İÇİNDEKİLER

BİLDİRİM.....	i
ÖN SÖZ	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar LİSTESİ	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ	x
KISALTMALAR	xi
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem durumu	2
1.2.Araştırmanın amacı ve önemi	3
1.3.Problem cümlesi.....	4
1.4.Alt problemler	4
1.5.Varsayım	4
1.6.Araştırmanın sınırlılıkları.....	5
1.7.Tanımlar	5
BÖLÜM II	6
ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	6
2.1.Değer kavramı	6
2.2.Değerlerin özellikleri.....	8
2.3.Değerlerin sınıflandırılması.....	10
2.4.Evrensel değerler.....	17
2.5.Türkçe Öğretim Programında değerler.....	18

2.6.Değerler eğitimi	20
2.6.1.Değer eğitimi yaklaşımları	22
2.6.1.1. Değerleri telkin etme (doğrudan değer öğretimi).....	23
2.6.1.2.Değerleri açıklama (değeri belirginleştirme).....	23
2.6.1.3.Ahlâki muhakeme	24
2.6.1.4.Değer analizi	25
2.6.1.5.Değerler eğitiminde bütüncül yaklaşım:(adil topluluk okulu)	26
2.6.1.6.Karakter eğitimi.....	27
2.6.1.7.Eylem yoluyla öğrenme	28
2.7.Evrensel değerler eğitimi	28
2.8.Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi.....	29
2.8.1.Fiziksel ihtiyaçlar	31
2.8.2.Güvenlik ihtiyacı	32
2.8.3.Ait olma ve sevgi.....	32
2.8.4.Takdir edilme ve saygı	33
2.8.5.Kendini gerçekleştirme	33
2.8.6.Bilme ve anlama ihtiyacı.....	34
2.8.7.Estetik ihtiyacı.....	34
2.8.8.Kendini aşmışlık.....	34
2.9.Maslow ve değerler	35
2.10.Çizgi film(animasyon, canlandırma) kavramı	35
2.10.1.Çizgi filmin tarihî gelişimi	36
2.10.1.1. Çizgi filmin (animasyonun) dünyada tarihî gelişimi	36
2.10.1.2.Türkiyede çizgi filmin gelişimi	38
2.10.2.Çizgi filmlerin özellikleri	40
2.10.3.Çizgi filmin yapısı	41
2.10.3.1. Öykü	41

2.10.3.2.Karakterler.....	42
2.11.Çocuk ve televizyon.....	44
2.12.Çocuk ve çizgi film.....	46
2.13.Çizgi film ve eğitim.....	47
2.14.Tematik çocuk kanalları.....	48
2.15.TRT Çocuk kanalı.....	49
2.16.İlgili araştırmalar.....	50
2.16.1. Yerli araştırmalar.....	50
2.16.2. Yabancı araştırmalar.....	56
YÖNTEM.....	58
3.1 Araştırmanın yöntemi.....	58
3.2. Araştırmanın evreni ve örnekleme.....	58
3.3.Veritoplama süreci ve analizi.....	59
BÖLÜM IV.....	64
BULGULAR.....	64
4.1.Problem cümlesine ilişkin bulgular.....	64
4.1.1.Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu çizgi filminde yer alan değerler.....	64
4.1.2.Pırıl çizgi filminde yer alan değerler.....	69
4.1.3.Pak ile Pırpır çizgi filminde yer alan değerler.....	74
4.1.4. 64. Kare Ülkesi çizgi filminde değerler.....	78
4.1.5.Serçe Kuş çizgi filminde değerler.....	82
4.1.6.Bulmaca Kulesi çizgi filminde yer alan değerler.....	86
4.1.7.Nane ile Limon çizgi filminde değerler.....	89
4.1.8.Barbaros çizgi filminde değerler.....	94
4.1.9.Küçük Hezarfen çizgi filminde değerler.....	100
4.1.10.Gizemler Diyarına Yolculuk çizgi filminde değerler.....	105
4.1.11.Cille çizgi filminde değerler.....	110

4.1.12.Keloğlan çizgi filminde değerler.....	115
4.1.13.Dede Korkut Hikâyelerinde değerler	120
4.1.14.Maysa ve Bulut çizgi filminde değerler	123
4.1.15.Harika İşler Takımı çizgi filminde değerler	127
4.1.2. Alt problemlere ilişkin bulgular	134
BÖLÜM V	139
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	139
5.1.Sonuç ve tartışma	139
5.2. Öneriler	141
5.2.1.Araştırma sonuçlarına dayalı öneriler	141
5.2.1.1. Yapımcılara yönelik öneriler.....	141
5.2.1.2. Ailelere yönelik öneriler.....	142
5.2.1.3. Öğretmenlere yönelik öneriler.....	142
5.2.1.4. Millî Eğitim Bakanlığı'na yönelik öneriler	143
5.2.2.Gelecek araştırmalara yönelik öneriler.....	143
KAYNAKLAR	144

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Spranger'e Göre Değerlerin Sınıflaması.....	10
Tablo 2. Nelson'a Göre Değerlerin Sınıflaması.....	12
Tablo 3. Schwarz'a Göre Değer Grupları.....	13
Tablo 4. Naagarazan Değer Sınıflaması.....	15
Tablo 5. Yenilenen Müfredatlarda Değerler ve Değerlerle İlişkili Tutum ve Davranışlar..	19
Tablo 6. İhtiyaç-Değer İlişkisini Gösteren Örnek Değer Sınıflaması.....	60
Tablo 7.Çizgi Filmlerde Tespit Edilen Değerlere Ait İfadeler ve Davranışlar.....	61
Tablo 8. Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu Çizgi Filminde Yer Alan Değerler.....	64
Tablo 9. Pırıl Çizgi Filminde Yer Alan Değerler.....	70
Tablo 10.Pak ile Pırpır Çizgi Filminde Yer Alan Değerler.....	74
Tablo 11. 64 Kare Ülkesi Çizgi Filminde Yer Alan Değerler.....	79
Tablo 12. Serçe Kuş Çizgi Filminde Yer Alan Değerler.....	83
Tablo 13. Bulmaca Kulesi Çizgi Filminde Yer Alan Değerler.....	86
Tablo 14. Nane ile Limon Çizgi Filminde Yer Alan Değerler.....	90
Tablo 15. Barbaros Çizgi Filminde Yer Alan Değerler.....	94
Tablo 16. Küçük Hezarfen Çizgi Filminde Yer alan Değerler.....	100
Tablo 17. Gizemler Diyarına Yolculuk Çizgi filminde Yer Alan Değerler.....	105
Tablo 18. Cille Çizgi Filminde Yer Alan Değerler.....	110
Tablo 19. Keloğlan Çizgi Filminde Yer Alan Değerler.....	116
Tablo 20. Dede Korkut Hikâyeleri Çizgi Filminde Yer Alan Değerler.....	120
Tablo 21. Maysa ve Bulut Çizgi Filminde Yer Alan Değerler.....	124
Tablo 22. Harika İşler Takımı Çizgi Filminde Yer Alan Değerler.....	127
Tablo 23. İncelenen Çizgi Filmlerde Yer Alan Tüm Değerler.....	132

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Maslow'un 5 Basamaklı İhtiyaçlar Hiyerarşisi.....	30
Şekil 2. Maslow'un 7 Basamaklı İhtiyaçlar Hiyerarşisi.....	30
Şekil 3. Maslow'un 8 Basamaklı İhtiyaçlar Hiyerarşisi.....	31

KISALTMALAR

MEB:	Millî Eğitim Bakanlığı
TDK:	Türk Dil Kurumu
TBMM:	Türkiye Büyük Millet Meclisi
RTÜK:	Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
TRT:	Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu
TÜİK:	Türkiye İstatistik Kurum

BÖLÜM I

GİRİŞ

20. yüzyılın sonlarında başlayan teknolojik değişim ülkeler arasında artan nüfus hareketleri, küreselleşme gibi olgularla birlikte dünya küçük bir köye dönüşürken aynı zamanda geleneksel değerlerin de küresel değerlerle mücadelesi söz konusu olmuştur. Artan şehirleşme göreceli olarak konfor getirir de yüksek duvarlar ardındaki bu konfor bireyi yalnızlaştırmıştır. Değerlerdeki bu sarsılma güveni de ortadan kaldırmış, suç oranlarında artış meydana gelmiştir. Böyle bir ortamda ailenin ve ülkenin geleceği olan çocuğun durumu önem kazanmıştır.

Türkiye özelinde suç oranlarında Türkiye İstatistik Kurumu'nun açıkladığı verilere göre çocukların 2019 yılında %32,9 'u kanunlarda suç işlediği iddiasıyla güvenlik birimlerine getirilmiştir. 2015 yılında binde 134 olan suça sürüklenme oranı 2019 yılında binde 168'e kadar çıkmıştır. Ceza infaz kurumlarında bulunan kişi sayısı 2018 yılında %14 artış göstermiştir(TÜİK, 2020). Bu durum suçun önlenmesini sağlamak amacıyla değerler eğitimi öncelikli hâle getirmiştir. Nitekim suçu azaltmak amacıyla değerler eğitime yönelik çalışmalar yapıldığı bilinmektedir. (Fındıklı, 2011; Bayraktutar, 2011; Yiğit, 2011).

Öğretmenler ve yetişkinler çocuklara örnek model teşkil edecek değerleri kazandırma eğiliminde oldukları sürece, çocuklar yetişkinleri model alıp, yetişkinlerin benimsedikleri değer tiplerini hayatlarına aktarırlar. Bu süreçte çocuklar gelecek yaşamda, suçtan arınmış bireyler olarak karşımıza çıkarlar. (Yiğit, 2011, s.27) Değerleri özümseyen çocuk onların rehberliğinde hayatına şekil verir. Bu şekilde toplumsal düzene ayak uydurur.

Aktepe ve Yel (2009) de değerlerin, bireylerin tercihlerini etkilediğini ve bireyin yaşamına yön verdiğini belirtir. Dolayısıyla her toplumda bu davranış ve tutumlara bağlı olarak çeşitli değerler önem kazanabilir. Evrensel değerler toplumlar arası düzenin sağlanmasında etkili bir yere sahiptir. Toplumlar bu ortak değerler etrafında birleştiğinde barış ve düzen her daim devam edecektir.

Değerlerin ilk basamağı okul öncesi dönemdir. Bu dönemde değerlerin çoğu kazanılmakta daha sonra ise okulda pekiştirilmektedir. Okul öncesi dönemde değerlerin kazanılmasında resimli kitaplar, oyunlar ve çizgi filmler önemli yer tutmaktadır. Henüz hayal ile gerçeği

ayırt edemeyen büyük oranda gördüklerinin etkisiyle bir dünya kuran bu yaş çocuğunun, hem benlik oluşumu hem kişilik gelişimi hem de kültürlenme gibi bireysel gelişim süreçlerinde çizgi filmler önemli bir yer teşkil etmektedir. Günde yaklaşık dört saat televizyon karşısında kalan çocuğun kültürel etkileşim konusunda çizgi filmlerdeki davranış kalıplarını, düşünce tarzlarını, model olabilecek kişilerin genel özelliklerini benimsemesi kaçınılmazdır. (Oruç, Tecim ve Özyürek, 2011, s. 283). Çizgi filmlerde belli değerleri üzerinde taşıyan karakterlerin çocuk tarafından örnek alınması çocuğun bu değerleri içselleştirmesinde etkili olacaktır. Çocuğun farklı değerleri içinde barındıran, kahramanlarının örnek davranışlar sergilediği çizgi filmleri izlemesi ona yarar sağlayacaktır.

Güler ve Akman (2006) okul öncesi çocukların bilim konusundaki düşüncelerini inceleyerek çocukların çizgi filmlerde gördükleri bilim insanı figürlerinden etkilenecek zihinlerindeki bilim insanı görüntüsünü oluşturduğunu saptamıştır. Okul öncesi dönemde bilmediği bir figürle karşılaşan çocuğun en çok izlediği programlar arasında yer alan çizgi filmlerden etkilenmesi doğaldır. Dolayısıyla çizgi filmlerin öğretimde kayda değer bir rolü olduğu görülmektedir.

Bu bağlamda değer eğitiminde önemli rolü olduğu düşünülen TRT Çocuk kanalında yer alan 9-11 yaş grubu çocuklara yönelik Türk yapımı çizgi filmlerde değerler üzerinde bir araştırma yapılmıştır.

1.1.Problem durumu

Bireyler neredeyse bebeklikten itibaren cep telefonları, bilgisayar ve televizyon gibi birçok teknolojik cihazla etkileşim içerisinde bulunmaktadır. Bunun sonucunda da bu cihazlarla etkileşim içerisinde bulunan bireyler bazı değerleri kazandıkları gibi bazen de bu kaynaklardan olumsuz etkilenebilmektedir. Televizyon izleyen çocuklarda öncelikli olarak ders çalışmaya karşı isteksizlik, okuma alışkanlığının yerleşmemesi, şiddete başvurma ve saldırganlığın artması, kendini doğru bir biçimde ifade edememe, kendini televizyondan izlediği kahramanın yerine koyarak gerçeklerden uzaklaşma, toplumsal ilişkilerde güçlüklerle karşılaşma ve uzun süre televizyon karşısında kalmanın yarattığı çeşitli sağlık sorunları televizyonun olumsuz etkilerinin birer sonucudur. Çocukların dikkatlerini toparlayabilme sürelerinin kısalığı da göz önüne alınacak olursa, televizyonda hızla akan

görüntüler çocuklarda konsantrasyon ve dikkat dağınıklığı oluşmasına neden olabilmektedir. Hatta küçük yaşlardan itibaren çok fazla televizyon karşısında zaman geçiren çocuklarda geç konuşma ya da cümle kuramama gibi sorunlarla da karşılaşabilmektedir. (Büyükbaykal, 2007, s.35). Bu nedenle çocukların televizyon, telefon gibi teknolojik cihazlarla etkileşimlerinin kısıtlı tutulması yerinde olacaktır.

Televizyonun çocuğun gelişimindeki olumlu etkisi de göz ardı edilemez. Bu nedenle çizgi filmlerdeki değerlerin bilinmesi gerekmektedir.

Çizgi filmler üzerine yapılan değerlerle ilgili çalışmalara bakıldığında 9-11 yaş grubu çocuklara yönelik Türk yapımı çizgi filmler ile ilgili derinlikli bir çalışma yapılmadığı göz önünde bulundurularak bu konu ile ilgili bir çalışma yapılmıştır.

1.2.Araştırmanın amacı ve önemi

Bu araştırmanın amacı TRT Çocuk kanalındaki 9-11 yaş grubu çocuklara yönelik Türk yapımı çizgi filmlerin değerlerini belirlemektir. Araştırmada öncelikle 9-11 yaş grubu çocuklara yönelik TRT Çocuk kanalında yayınlanan Türk yapımı çizgi filmler TRT Çocuk kanalı sitesinden tespit edilmiştir. Değer kavramı ve değer çeşitleri araştırılıp elde edilen veriler ışığında çizgi filmler aktardıkları değerlere göre incelenecektir.

İnsanın doğruyu ve yanlış ayırt etmesine yarayan yargılara değer denir. Suç oranları ile ilgili daha önce de belirtilen veriler göz önünde bulundurulduğunda günümüzde hırsızlık, cinayet, tecavüz gibi suçların yaygınlaştığı görülmektedir. Bu durum değerler eğitiminde bir eksiklik olduğunu ortaya koymaktadır.

Değerler ilk olarak ailede kazanılmaktadır. Ailenin ve çevrenin çocuğa karşı tutumu, çocuğun oynadığı oyunlar, izlediği çizgi filmler çocuğun değerleri öğrenmesinde etkilidir. Kontrollü bir şekilde izlettirilen programların çocuklara olumlu etkileri olduğu görülmektedir. Önder ve Dağal (2006), bazı televizyon programlarının çocukta istenen sosyal davranışı geliştirme, paylaşma, yardımlaşma duygusunu aşılama, zihinsel gelişim sürecini hızlandırma, erken, etkin ve çabuk öğrenmeyi geliştirme, bilinmeyen dünyaları keşfettirme, başka insanlarla duygudaşlık kurabilme, dil gelişimini hızlandırma gibi çocuğun birey olarak gelişimine büyük katkıları olduğunu belirtir(Önder ve Dağal, 2006, s. 174).

Çizgi filmlerde açık veya örtük bir biçimde pek çok değer kazandırılmaya çalışılmaktadır. Bu çalışma 9-11 yaş çocuklara yönelik TRT Çocuk kanalındaki Türk yapımı çizgi filmlerin değerlerinin incelenmesine yönelik hazırlanmıştır. Toplum hayatında değerlerin her geçen gün önem kazandığı göz önünde bulundurulduğunda araştırmanın hem güncel hem de gerekli olduğunu belirtmek yerinde olacaktır. Çalışmadan elde edilen verilerin ailelere, eğitimcilere ve çizgi film yapımcılarına yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

1.3.Problem cümlesi

Araştırmanın problem cümlesi şu şekilde ifade edilmiştir: “TRT Çocuk kanalında yayımlanan 9-11 yaş grubu çocuklara yönelik Türk yapımı çizgi filmlerde hangi değerler yer almaktadır?

1.4.Alt problemler

- 1.TR T Çocuk kanalındaki 9-11 yaş çocuklarına yönelik Türk yapımı çizgi filmlerde ağırlıklı olarak üzerinde durulan değerler hangileridir?
- 2.TR T Çocuk kanalındaki 9-11 yaş grubu Türk yapımı çizgi filmlerde daha az üzerinde durulan değerler hangileridir?
3. TR T Çocuk kanalındaki 9-11 yaş grubu Türk yapımı çizgi filmlerde hangi değerler üzerinde durulmamıştır?

1.5.Varsayım

Araştırmada Youtube'daki izlenme oranlarına göre belirli sayıda incelenen çizgi filmlerin bölümlerinin yapımlardaki genel eğilimi yansıttığı varsayılmaktadır.

1.6.Araştırmanın sınırlılıkları

1.Araştırmada 9-11 yaş grubu çocuklara yönelik TRT Çocuk kanalındaki Türk yapımı çizgi filmler ele alınmıştır.

2. Çizgi filmlerden de 9-11 yaş grubu çocuklara yönelik TRT Çocuk kanalındaki Türk yapımı çizgi filmler Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu, Pırıl, 64 Kare Ülkesi, Barbaros, Harika İşler Takımı, Bulmaca Kulesi, Pak İle Pırpır, Serçe Kuş, Gizemler Diyarına Yolculuk, Küçük Hezarfen, Dede Korkut Hikâyeleri, Cille, Nane ile Limon, Keloğlan Masalları, Maysa ve Bulut ele alınmıştır.

1.7.Tanımlar

Değer:

Olgu bilincinden sonra ortaya çıkan ve olguya, belli duyguları, arzuları, ilgileri, amaçları, ihtiyaç ve eylemleri özneye ilişkisi içinde, belli nitelikler yüklemeye belirlenen tavır; öznenin olana, olguya yüklediği nitelik.(Cevizci, 1996)

Eğitim:

Çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine okul içinde veya dışında, doğrudan veya dolaylı yardım etme, terbiye (TDK, 2020).

Değerler eğitimi:

Sosyal yaşamı oluşturan, bireyleri birbirine bağlayan, gelişmeyi, mutluluğu ve huzuru sağlayan, risk ve tehditlerden koruyan ahlâki, insani, sosyal ve manevi değerlerimizin tüm bireylere kazandırılması ve aktarılması sürecidir (MEB, 2010).

Çizgi film:

Bir konuyla ilgili olarak karakterlerinin hareketlerini belirtecek biçimde art arda çizilmiş resimlerden oluşan sinema filmi (TDK, 2020).

BÖLÜM II

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Araştırmanın ikinci bölümünde araştırma konusuyla ilgili kavramlara, bunlarla ilgili açıklamalara ve konuyla ilgili yapılan araştırmalara yer verilmiştir.

2.1.Değer kavramı

Değer kavramı üzerinde tümüyle uzlaşılan bir kavram olmaktan çoğu kez uzaktır. Evrensel bir nitelik taşıdığını düşünenler olduğu gibi kültüre, topluma hatta kişiye göre değiştiğini dile getirenler olmuştur. Felsefeden, psikolojiye, sosyolojiden ekonomiye kadar farklı disiplinler değer kavramı üzerinde durmuştur. Her bir disiplin kendi bakış açısından değeri tanımlamaya çalışmıştır.

Değer, gündelik yaşamda da akademik tartışmaların ötesinde değer kendine yer bulmaktadır. Halk bilimi bağlamında atasözleri, masallar, fıkralar, efsaneler buna örnekler. Bu metinlerin her birinde toplumun değerlerini yansıtan davranış kalıplarına rastlanır. Geleneğin aktarımı bir bakıma bu metinler yoluyla dilde gerçekleşir.

Genellikle yapılması toplumca kabul gören davranışlar değer kabul edilir. Büyüklere saygı göstermek, doğruyu söylemek gibi değerler bunlar arasında sayılabilir. Toplumda kabul gören bu değerler gibi birçok değer vardır ki o toplumun çabasıyla bireylere kazandırılabilir. Bu değerler örtük olarak öğretilebileceği gibi okullarda planlı bir şekilde de öğretilir. Değerler eğitiminin planlı bir şekilde yapıldığı toplumlarda problemler daha az görülür.

Toplumlar sürekliliklerini sağlamak adına da değerleri oluştururlar. Yaşam kodlarını bir sonraki kuşağa aktarmakla toplumun devamlılığını garanti altına almak isterler. Ancak bir toplumda rekabet o toplumu ayakta tutan bir değer iken bir başka toplumda kanaat bir değer olarak kabul görebilir.

Alanyazında da değer kavramına farklı tanımlamalar getirilmiştir. Bu tanımlamalarda değerlerin bir inanç, bir kanı, bir ilkeler dizisi, bir ölçüt, bir tavır, bir nitelik olduğu gibi düşünceler dile getirilmiştir. Bu düşünceler aşağıda ayrıntılı bir biçimde yansıtılmaktadır:

Schwartz (1994), değerleri, bir kişinin veya başka bir sosyal varlığın hayatında akılcı ilkeler olarak hizmet eden, önemi değişen, arzu edilen dönüşümsel hedefler olarak tanımlar. Değerlerin bu tanımında örtük olarak şu hedefler vardır:

(1) bazı sosyal varlıkların çıkarlarına hizmet ederler. (2) eylemi motive edebilirler - ona yön ve duygusal yoğunluk verirler. (3) eylemi yargılamak ve gerekçelendirmek için standartlar olarak işlev görürler. (4) hem baskın grup değerleri üzerinden sosyalleşme hem de bireylerin benzersiz öğrenme deneyimleri yoluyla edinilirler (Schwartz, 1994).

Rokeach, “Değerlerin Doğası” alt başlığı altında değer kavramını şöyle açıklamaktadır:

Değer kalıcıdır, bir inançtır, bir davranış tarzına veya varoluşun son durumuna karşılık gelir; hem bir tercihtir hem de tercih edilene ilişkin bir kavramdır, kişisel veya sosyal olarak tercih edilen bir şeyin kavramıdır. (Rokeach, 1973, s. 5-10)

Cevizci değeri olgu bilincinden sonra ortaya çıkan, belli duyguları, arzuları, ilgileri, amaçları; ihtiyaç ve eylemleri olan özneye ilişkisi içinde, belli bir nitelikler yüklemeye belirlenen tavır; öznenin olana, olguya yüklediği niteliktir olarak tanımlamaktadır Buna göre değer söz konusu olduğunda işe mutlaka öznenin, kişiliğinin karışması gerekir; öte yandan, değer, öznenin ya da zihnin kuramsal bir tavır ya da yöneliminden çok pratik bir tavır ya da yönelimin ifadesidir. Değer, öznenin ilgili nesnenin amacı ve eylemleriyle olan ilişkisini ifade etmek üzere, ona diğer niteliklerine ek olarak, sonradan eklediği bir niteliktir. Değer işte bu süreçten sonra, kendi başına ve nesnel bir biçimde değerli bir şey olarak görülmek suretiyle, nesneleştirilir ve nesneye yansıtılır (Cevizci, 1996, s.123-124.)

Ülken de her toplumda onun sahip veya bağlı olduğu kültürü meydana getiren inançlar, fikirler ve normlar sistemi vardır; bunlardan her biri bir değerdir, demektir (Ülken, 1969, s. 73).

Sosyolojik anlamda değer, “bir sosyal grubun veya toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları kabul edilen; onların ortak duygu, düşünce, amaç ve menfaatini yansıtan genelleştirilmiş temel ahlâki ilke veya inançlar” olarak tanımlanmaktadır (Kızılçelik ve Erjem, 1992’den aktaran Baloglu ve Balgalmış, 2005).

Eğitim felsefesi içinde de değerler yer almış, her felsefi akım çerçevesinde değerlerin nasıl olacağı açıklanmaya çalışmıştır. Bu açıklamalardan bir kısmını özetlemek eğitim bağlamında konunun açıklık kazanmasına yardım edebilir. İdealistler; evreni, evrensel ve sonsuz kavramları ile tanımladıkları için, değerleri de değişmeyen ve bütün insanlara uygulanabilir ilkeler olarak görmektedirler. Etik ilkeler kültürdeki değerleri ve oluşturulan bilgiyi yansıtır. Felsefe, tarih, edebiyat ve sanatla ilgili dersler, bu değerlerin aktarılmasını sağlar. Realistler de; benzer şekilde insanların teorilerini doğal, fiziki ve sosyal yasalara göre geliştirebileceklerini, doğa yasalarının evrensel ve sonsuz olması sebebiyle de değerlerin bunlar üzerine oturtulması gerektiğini savunurlar. Pragmatistler ise; tersine olarak değerlerin zamana, yere ve durumlara bağlı dolayısıyla göreceli olduğunu iddia ederler. Onlara göre evren sürekli olarak değişmektedir; buna bağlı olarak değerler de değişmek zorundadır (Aktepe ve Yel, 2009, s.610).

Psikoloji değer problemini felsefeden daha farklı bir şekilde ele alır. Psikolojide değerın önemi onun objektif bir esasa dayanıp dayanmamasında değil, fakat insan davranışlarının yol göstericisi olarak oynadığı roldedir. Özellikle ahlâkî davranış konusunda değer, bir kimsenin çeşitli insanları, insanlara ait nitelikleri, istek ve niyetleri, davranışları değerlendirirken başvurduğu bir kriter demektir (Güngör, 1998, s. 29).

2.2.Değerlerin özellikleri

Değerler tanımları kadar özellikleri açısından da alan uzmanlarınca farklı biçimlerde değerlendirilmiştir. Kimi uzmanlar değerlerin göreceli olduğunu, kimi bir rehber, kimi bir ölçüt kimi soyut ve kişisel olduğunu dile getirmiş, bu çerçevede değerlerin özelliklerini sıralamıştır. Aşağıda bazı alan uzmanlarının değerlerin özelliklerine dair görüşleri yansıtılmıştır:

Rokeach yaşamın temeli olarak gördüğü değerlerin özelliklerini şu şekilde sıralar (Rokeach, 1973'ten aktaran Karababa, 2019):

- Bireyin davranışına rehberlik eden çok yönlü ölçütlerdir.
- Bireyin politik veya dinî tercihiinde önemli rol oynar.
- Başkalarını ikna etmede etkilidir.
- Bireyin kendini ifade etmesinde rehberdir.
- Bireylerin ahlâki olarak değerlendirilip sıralanmasında bir ölçüt niteliğindedir.

- Bireyi sosyal düzeyde belirli bir konum almaya teşvik eder.
- Bireyin başkalarını değerlendirmesinde kriter rolü oynar.

Fichter (2006) değerlerin bir uzlaşma aracı olduğunu belirterek özelliklerini şöyle ifade eder (Fichter, 2006'dan aktaran Karababa, 2019) :

- Değerler topluma anlam veren ölçütlerdir.
- Değerler herhangi bir kişinin inisiyatifinden ziyade toplumun çoğunluğu tarafından uzlaşılır.
- Değerler ciddiye alınırlar. Kişiler değerleri ortak refahın korunması ve gereksinimlerin karşılanması ile birlikte görürler.
- Coşkuyla iç içe olan değerler için özveride bulunurlar hatta kişiler ölümü bile göze alırlar.
- Değerler kişiler arası uzlaşım gerektirdiği için kavramsal olarak diğer değerleri nesnelerden soyutlanabilir.

Schwartz ve Bilsky (1987) değerleri belli bir sisteme göre sıralar ve özelliklerini aşağıdaki şekilde belirtir (Schwartz ve Bilsky, 1987'den aktaran Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000):

- İnanç niteliği taşıyan değerler duygulardan bağımsız değildir, fikir niteliği taşımazlar.
- Soyut ve kişiseldirler, etkinlik kazandıklarında duygularla etkileşime geçerler.
- Değerler bireyin hedefleriyle ve bu hedeflere ulaşmada etkili olan davranış örüntüleriyle ilişkilidir.
- Değerler özgül eylem ve durumların üzerindedir.
- Değerler davranışların, insanların ve olayların seçilmesi, değişimi ve yönlendirilmesi noktasında standartlar olarak işlev görür.
- Önem derecesine göre değerler kendi aralarında sıralanırlar ve bu sıralama değer önceliklerini belirleyen bir sistem oluşturur.
- Değerler değişkendir. Zamanla ihtiyaçları karşılamak için değer önceliklerinde değişiklikler meydana gelebilir.

Tezcan (2011) değerlerin dört temel özelliğini aşağıdaki şekilde sıralamıştır:

- Grubu oluşturan bireylerce üzerinde uzlaşılmıştır. Bireylerin yargısından bağımsız olarak vardırırlar. Grup üyeleri tarafından paylaşılır.

- Bireylerce ciddiye alınırlar. Gerekliliğine dair yüksek bir inanç beslenir. Temel toplumsal ihtiyaçları karşılamada önemli görevler icra ettikleri düşünülür.
- Coşkularla bir arada bulunup duygu ve heyecanlara hitap ederler. İnsanlar inandıkları bu yüce değerler uğruna büyük öz verilerde bulunmaya ve hatta gerektiğinde canlarını vermeye hazırdırlar.
- İnsan zihninde yer etmiş toplumsal ve kültürel soyut olgular olup öteki nesnelerden soyutlanabilirler.

2.3.Değerlerin sınıflandırılması

Değerler toplumdan topluma farklılıklar göstermektedir. Bunun dışında hangi kavramların değer kabul edildiği hangilerinin ise kabul edilmediği tartışma konusu olmuştur. Değerler üzerinde birçok araştırma yapılmıştır. Bunlar arasında alanyazında en bilinen sınıflamalar aşağıda belirtilmiştir:

2.3.1 Spranger değerler sınıflaması

Değer sınıflamaları içinde en tanınmış sınıflama Spranger'a aittir. Spranger, değerleri altı grupta toplar. Bunlar: estetik, teorik (bilimsel), ekonomik, siyasi, sosyal ve dinî değer gruplarıdır(Spranger 1973'ten aktaran Akbaş, 2004, s. 30–31).

Tablo 1

Spranger'e Göre Değerlerin Sınıflaması

1.Bilimsel Değer	Gerçeğe, araştırmaya, bilgiye, muhakemeye ve eleştirel düşünceye önem verir. Bilimsel değerleri olan deneysel, eleştirici, akılcı ve entelektüeldir.
2.Ekonomik Değer	Ekonomik amaç ve araçları kapsar. Yararlı ve pratik olana değer verir. Ekonomik değerlerin hayatta önemszenmesi gerektiğini belirtir. Bireysel faydayı ön planda tutar.
3.Estetik Değer	Çevresindeki nesnelerde güzellik arar. Simetri, uyum ve forma önem verir. Birey hayatı olayların bir çeşitliliği olarak görülür. Sanattan bir fayda beklemeden sanatın toplum için

zorunluluk olduğunu düşünür.

4.Sosyal Değer	Başkalarını sevmek, yardım ve bencil olmama esastır. En yüksek değer insan sevgisidir. Bu değerlere sahip insan sevgisini insanlara sunar. Nazik, sempattır, bencil değildir.
5.Politik Değer	Her şeyin üstünde kişisel güç, etki ve şöhret vardır. Esas olarak kuvvetle ilgilidir.
6.Dini Değer	Evreni bir bütün olarak kavrar ve kendisini onun bütünlüğüne bağlar. Dini uğrunda dünyevi hazları feda eder.

2.3.2.Rokeach değerler sınıflaması

Rokeach değerleri amaç (terminal) değerler ve araç (instrumental) değerler olmak üzere iki grupta toplanır. Her bir grupta 18 değer sıralar (Rokeach, 1973, s. 28).

Amaç Değerler	Araç Değerler
Rahat bir yaşam(müreffeh bir yaşam)	Hırslı(Çalışkan, hevesli)
Heyecan verici bir yaşam(uyarıcı, aktif bir yaşam)	Geniş fikirli(açık fikirli)
Başarılı olma duygusu(kalıcı katkı)	Yetenekli(yetkin, etkili)
Bariş içinde bir dünya(kötülük ve çatışmadan uzak)	Neşeli(kaygısız, neşeli)
bir güzellik dünyası(doğanın ve sanatın güzelliği)	Temiz(temiz, düzenli)
Eşitlik(kardeşlik, herkes için eşit fırsat)	Cesur(inançların için ayağa kalkmak)
Aile güvenliği(sevdiklerine bakmak)	Bağışlayıcı(başkalarını affetmeye istekli)
Özgürlük(bağımsızlık, özgür seçim)	yardımsaver(başkalarının refahı için çalışmak)
Mutluluk(memnuniyet)	Dürüst(samimi,dürüst)

İç huzur(iç çatışmadan kurtulma)	Yaratıcı(cüretkar, yaratıcı)
Olgun aşk(cinsel ve ruhsal yakınlık)	Bağımsız(kendine güvenen, kendi kendine yeten)
Ulusal güvenlik(saldırıdan korunma)	Entelektüel(zeki, düşünceli)
Zevk(keyifli, yavaş bir yaşam)	Mantıksal(tutarlı, rasyonel)
Kurtuluş(kurtarılmış, sonsuz yaşam)	Sevgi dolu(şefkatli, hassas)
Kendine saygı(benlik saygısı)	İtaatkar(saygılı, riayet eden)
Sosyal tanınma(saygı, hayranlık)	Kibar(nazik, iyi huylu)
Gerçek dostluk(yakın arkadaşlık)	Sorumlu(güvenilir)
Bilgelik (olgun bir yaşam anlayışı)	Özdenetimli (ölçülü, özdisiplinli)

2.3.3. Nelson değerler sınıflaması

Nelson değerleri; bireysel değerler, grup değerleri ve sosyal değerler olarak üçe ayırır (aktaran Akbaş, 2004, s. 32–33).

Tablo 2

Nelson'a Göre Değerlerin Sınıflaması

Bireysel Değerler	Bireysel değerler seçim yapmada ve satın aldığımız ürünlerde, hobilerimizde olduğu gibi diğer kişisel tercihlerimizle ilişkilidir (Michaelis, 1988, s.361).
Grup Değerleri	Grup değerleri, belirli bir grubun üyeleri tarafından paylaşılan değerlerdir. Bu grup; aile, kulüp, dinî ya da politik bir grup olabilir (Naylor ve Diem, 1987, s. 350).

Sosyal Değerler Sosyal değerler ise adalet, saygı, farklılık, eşitlik gibi değerlerdir ve bireyin mevcut toplumsal yapı içerisinde varlığını devam ettirmesine yarar (Michaelis, 1988, s.361). Sosyal değerlerin tanımlanmasında sosyalleşme, sosyal bilinç, norm ve grup ruhu gibi kavramlar kullanılmaktadır (Akbaş, 2004, s. 19).

2.3.4. Schwartz değerler sınıflaması

Schwartz (1994) üç evrensel ihtiyaçtan (biyolojik bir organizma olarak bireylerin ihtiyaçları, koordineli sosyal etkileşim ihtiyaçları ve grupların sorunsuz çalışması ve hayatta kalması için ihtiyaçlar) on değer türetmiştir.

Tablo 3

Schwartz'a Göre Değer Grupları (1994) Motivasyonel Değer Türleri

Tanım	Örnek Değerler	Kaynaklar
Güç: Sosyal statü ve itibar, insanlar ve kaynaklar üzerinde kontrol veya hakimiyet	Sosyal güç, otorite, zenginlik	Etkileşim Grup
Başarı: Sosyal standartlara göre yetkinlik göstererek kişisel başarı.	Başarılı yetenekli hırslı	Etkileşim Grup
Hazcılık: Kişinin kendisi için zevk ve duyumsal tatmini.	Haz, hayattan zevk alma	Organizma
Uyarım: heyecan, yenilik ve hayata meydan okuma.	Risk alma, farklı yaşam, heyecan verici yaşam	Organizma
Özyönetim: Bağımsız düşünce ve eylem - seçme, yaratma,	Yaratıcılık, merak, özgürlük	Organizma Grup

keşfetme.

Evrenselcilik: Tüm insanların refahı ve doğa için anlayış, takdir, hoşgörü ve koruma.	Geniş fikirlilik, sosyal adalet, eşitlik, çevreyi korumak	Grup Organizma
Yardımseverlik: Kişinin sık sık kişisel temas hâlinde olduğu kişilerin refahının korunması ve iyileştirilmesi.	Yardımsever, dürüst, bağışlayıcı	Organizma Etkileşim Grup
Gelenek: Geleneksel kültür veya dinin sağladığı gelenek ve fıkirlere saygı, bağlılık ve kabul.	Alçakgönüllü, dindar, kanaatkâr	Grup
Uygunluk: Başkalarını üzmesi veya zarar vermesi ve sosyal beklentileri veya normları ihlal etmesi muhtemel eylemlerin, eğilimlerin ve dürtülerin kısıtlanması.	Nazik, itaatkar, ebeveynleri ve yaşlıları onurlandıran	Etkileşim Grup
Güvenlik: Toplumun, ilişkilerin ve benliğin güvenliği, uyumu ve istikrarı.	Millî güvenlik, sosyal düzen, saflık	Organizma Etkileşim Grup

2.3.5. Naagarazan değerler sınıflaması

Naagarazan değerleri beş ana başlık altında toplamıştır. Bu değerlere bağlı alt değerler belirlemiştir. Değerleri Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi ile ilişkilendirmiştir. Buna göre her değer farklı ağırlık ve öncelikleri vardır. Bir değer başka bir değere bağlıdır. Mesela benlik kaygısı yalnızca sosyal kabulün yerine getirildiği ölçüde ele alınabilir. Naagarazan bu sınıflandırmayı "Değer Tipleri" başlığı adı altında vermiştir.

Tablo 4

Naagarazan Değer Sınıflaması (Naagarazan, 2006 s.3-4)

Doğru Davranış (Right Conduct)	a. Kişisel Özellikler: Mülkiyet, diyet, hijyen, alçakgönüllülük, duruş, kendine güven ve temiz, düzenli dış görünüş. b. Sosyal Özellikler: İyi davranış, görgü, iyi ilişkiler, yardımseverlik, israf etmeme, ve iyi çevre. c. Ahlâki Özellikler: Davranış kuralları, cesaret, güvenilirlik, sorumluluk, verimlilik, yaratıcılık, inisiyatif, sebat, dakiklik, beceriklilik, herkese karşı saygı ve sorumluluk.
Barış (Peace)	Dikkat, sakinlik, konsantrasyon, memnuniyet, itibar, disiplin, eşitlik, ağırbaşlılık, sadakat, odaklanma, şükran, mutluluk, uyum, alçakgönüllülük, iç sessizlik, iyimserlik, sabır, yansırma, memnuniyet, kendini kabul, kendine güven, öz kontrol, öz disiplin, öz saygı, özgüven, duygu denetimi, hoşgörü ve anlayış.
Doğruluk (Truth)	Doğruluk, merak, ayırt etme, tarafsızlık, korkusuzluk, dürüstlük, bütünlük (düşünce, söz ve eylem birliği), sezgi, adalet, iyimserlik, saflık, bilgi arayışı, akıl, öz-analiz, samimiyet, sorgulama ruhu, sentez, güven, doğru sözlülük ve kararlılık.
Sevgi (Love)	Kabul, sevgi, özen, şefkat, dikkat, özveri, bağlılık, empati, hoşgörü, affetme, dostluk, cömertlik, nezaket, insanlık, sadakat, sabır, vatanseverlik, saygı, fedakârlık, özveri, hizmet, paylaşım, sempati, düşünceli olma, güven.
Şiddetsizlik (Non-olence)	a. Psikolojik: Yardımseverlik, şefkat, başkaları için kaygılanma, dikkate alma, hoşgörü, affetme, görgü, mutluluk, sadakat, ahlâk ve evrensel sevgi. b. Sosyal: Diğer kültür ve diğer dinlerin takdir edilmesi, kardeşlik, çevre bakımı, vatandaşlık, eşitlik, zararsızlık, ulusal farkındalık, sebat, mülkiyete saygı ve sosyal adalet.

2.3.6. Dilmaç ve Arıcak değerler sınıflaması

Dilmaç ve Arıcak (2012) güvenilirlik ve geçerlilik çalışması sonucunda geliştirdikleri ölçekte değerleri dokuz grupta ele almışlardır (aktaran Karababa, 2019, s. 17):

- Toplumsal Değerler: Bu değer grubunda yardımseverlik, tevazu, nezaket, saygı ve hoşgörü ön plandadır
- Kariyer Değerleri: Bu grupta ise kalite, eğitim ve kariyer ön plana çıkar.
- Entelektüel Değerler: Beden sağlığı, akıl sağlığı, bilgi, başarı gibi kavramlar bu değer grubunu karşılamaktadır.
- Maneviyat: İbadet, din, iman, iç huzur ön plandadır.
- Materyalistik Değerler: Para, mal/mülk, statü gibi maddi amaç ve araçlar bu değer grubunu oluşturur.
- İnsan onuru: Namus, şeref/onur, adalet gibi kavramlar ön plana çıkar.
- Romantik Değerler: Bu değer grubunda aşk, haz/zevk, eş/sevgili ön plandadır.
- Özgürlük: Bağımsızlık, emek, kültür gibi kavramlar bu değer grubuna karşılık gelmektedir.
- Fütüvvet: Cömertlik, cesaret gibi kavramlar bu bölümde ön plana çıkar.

2.3.7 Ülken değerler sınıflaması

Hilmi Ziya Ülken (2016) değerleri öz karakterleri bakımından içkin, aşkın ve normatif değerler olarak üçe ayırmıştır (Ülken, 2016, s. 364-366). İçkin değerler, bilinç verileri, yani değerün üç esaslı vasfından ikincisi olan tabii unsurlar ve muhteva özelliği üstün değerlerdir. Bunlar, teknik, sanat ve bilgi değerleridir. Teknikte madde, sanatta duyular ve duygular, bilgide kavramlar esas teşkil ederler, fakat hepsi bilinç muhtevasına dayanırlar. Bu değerlerde temeli bilinç muhtevası meydana getirir.

Aşkın değerler, duyu verileri, bilinç muhtevası yalnızca vesile (occasion)dirler. Fakat bu vesile az veya çok önemsiz bir dereceye inebilir. Bir insanla bir insan arasında ahlâki ilişkide bilinç verileri ya yazılmış bir sözleşmeye dayanan iki insanın bu sözleşmeye sadık kalması, ya gençlik ve aile hatıralarına sadık kalması, ya da verilmiş sözlere sadık kalması ve vefalılık gibidir ki, bu sözler ve yazılar duyu verileridir, bilinç muhtevalarıdır. Fakat asıl olan birbirine göre aşkın iki varlıktır, Ben'le Başkası arasında bir bağlantıdır ki, bu bir aşkınlık ilişkisidir.

Normatif değerler, aslında değer değil, ancak bütün değerlerin ölçüleri, değişim örnekleri (étalon)dir. Bu değerlerin görevi başka değerleri birbirleriyle karşılaştırmak ve ölçmektir. Bu ölçü-değerler de iktisadi, hukuki ve lisanî değerlerdir. Benim mülkün, servetin veya sözleşmem, çocuğuma, akrabama intikal ediyorsa ya da benim yaptığım bir hareket başka birisinin değer düzeninde bir değişikliğe sebep oluyorsa, benim hareketim başkasının değer düzenini bozan bir tecavüz veya onu tamamlayan yardım şeklini alıyorsa, burada yeni bir ölçü-değer meydana gelir.

2.3.8.Birkök değer sınıflaması

Birkök (2019) bir ilkenin değer olabilmesi için muhatapların tümü tarafından anlamlı, önemli ve içselleştirilmiş olması gerektiğini ifade etmiştir. Evrensel temel değerleri beş gruba ayırmıştır. Ele alınan değerler sosyolojik anlamdaki olgusal değerlerdir. Bunlar; özgürlük, eşitlik, sanat, adalet ve bilimdir.

Bu sınıflandırmalar alanyazında sıklıkla dikkate alınan sınıflandırmalardır. Bunların dışında her biri değeri farklı açılardan ele alan sınıflandırmalar da mevcuttur. Ancak üzerinde uzlaşılan ve evrensel nitelik taşıdığı iddia edilen değerler de vardır. Aşağıdaki alt başlıkta bu konuya değinilecektir.

2.4.Evrensel değerler

Somuncu'ya (2010) göre evrensel değerler, hem kişinin kendisiyle olan ilişkisinin sağlamlığında hem de diğer bir insan ya da insan grubuyla olan ilişkisinde, insanın yararına olacak eylemlerde bulunmasını salık veren değerlerdir. Adalet, ahlâklılık, ana-babaya yardım ve aile içi dayanışma, barış, demokrasi, eşitlik, bireyin değerliliği, insan hakları, kendine yapılmasını istemediğin davranışı başkasına yapmamak, sevgi, uygarlık olgularını birer evrensel değerdir (Somuncu, 2010).

Cintaş (2009)'a göre temel evrensel değerler şunlardır: Adalet, aile birliği, arkadaşlık, barış, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, eğitim, emek, hayatla mücadele, iyi huylu olma, kanaatkârlılık, mantık yürütme, merhamet, saygı, sevgi, sorumluluk, umut,

yalnızlık, yardımseverlik, hoşgörü, inanç, iyilik etme, şükran duyma, temizlik, misafirperverlik, sağlıklı olma, estetik, özgürlük, takdir edilme, vatanseverlik ve aşktır.

Birkök (2019) de makalesinde yer verdiği değerleri evrensel ölçüde olgusal değerler olarak nitilemektedir. Ona göre herhangi bir zaman ve mekân şartlarında değer olarak kabul edilen normlar özgürlük, eşitlik, adalet, bilim ve sanat olmak üzere beş temel evrensel değerden bir veya birkaçını barındırdığı ölçüde evrensel ve anlamlı niteliklere sahip olmaktadır. Bir kültürde ortaya çıkan değer diğer kültürlerde de var olduğu ölçüde evrensellik özelliği belirlemektedir. Bu yolla kültürel farklılıkları aşabilecek evrensel tutum ve davranışlara doğru bir gelişme mümkün olmaktadır. Bu beş temel değer, bütün kültürel yapılar içinde toplumları hareket ettiren evrensel dinamikler olarak mevcut bulunmaktadır. Fiziki dünyadaki temel elementlerin var olması gibi, evrensel değerler de toplumsal dünyayı meydana getiren temel olgulardır.

2.5.Türkçe Öğretim Programında değerler

Çocuğun aile ortamında başlayan değerler eğitimi eğitim kurumlarında da devam etmektedir. Bu çerçevede Millî Eğitim Bakanlığının yasa, yönetmelik ve müfredat programlarında evrensel ve ulusal değerlere yer verilmiş, ders materyalleri bu değerleri içerek biçimde hazırlanmıştır.

2019 Türkçe Öğretim Programı'nda değerlere yer verilen bölümlere bakıldığında eski öğretim programlarına oranla değerlerin daha fazla yer aldığı görülmektedir.

Türk Millî Eğitimi'nin amaçlarında “Ortaokulu tamamlayan öğrencilerin, ilkokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle millî ve manevi değerleri benimsemiş, haklarını kullanan ve sorumluluklarını yerine getiren, “Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi”nde ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazanmış bireyler olmalarını sağlamak” “liseyi tamamlayan öğrencilerin, ilkokulda ve ortaokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle, millî ve manevi değerleri benimseyip hayat tarzına dönüştürmüş, üretken ve aktif vatandaşlar olarak yurdumuzun iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunan, “Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi”nde ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazanmış, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda bir mesleğe, yükseköğretime ve hayata hazır bireyler olmalarını sağlamak.” ifadeleri yer almaktadır (MEB, 2019, s. 2).

2019 öğretim programında “Değerlerimiz” başlıklı bir bölüm yer almaktadır. Bu bölümde değerlerin öneminden bahsedilerek kök değerler olarak “adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik” belirtilmiştir (MEB, 2019, s. 3). 2019 programında bu bölümün yer alması değerlere verilen önemin arttığını göstermektedir.

Aşağıda MEB’in yeni müfredat ile ilgili değerler listesi ve onunla ilişkili tutum ve davranışlar tablosu yer almaktadır (MEB, 2017, s.24)

Tablo 5

Yenilenen Müfredatlarda Değerler ve Değerlerle İlişkili Tutum ve Davranışlar

Değerler	Değerlerle İlişkili Bazı Tutum ve davranışlar
Adalet	Adil olma, eşit davranma, paylaşma
dostluk	Diğerkâmlık, güven duyma, anlayışlı olma, dayanışma, sadık olma, vefalı olma, yardımlaşma
Dürüstlük	Açık ve analaşılır olma, doğru sözlü olma, güvenilir olma, sözünde durma
öz denetim	Davranışlarını kontrol etme, davranışlarının sorumluluğunu üstlenme, öz güven sahibi olma, gerektiğinde özür dileme
Sabır	Azimli olma, tahammül etme, beklemeyi bilme
Saygı	Alçakgönüllü olma, başkalarına kendisine davranılmasını istediği şekilde davranma, diğer insanların kişiliklerine değer verme, muhatabının konumunu, durumunu ve özelliklerini gözetme
Sevgi	Aile birliğine önem verme, fedakarlık yapma, güven duyma, merhametli olma, vefalı olma
Sorumluluk	Kendisine, çevresine, vatanına ailesine karşı sorumlu olma, sözünde durma, tutarlı ve güvenilir olma, davranışlarının sonuçlarını üstlenme
Vatanseverlik	Çalışkan olma, dayanışma, kurallara ve kanunlara uyma, sadık olma, tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma, toplumu önemseme
Yardımseverlik	Cömert olma, iş birliği yapma, merhametli olma, misafirperver olma, paylaşma

Türkçe Öğretim Programı'nın özel amaçları bölümünde değerlerle ilgili şu ifadeler yer almaktadır: “millî, manevi, ahlâki, tarihî, kültürel, sosyal değerlere önem vermelerinin sağlanması, millî duygu ve düşüncelerinin güçlendirilmesi”, “Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla estetik ve sanatsal değerleri fark etmelerinin ve benimsemelerinin sağlanması amaçlanmıştır.” (MEB, 2019, s. 8)

Türkçe Öğretim Programı'nın “Ders kitaplarına alınacak metinlerin nitelikleri” başlıklı bölümünde; “Edebî ve kültürel değer taşıyan metinler alınmalıdır.” “Edebî ve estetik değer taşıyan serbest okuma metinlerine yer verilmelidir.” ifadeleri yer almaktadır (MEB, 2019, s.18).

2.6.Değerler eğitimi

İnsanlık tarihi boyunca her toplum kendisinden sonra gelecek bireylerin eğitime önem vermiş, onların toplum yaşamına uyumunu sağlamaya çalışmıştır. Yüzyıllar içinde kurumsallaşan bu eğitim, toplumun değer yargılarını da içeren bir sisteme dönüşmüştür. Türkiye’de de bu çerçevede eğitimin devlet eliyle planlandığı, yasa, yönetmelik, yönergeler ve genelgeler yayımlandığı görülmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı 2010/53 sayılı Genelgesi ile “Eğitim sistemimiz öğrencilerimize; bilgi, beceri, tutum kazandırmanın yanında onların dengeli, sağlıklı, gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere sahip, temel ve insani değerleri kazanmış iyi insan, iyi vatandaş olarak yetişmelerini sağlamak görevini üstlenmiştir. Toplumsal hayatı oluşturan, insanları birbirine bağlayan, gelişmeyi, mutluluğu ve huzuru sağlayan, risk ve tehditlerden koruyan ahlâki, insani, sosyal, manevi değerlerimizin tüm bireylere kazandırılmasında en önemli etken eğitimidir. Bu kazanımlarımızın öğrencilerimize aktarılması da değerler eğitimi oluşturmaktadır.” ifadeleriyle değerler eğitime atıfta bulunulmuştur (MEB, 2010).

Değerlerin kazandırılmasında okul öncesi dönemin oldukça önemli olduğunu belirtilebilir. Yaş ilerledikçe davranışları değiştirmek zordur, dolayısıyla değerler mümkün olduğunca erken dönemde kazandırılmalıdır. Dolayısıyla değerlerin kazanımında aile ilk planda yer alır. Aileden sonra değerlerin kazanımı büyük oranda okullarda gerçekleşir. Burada aile ve okul işbirliği de ön plana çıkar.

Temel değerlerin oluştuğu okul öncesinde değerler eğitiminin sistemli verilmesi önemli bir konudur. Çünkü çocukların “etik kurallar” da diyebileceğimiz bu değerleri deneme yanılma yöntemiyle öğrenmeleri bir başka söyleyişle yaptıkları uygunsuzluğun ya da yanlışlığın sonucunu görüp kendi kendilerine tavır değiştirmeleri çok zor gerçekleşmektedir. Ayrıca, değerleri erken yaşta benimseyen çocuklar kendilerine güvenen, kendi kararlarını verebilen, kendi problemlerini çözebilen özellikler gösterirler. Değerleri benimseme çocukların mutlu olmalarına da katkı sağlamaktadır (Eyre ve Eyre, 1993).

Demirtaş’a (2012) göre değerler eğitimi “Sadece bilginin öğrenciye öğretilmesi ve depolanması değildir aynı zamanda önemli olan öğrencinin süreç içinde yaşayarak değerleri benimseyip günlük yaşamına yansıtmasıdır. Bu da değerın özümsemesi, içselleştirilmesi, davranışa dönüşmesi demektir.”

Aktepe (2010) okullarda sistemli bir şekilde verilen değerler eğitiminin başarılı olması için dikkat edilmesi gereken noktaları şöyle ifade etmektedir:

“Değerler eğitiminde öğrencilerin ilgisinin canlı tutulması, konunun özelliğine göre çeşitli yöntemlerden faydalanılması, bu değerler verilirken örnek etkinlikler verilmesi gerektiğinde, mümkün olduğunca olumlu örneklerden hareket edilmesi, öğrencilerin yaş, beceri, yetenek ve bulundukları çevrenin dikkate alınması, belirli bir mesafede bu çocuklarla dostluk ve arkadaşlık kurulması, öğretmenin örnek model davranışlar içinde bulunması hususları değerlerin öğretiminde önemli ve dikkat edilmesi gereken noktalardır.”

Akbaş (2004) ise değer eğitiminin hedeflerini şöyle açıklar:

“Değer eğitiminin iki hedefi vardır. Birinci hedef, genç insanın ve bütün insanların daha karakterli bir hayat sürmesi ve hayatından memnun kalmasını sağlamaktır. Yetişkin insan, hayatın bazı zorluklar, fırsatlar, hatta trajedilerden meydana geldiğini bilir. Amaç, bireyin bu deneyimler sonucunda başarı veya tatmin duygusuna ulaşmasıdır. İkinci hedef ise, toplumun iyiliğine katkı sağlamaktır. Bu ise insanları ve diğer yaşam grupları için şefkat ve iyiliği temel alır. Sosyal yapı olarak mutluluğu izlemek, yaşam ve özgürlüğün değerlerini desteklemek için davranmadır. Amaç bunları sadece kendi için değil herkes için istemektir.”

Dinç (2011) değerler eğitiminin amacını “bireylerde ahlâki, toplumsal ve kişisel gelişime yönelik değerlerin gelişimini bir bütün olarak ve yaşam boyu desteklemek” olarak belirtmiştir.

Değişen yaşam şartları değerlerin okullarda sistemli bir şekilde öğretilmesi gereğini doğurmuştur. Değerler eğitim programlarında giderek daha fazla yer edinmeye başlamıştır. Ancak değerler eğitiminin okullardaki sistematik öğretiminin üzerinde duran bu açıklamalar, okul dışı değer eğitimi konusunu eksik bırakmaktadır. Televizyon ve internet gibi çocukları daha okul öncesi dönemden itibaren etkilemeye başlayan araçların da değerler eğitiminde dikkate alınması gerekmektedir. Çalışmada bu gerekliliğe dikkat çekmek amaçlanmaktadır.

2.6.1. Değer eğitimi yaklaşımları

Değerler eğitime verilen önemin artması değerler eğitiminde çeşitli yaklaşımların doğmasına neden olmuştur. Değerler eğitiminde yaklaşımlar:

- İnsanın doğasını ve insan-toplum/çevre ilişkilerini tanımlamaları,
- Değer kazanma süreçlerini açıklamaları,
- Değerlerin kaynağı üzerine görüşleri,
- Değerler eğitiminde belirledikleri temel ve ileri amaçları,
- Uyguladıkları metotlar, açısından birbirlerinden farklılıklar göstermekte ve bu farklılıkları bağlı olarak da sınıflandırmalar yapılmaktadır” (Meydan, 2014: 96).

Değerler ve öğretimiyle ilgili çalışmalar göz önüne alındığında değerlerin öğretimi ile ilgili şu 7 yaklaşımdan bahsedilebilir: Bunlar doğrudan değer öğretimi yaklaşımı, değer açıklama yaklaşımı, değer analiz yaklaşımı, ahlâki muhakeme yaklaşımı, bütüncül yaklaşım, karakter eğitimi yaklaşımı ve eylem/davranış öğrenme yaklaşımıdır.

2.6.1.1. Değerleri telkin etme (doğrudan değer öğretimi)

Telkin etme yaklaşımının amacı; öğrencilere belirli değerleri telkin etmek veya içselleştirmelerini sağlamak ve öğrencilerin sahip oldukları değerleri değiştirmektir. Bu yaklaşımda; model olma, olumlu ve olumsuz pekiştirme, küçümseme, azarlama, alternatifleri düzenleme, tamamlanmamış veya taraflı veriler sağlama, oyunlar ve benzetimler, rol oynama ve buluş yoluyla öğrenme kullanılmaktadır (Demir ve Demirhan İşcan, 2007, s.1). Bu yöntemin okulda uygulanmasında ilham verici hikâyeler okuma ve öğretmenler tarafından anlatılan ahlâki durumları dinleme, törenlere katılma ve halka hizmet organizasyonlarına katılma vardır. Ayrıca yemin ederek okula veya kuruma bağlılığını göstermede kullanılan bir yoldur. Telkin yönteminde oldukça çok kullanılan tekniklerden biri ahlâki yönü bulunan tarihsel veya kurgusal hikâyeler kullanmaktır. Yaşam öyküleri istediğimiz değerleri telkin eder. Bu öykülerin anlatılması, diğer bireylerin davranışlarının ahlâki sorumluluğu konusunda düşüncelerini sağlar (Akbaş, 2004, s.97). Bu yaklaşımda çocuklar yaşamlarında yer alan yetişkinlerin ve önemli kişilerin davranışlarını gözlemleyerek taklit etme yoluyla hayatlarına geçirmeye çalışırlar. Eğer çocuklar bu değerleri kazanırken aile üyelerinin değer yargılarıyla paralellik gösteriyorsa kazanım ve uyum daha kolay olacaktır. Bu yaklaşımda değerler öğretim sürecinde kullanılan materyal ve programlar somutlaştırılarak değer öğretimi gerçekleştirilir (Welton and Mallan, 1981’den aktaran Aktepe, 2010).

Ancak, “değerleri doğrudan söyleyerek” ve “öğretici bir dil kullanarak” yapılacak olan değerler eğitiminin, çocuklar üzerinde olumsuz bir etki yaratacağını da dikkate almak doğru olacaktır. Çocuk değerleri yaşayarak keşfetmelidir, bu şekilde keşfedilen değerler zihninde daha kalıcı bir yer edinecektir.

2.6.1.2. Değerleri açıklama (değeri belirginleştirme)

Değer açıklama yaklaşımında ayrı eğitim-öğretim ortamı öngörmek yerine, öğretmenlerin sınıflarda uygulayabilecekleri etkinlikler ve ders programları geliştirmişlerdir (Bacanlı, 2001).

Bu yöntem “bireylerin kendi değerlerini açık bir şekilde anlayamayacaklarını” (Welton ve Mallan, 1999’dan aktaran Akbaş, 2004) varsayar.

Meydan (2014)’a göre, bu yaklaşımın amaçları: “Öğrencilere kendisinin ve başkalarının değerlerinin farkında olması ve onları tanımlamasına, kendi değerleri hakkında başkalarıyla açık ve dürüst bir şekilde iletişim kurabilmelerine ve kendi kişisel duygu, değer ve davranış desenlerini test etmek için hem mantıklı düşünce hem de duygusal farkındalığı kullanmalarına yardım etmektir.”

Değer açıklama sürecinde aşağıda verilen yedi ölçüt göz önünde bulundurulmalıdır (Meaney, 1979; Haris, 1991’ten aktaran Bacanlı, 2006):

- Değer, özgürce seçilmiş olmalıdır. Bir başka birey tarafından zorlanmamalıdır.
- Değer, farklı seçenekler içerisinde seçilmelidir.
- Her bir seçeneğin sonuçları üzerinde düşünüldükten ve tartışıldıktan sonra değer seçimi yapılmalıdır.
- Birey seçimi nedeniyle mutlu olmalıdır.
- Birey seçimini diğerlerine açıklamaya ve savunmaya gönüllü olmalıdır.
- Birey, seçimi doğrultusunda davranış göstermelidir.
- Birey, seçimi ile ilgili davranışları sürekli göstermelidir.

Değer açıklamada rol oynama, grup tartışması, düşünce kâğıtları, açık uçlu sorular, otobiyografi, oylama, görüşme, alıntılama, öğrenci raporları vb. gibi pek çok öğretim tekniği kullanılabilir (Bacanlı, 2006).

Bireyin aktif bir şekilde yer aldığı bu yaklaşımda özgürce karar vermek esastır. Yapılan tartışmalar sonucunda birey değeri tam olarak kavrayabilmektedir. Doğrudan değer eğitimi ile karşılaştırıldığında birey tamamıyla sürecin içinde yer aldığı için kalıcı değer öğreniminin gerçekleştiği söylenebilir.

2.6.1.3.Ahlâki muhakeme

Ahlâk eğitiminin öncülerinden Kohlberg’e göre “Ahlâk eğitimi, bireyleri kendi kendilerine neyin iyi olduğu düşüncesini oluşturmaları ve geliştirmeleri için yönlendirmelidir. Ahlâk eğitiminde temel amaç bireylere, diğerlerine-onların hakları, ihtiyaçları, itibarları

konularında-saygı göstermeyi öğretmek olmalıdır. Burada önemli noktalardan birisi de bilgi ile davranış hakkındaki bağı kurabilmeyi sağlamaktır” (Kohlberg, 1972).

Piaget’e göre, ahlâk gelişimi belli bir sıra takip eden dönemler hâlinde gerçekleşir. Piaget’e göre, ahlâk gelişimi her bireyin kendisine özgü bir yapı taşır (Selçuk, 2000).

Ahlaki gelişim açısından küçük çocukların bilişsel yapılarının, kuralları ve ahlak ilkelerini anlamaya yeterli olmadığını, mesela sembolik işlemler döneminde gerçek olmayan olayları anlattığında yalancılıkla suçlanmaması gerektiğini vurgulayan Senemoğlu da, şu noktalara dikkat çekmektedir (Senemoğlu, 2020, s. 74-75):

- Tartışma, daha üst düzey düşünmeyi sağlayacak ahlaki çelişkiler üstünde olmalı,
- Öğrencinin, kendi inançları mantığı, durumu hakkında analitik düşünmesini sağlamalı,
- Öğrencinin olayları başkaları tarafından görebilmesini, ahlaki empati kurmasını sağlamalı,
- Öğrenciyi, toplumun ahlak anlayışını ve paylaşılan normları anlamaya yönleltmeli,
- Öğrenciyi ahlaki seçimlere yönleltmelidir.

Ahlâki muhakeme yönteminde çocuk ahlâk kurallarını öğrenirken aktif olarak bu sürece katılır. Kuralları tartışarak öğrenen çocuk doğruyu yanlış ayırma yetisine sahip olarak ahlâki gelişimini tamamlar.

2.6.1.4.Değer analizi

Sosyal bilgiler sınıflarında değerleri öğretmek için birçok analitik öğretim modeli geliştirilmiştir. Hunt ve Metcalf’ın "yansıtıcı değer analizi" modeli, Massialas ve Cox’ın "Columbia Associates" modeli, Oliver ve Shaver’in "hukuksal" model, Banks’ın "değer sorgulama" modeli ve Taba’nın "tanımlayıcı değerler" modeli; Michaelis (1972), tarafından ortak öğeleri dikkate alınarak birleştirilmiş, bir değer analiz modeli ortaya konmuştur. Bu değer analizi modelinin aşamaları şunlardır: Değer sorusunu belirleyin ve kesinleştirin, sözde gerçekleri bir araya getirin, sözde gerçeklerin doğruluğunu değerlendirin, gerçeklerin ilgi düzeyini kesinleştirin, geçici bir değer kararını verin, bu kararda kastedilen değer ilkesini sınavın (Superka ve diğerleri, 1976, s. 56).

Meydan (2014)'a göre bu yaklaşımda “Amaç, öğrencilerin değerler ile ilgili konularda bilimsel araştırma ve mantıklı düşünmeyi kullanarak karar vermelerine yardım etmek ve öğrencilerin kendi değerlerini kavramsallaştırma, çeşitli şekillerde ilişkilendirmek için mantıksal analitik süreçleri kullanmalarına yardım etmektir.”

Değer analizi yaklaşımı genelde sosyal problemlerde kullanılır. Problem çözme basamakları takip edilerek mevcut problemlere çözümler üretilir ve bu çözümler sınıf içinde tartışılarak değerlerin benimsenmesi sağlanır. Daha çok bilimsel bir temele dayanmaktadır. (Akbaş, 2008: 14).

2.6.1.5. Değerler eğitiminde bütüncül yaklaşım:(adil topluluk okulu)

Dilmaç (2007)'a göre bütüncül yaklaşımda temel değerleri irdelemek, toplumsal etkileşimi sağlamak, mantıksal çözümleme ve akıl yürütmeyi güdülemek, sorumluluğu eşit olarak paylaşmak, demokratik bir ortamda rol almayı sağlamak esas alınmaktadır.

Çileli (1986) bütüncül yaklaşımın değer eğitimine ilişkin boyutlarını iki çerçevede toplamıştır:

1. Okul değerlerin aktarılmasını içerdiği için, ahlâki konuları içeren tartışmalarla değerlerin geçerliliklerinin irdelenmesine olanak sağlamak, çocukların ahlâki yargı dengelerinin bir üst evre yapı özellikleri ile karşılaşmalarına olanak vererek, sarsılmasını sağlamak.
2. Okul yapısını çocukların, karar alma ve yürütme sürecine katılabilecekleri doğrultuda demokratikleştirmek, çocuklara demokrasinin prensiplerini öğrenirken paralel uygulamalara olanak sağlamak.

Bütüncül yaklaşımda uygun ortamın sağlanması gereği öğretmenin sorumluluğunu artırmaktadır. Sınıfta demokratik ortam sağlandığında öğrenciler etkin olarak değer öğrenim sürecinde rol alacak, böylelikle değer kazanımı gerçekleşecektir.

2.6.1.6.Karakter eğitimi

Karakter bireyin davranışlarına yön veren önemli bir etmendir. Karakter küçük yaşlarda oluşmaya başlar. Bu nedenle karakter eğitimi bireyin hayatının merkezindedir. Doğru ve yerinde yapılan karakter eğitimiyle bireyler topluma yararlı vatandaşlar olurlar.

Meydan (2014) karakter eğitimini “örtük veya açık program aracılığıyla, yetişen yeni nesle temel insanî değerleri kazandırma, değerlere karşı duyarlılık oluşturma ve onları davranışa dönüştürme konusunda yardımcı olma gayretlerinin tamamı” olarak tanımlamıştır.

Karakter eğitiminde amaç; çocukluk döneminde üretken, adil, demokratik toplumu oluşturan temel ahlâki değerleri anlayan, bu değerlere önem verip uygun davranan; gençlik döneminde ise yapabileceğinin en iyisini ve doğru olanı yapma amaçlarına uygun bir yaşam sürme kararlılığını ve gücünü gösteren iyi çocuklar yetiştirmektir (Battistich, 2005’ten aktaran Karatay, Destebaşı ve Demirbaş, 2015, s. 125).

Şahin (2017) karakter eğitiminde üç yol izlendiğini belirtir. Bunlardan birincisi öğrencilere ahlâk kuralları vermek ve bu kurallar için araştırmalar yaptırmak, ikincisi öğrencilere ahlâk kurallarını anlatmak ve bu konuda yazılmış kitapları okutmak, üçüncüsü yol ise öğrencinin karşı karşıya kaldığı ahlâki sorunların çözümünde onlara kılavuzluk etmektir.

Meydan (2014) karakter eğitiminde başarılı olmak için:

- Öğretmenlerin birbirleriyle tecrübelerini paylaşması, fikir alışverişi yapması ve sadakat sahibi olması,
- Öğrencilerin okula, sınıfa duygusal bağlılık göstermesi,
- Karakter eğitiminin uygulamalarında ve programlarında etkili liderlik yapılması, elde edilen başarıların paydaşlarla paylaşılması, program üzerinde değerlendirmeler yapıp iyileştirmelerin yapılması ve uygulayıcıların teşvik edilmesi,
- Okulların bu bakımdan uygun iklime sokulması gerektiğini belirtir.

Karakter eğitiminde bu eğitimi verecek kişinin niteliği de önem taşımaktadır. Karakter eğitimini kazandırmaya çalışan ebeveynler, öğretmenler davranışlarıyla çocuklara örnek teşkil etmelidir. Davranışlarıyla sözlerinin uyumlu olmadığı bireylerin verdiği eğitim de dikkate alınmayacaktır. Bunun sonucunda değerleri tam olarak özümseyememiş toplumla uyum sağlayamayan, doğruyu yanlış ayırt edemeyen kişiler yetişecektir.

2.6.1.7.Eylem yoluyla öğrenme

Hareket öğretimi olarak da bilinir. Bu yaklaşıma göre birey toplum içinde yaşayan bir varlıktır. Değerler birey ile toplum arasında yaşanan etkileşim sonucu oluşmaktadır. Bireyin kişisel ve sosyal değerlerinin ortaya çıkması için bireye birtakım imkânların sunulması ve bazı seçeneklerin bireye tanınması gerekir. Böylece birey kendini gerçekleştirme fırsatı bulabilir (Aktepe, 2014).

Huitt (2004) eylemsel öğrenme yaklaşımının, düşünme ve hissetmenin ötesinde harekete geçmenin hâkim olduğu yaklaşım olduğunu belirtir. Sınıf merkezli öğrenme deneyimleri yerine toplum merkezli öğrenmeyi savunan eğitimciler tarafından geliştirilen bu yaklaşımı destekleyenler, öğrenenler için değerlerle hareket edebilecekleri özel fırsatlar sağlama ihtiyacından yola çıkmışlardır. Değer, bireylerin içinde seçenek oluşturdıkları, seçenekler arasından özgürce karar verip doğruladıkları, ödüllendirilip hareket ettikleri, kendini gerçekleştirme süreci olarak görülmektedir. Bu yaklaşıma göre, değerler kaynağını ne bireyden ne de toplumdan alır. Kaynak, kişi ve toplum arasındaki etkileşimdir.

2.7.Evrensel değerler eğitimi

Evrensellik temel anlamda, dünyanın herhangi bir yerinde, her zaman tüm insanların benimsediği ya da zaman içerisinde benimseyeceği düşünce, davranış ya uygulamaların bütünüdür (Akkaya, 2013).

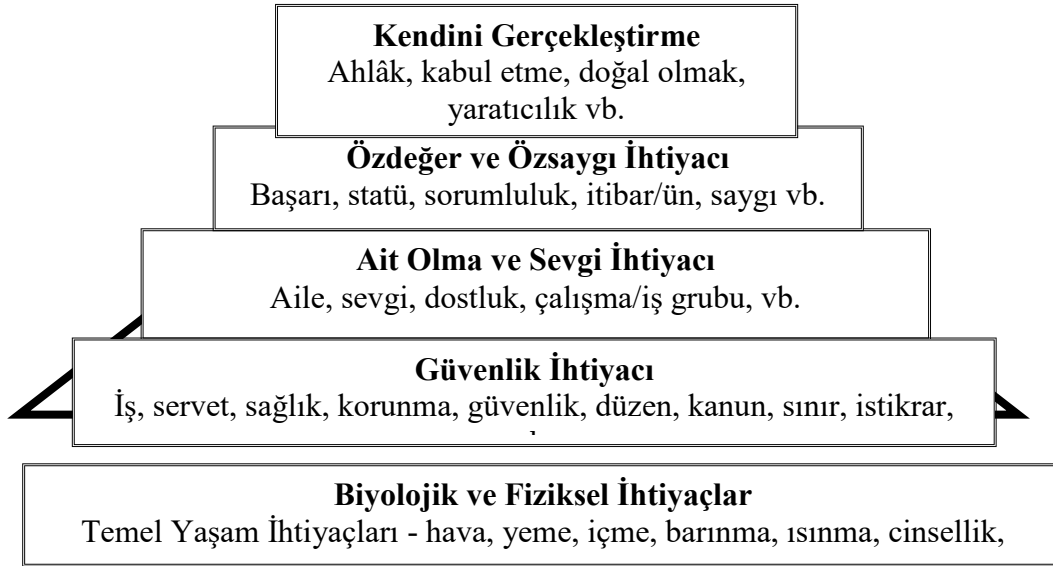
Günümüzde değerlere verilen önemin artması sonucu üniversitelerde sadece değerler eğitimiye yönelik olarak bölümler açılmaya başlanmış, değerler ve değerlerin önemli bir bölümünü oluşturan evrensel değerlere yönelik çalışmalar yapılmıştır.

Her toplumda değerlerin aktarımı oldukça önemlidir. Değerlerin küçük yaşlardan itibaren öğretildiği toplumlarda toplum düzenini bozan olaylarla daha az karşılaşılır. Bundan dolayı değerler programlı bir şekilde okullarda öğretilmelidir.

Evrensel değerler eğitiminin hedefi dünya devletlerinin ortak bir paydada buluşması ve düzenin sağlanmasıdır.

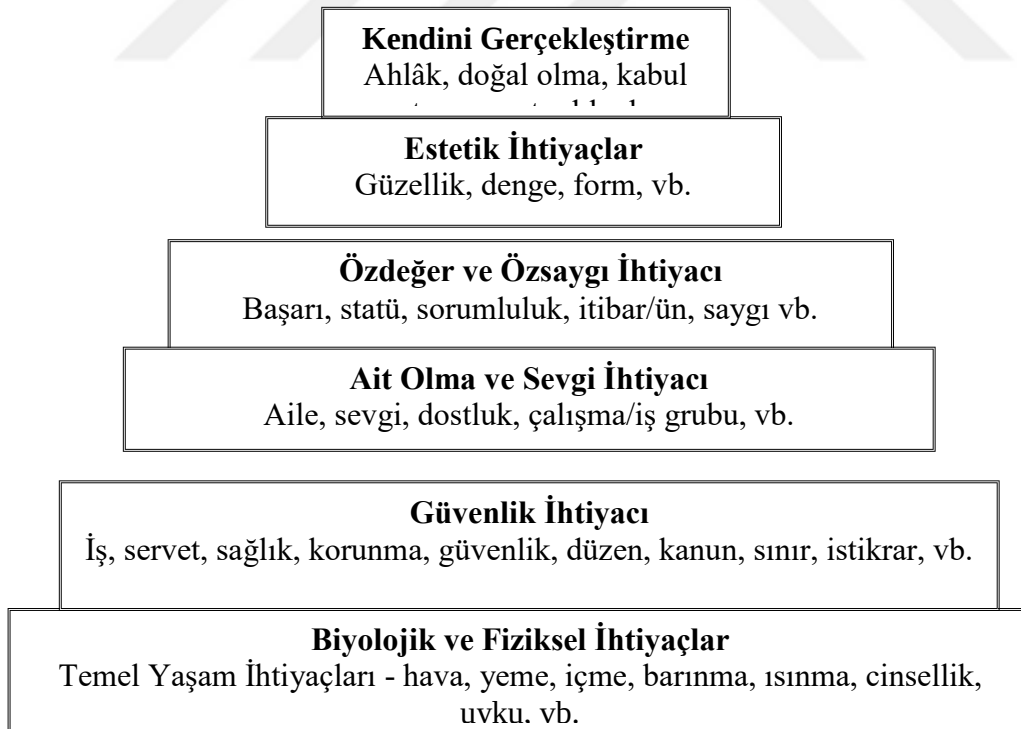
2.8.Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi

Abraham Maslow, 1943 yılında yayımladığı “Bir İnsan Motivasyonu Kuramı” başlıklı makalesinde, “İhtiyaçlar Piramidi” olarak da bilinen “İhtiyaçlar Hiyerarşisi”ni ele almıştır. Bu hiyerarşiye göre beş temel ihtiyacı sıralamıştır: fizyolojik, güven, sevgi, saygı ve kendini gerçekleştirme. Ona göre ana motivasyonu sağlayan fizyolojik ihtiyaçtır. Aşırı ve tehlikeli derecede aç olan bir insan için yemekten başka ilgi duyacağı bir şey yoktur. Ancak bu ihtiyaç tatmin edildiğinde artık ihtiyaç olmaktan çıkar. Fizyolojik ihtiyaçlar nispeten karşılanırsa güvenlik ihtiyacı denilen yeni ihtiyaçlar ortaya çıkar. Bir din ya da dünya felsefesine sahip olma eğilimi de kısmen güvenlik arayışıyla motive edilir. Fizyolojik ve güvenlik ihtiyacı yeteri derecede karşılandığında sevgi, şefkat ve aidiyet ihtiyaçları baş gösterir. Bunun ardı sıra kendini takdir etme, başkaları tarafından takdir edilme, itibar kazanma diye niteleyebileceğimiz saygı ihtiyaçları gelir. En son olarak önceki tüm ihtiyaçları tatmin ettiğimizde kendini gerçekleştirme ihtiyacı belirir. Bu terim ilk kez Kurt Goldstein tarafından ortaya atılmış bir terimdir. Konuşma özgürlüğü, başkalarına zarar verilmediği sürece dilediğini yapma özgürlüğü, kendini ifade etme, araştırma, bilgi arama, kendini savunma, adalet, dürüstlük gibi alanlar kendini gerçekleştirme ihtiyacı içinde değerlendirilir. Maslow, bu hiyerarşinin sabit bir düzenmiş gibi katı olmadığını ifade etmektedir. Yüksek değerlere sahip insanların, bu uğurda tüm temel ihtiyaçları göz ardı edebildiklerini, her şeyden vazgeçtiklerini belirtmektedir. Ona göre hiyerarşinin daha gerçekçi açıklaması şu örneğe göredir: Ortalama bir vatandaş fizyolojik ihtiyaçlarında belki yüzde 85, güvenlik ihtiyaçlarında yüzde 70, sevgi ihtiyaçlarında yüzde 50, saygı ihtiyaçlarında yüzde 40 ve kendini gerçekleştirme ihtiyaçlarında yüzde 10 tatmin rakamlarına ulaşabilir. Ancak tüm davranışlar temel ihtiyaçlar tarafından belirlenmez. Bu arada Maslow, insan motivasyonunu incelemek için hayvanları incelemenin isabetsiz olduğunu da vurguluyor (Maslow, 1943). Aşağıdaki piramit Maslow'un özgün metninde olmamakla birlikte onun anlatımları dikkate alınarak çizilmiştir.

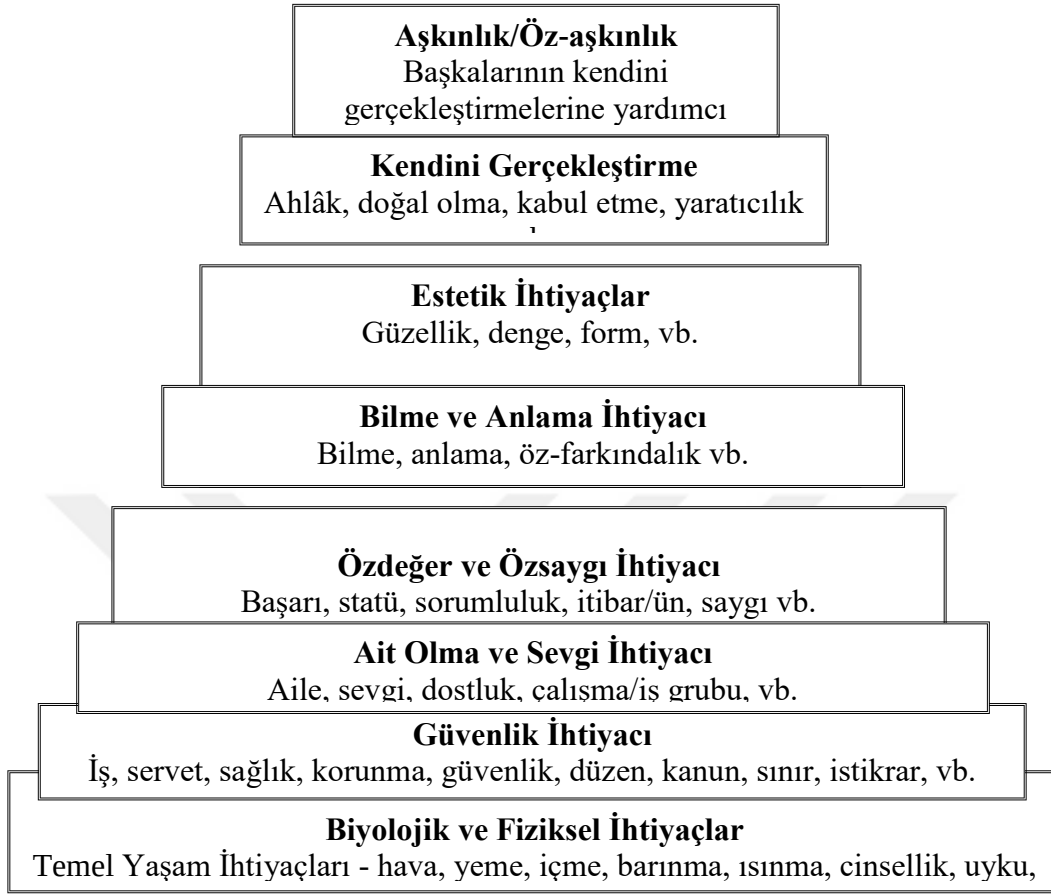
Şekil 1. Maslow'un 5 basamaklı ihtiyaçlar hiyerarşisi

Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi daha sonra tekrar gözden geçirilip söz konusu hiyerarşinin basamak sayısının yedi olması gerektiği öne sürülmüştür (İnceoğlu, 2004, s. 112). Maslow'un kuramına bilme-anlama ve estetik basamakları eklenmiştir.

Şekil 2. Maslow'un 7 basamaklı ihtiyaçlar hiyerarşisi

Maslow'un hiyerarşisine sonradan da aşkınlık/ öz aşkınlık basamağı eklenir.

Şekil 3. Maslow'un 8 basamaklı ihtiyaçlar hiyerarşisi(Maslow, 1970b)

Maslow'un hiyerarşisinin basamakları aşağıda verilmiştir:

2.8.1.Fiziksel ihtiyaçlar

Fiziksel ihtiyaçlar, tüm ihtiyaçların en baskın olanıdır. Yiyecek, güvenlik, sevgi ve saygıdan yoksun bir kişi büyük olasılıkla yiyecek için her şeyden daha fazla aç olacaktır. Tüm ihtiyaçlar karşılanmazsa ve organizma fizyolojik ihtiyaçlar tarafından yönetilirse, diğer tüm ihtiyaçlar basitçe var olmayabilir veya arka plana itilebilir. Tüm kapasiteler açlık doyumunun hizmetine sunulur ve bu kapasitelerin düzenlenmesi neredeyse tamamen açlığı tatmin etme amacına göre belirlenir. Alıcılar ve etkileyiciler, zeka, hafıza, alışkanlıklar, hepsi artık basitçe açlığı tatmin eden araçlar olarak tanımlanabilir. Kısacası fiziksel ihtiyaçlar karşılanmadıklarında organizmaya hükmetmekte ve organizma, o anki diğer tüm

ihtiyaçlarından öncelikli olarak bu ihtiyacı karşılamaya yönelik harekete geçmektedir (Maslow, 1943).

Fizyolojik ihtiyaçlar tatmin edilene kadar organizmaya hükmeder, kapasitesini baskı altına alır, gerekli tatmini sağlaması için onu yönlendirir. Doyum sonrası bir sonraki basamak olan güvenlik ihtiyacı organizmaya hükmeder ve bu kez kapasitesini bu basamağı gerçekleştirmesi için baskı altına alır (Maslow, 1970, s. 59). Bu ihtiyaç gerçekleştirildiğinde ise yeni ihtiyaçlar çıkar ve bu böyle devam eder (Maslow, 1943).

2.8.2.Güvenlik ihtiyacı

Emniyet, güven, düzen ve değişmezlik bu kategoride değerlendirilmektedir. Bu aşamada insanın kendine fiziki, ekonomik, sosyal ve belki de siyasal olarak güvenli bir ortam oluşturma ihtiyacı ortaya çıkacaktır. Şimdiki ve gelecekteki güvenlik düşünülmektedir. Örneğin, yaşamını sürdürebileceği, geçimini sağlayacağı güvenceli, sigortalı bir iş araması (Eren, 1989, s. 35).

Güvenli, istikrarlı, hayat ihtiyaçları, bağlanma, dayanma, korunma ihtiyaçları, korkusuz, kaygı ve karmaşadan uzak yaşama ihtiyaçları, yapılanmış, düzenli, kurallı, ilkeli, kanunlu, sınırların belirli olduğu bir ortam ihtiyacı, kudretli bir korucuya ya da koruyuculara sahip olma ihtiyacı güvenlik ihtiyaçlarındandır (Maslow, 1970, s. 39).

2.8.3.Ait olma ve sevgi

Hem fizyolojik hem de güvenlik ihtiyaçları oldukça iyi karşılanırsa, o zaman sevgi, şefkat ve aidiyet ihtiyaçları ortaya çıkacak ve daha önce tarif edilen tüm döngü bu yeni merkezle kendini tekrar edecektir(Maslow,1943).

Sevme-sevilme ve ait olma ihtiyacı; insanların olumlu sosyal ilişkiler kurma, diğer insanlar ile bağlantı içinde olma, bir gruba ait olma ve işbirliği istekleri ile ilişkilidir (Maslow, 1943).

Ait olma ve sevgi ihtiyaçlarının karşılanmaması toplumda huzursuzluğa neden olur ve şiddetli patolojik vakaların görülmesinin de en büyük sebebidir (Maslow, 1970, s. 44).

2.8.4.Takdir edilme ve saygı

Kişinin bulunduğu toplumda saygı görme, başkalarının dikkatini çekme ihtiyacına bağlı olarak ortaya çıkmaktadır (Omay, 2010).

Maslow (1970) bu ihtiyaçları iki alt gruba ayırmıştır. Birincisi güç, başarı, beceri sahibi olma, güvenilir bir insan olma, kendi kararlarını verebilme, bağımsızlık ve özgürlük; ikincisi ise itibar ya da prestij, statü, zafer, ün, mevki, yetki sahibi olma, önemsenme, takdir edilme, saygı görme ihtiyaçlarıdır (Maslow, 1970, s. 45).

Benlik saygısı ihtiyacının tatmini, kendine güven, değer, güç, yetenek ve dünyada yararlı ve gerekli olma yeterliliği duygularına yol açar. Ancak bu ihtiyaçların engellenmesi aşağılık, zayıflık ve çaresizlik duyguları yaratır(Maslow,1943)

2.8.5.Kendini gerçekleştirme

Tüm bu ihtiyaçlar olsa bile yine de birey uygun gördüğü şeyi yapmadıkça, yeni bir hoşnutsuzluk ve huzursuzluk gelişebilir (Maslow, 1943).

Hümanist psikologlara göre insan davranışlarını yöneten en önemli güdü "kendini gerçekleştirme" güdüsüdür. İnsanda gelişmeye yönelik ciddi bir ihtiyaç vardır. Bu güdü doğuştan gelir ve insanın beslenme, korunma, güvenlik gibi fizyolojik ihtiyaçlarının karşılanmasından sonra ortaya çıkar. Bu üst düzeydeki ihtiyaçlar, saygı görmek, bilgi edinmek güzellikten zevk almak gibi salt insana özgü ihtiyaçlardır (Maslow, 1943; Maslow, 1970).

Maslow (1943)'a göre fizyolojik, güvenlik, sevgi ve saygı ihtiyaçlarını karşılayan insanlara temelde memnun insanlar denir ve bunlardan en dolu (ve en sağlıklı) yaratıcılık beklenebilir.

Piramidin en üst basamağına herkes ulaşamayabilir. Hayatı anlamlı gören, yapıcı, insanlara karşılıksız olarak faydalı olduğunu düşünen kimseler kendini gerçekleştirmiş olarak addedilir. İnsanların, bu gibi duyguları yaşadığı hayatlarının bazı anlarında da kısa süren doruk yaşantılarının olduğu görülebilir (Cüceloğlu, 1993, 235-237).

2.8.6.Bilme ve anlama ihtiyacı

Bilgiyi edinmek ve evreni sistematik hâle getirmek, kısmen dünyadaki temel güvenliğin elde edilmesine yönelik teknikler veya zeki insan için kendini gerçekleştirmenin ifadeleri olarak kabul edilmiştir. Ayrıca araştırma ve ifade özgürlüğü, temel ihtiyaçların karşılanmasının ön koşulları olarak tartışılmıştır (Maslow,1943).

Maslow (1943), bilme ve anlama ihtiyaçlarının temel ihtiyaçlar kadar kişilik ihtiyaçları olduğunu belirtir.

2.8.7.Estetik ihtiyacı

Estetik ihtiyacı hakkında diğerlerinden daha az şey bilinmektedir. Bazı bireylerde estetik temel bir ihtiyaçtır. Çirkinlikten hastalanırlar ve güzel çevreler tarafından iyileştirilirler; aktif olarak can atarlar ve isteklerini ancak güzellik tatmin edebilir. Estetiğe dair kanıtlar her kültürde vardır ve mağara adamlarına kadar uzanır(Maslow, 1970, 51).

2.8.8.Kendini aşmışlık

Maslow'un ifadesiyle "en yüksek kimlik kazanımı, bağımsızlık veya benlik aynı oranda benliğin ötesine ve yukarısına çıkmak olan kendini aşmışlıktır." Daha açık bir ifadeyle zirve deneyimler (ör. bağımsızlık, kendini gerçekleştirme ve kimlik başarısı) kendini aşmışlığın bir ürünüdür (Maslow 1969'dan aktaran Tekke, 2019).

Hümanist kuramcılara göre ise kendini aşmışlık düzeyi bir ömür boyu devam eder. Kendini gerçekleştirmiş insan kendisini kabullenirken, kendini aşmışlıkta ise artık başkalarını da kolay kabullenmişlik durumu görünmektedir. Kendini aşmışlıkta birey sadece kendi sorunlarıyla ilgilenmez başkalarının sorunlarıyla da ilgilenmeye çalışır. Bu bağlamda, kişiler arası iletişimlerinde daha derin bir tavır sergilerler ve sevecen ilişkiler kurmakta zorlanmazlar, çevresindeki her şeye büyük bir sevgi gösterir ve sempati duyarlar, insanlarla tutarlı ilişkiler geliştirirler ve yaşamlarını farklı boyutlarda sürdürebilirler, içten duygular sergileyip kolayca empati geliştirebilirler (Schneider ve Krug, 2010'dan aktaran Tekke ve Coşkun, 2019).

2.9.Maslow ve değerler

Maslow, bazı değerlerin tüm insanlık için değil belirli tipteki insanlar ya da özgün bireyler için geçerli olduğunu, temel gereksinimlerin ise tüm insanları kapsadığını belirtir. Ona göre kişiye özel gereksinimler ise kişiye özel değerler doğurur. Bireyler arasındaki yapısal farklılıklar, kişinin kendisi, kültürü ve dünya ile ilişkiye geçme yolları arasında seçim farklılıkları, yani değerler yaratır.(Maslow, 2001, s.161-162)

Maslow, en yüce değerlerin insanın doğasında var olduğunu ve bu değerlerin insanın doğasında keşfedilebileceğini ileri sürer(Maslow, 2001, s.181)

Değer-saygı ihtiyaçlarının tatmini bireyin kendine güvenmesini, kendini değerli, güçlü, yeterli ve bu dünyada faydalı, gerekli bir kişi olarak hissetmesini sağlayacaktır. Bu ihtiyacın engellenmesi bireyde aşağılık, zayıflık, çaresizlik gibi duyguların açığa çıkmasına sebep olur. Bu duygular da gittikçe kökleşen bir cesaretsizliği, ya da nörotik eğilimleri artıracaktır (Maslow, 1970, s. 46)

Maslow'un ihtiyaçlar piramidinin her bir basamağı değerlerle ilişkilendirilmiştir. İhtiyaçları karşılanarak değerleri kazanan bireyler toplumda önemli yerlere gelir, toplumun gelişimine katkıda bulunarak düzenin sağlanmasına da yardımcı olur.

2.10.Çizgi film(animasyon, canlandırma) kavramı

Çizgi film kavramı için animasyon ve canlandırma gibi kavramlar da kullanılmaktadır. Aşağıda çizgi filmle ilgili farklı kaynaklarda yer alan tanımlar verilmiştir:

Türk Dil Kurumunun (TDK) çizgi film için kabul ettiği terim canlandırmadır (Temizyürek ve Acar, 2014, s. 27). “Bazı kullanımlarda ise televizyonda yayımlanan çizgi diziler çizgi film, sinemada gösterilen filmler ise animasyon veya canlandırma olarak adlandırılmaktadır.” (Kılıcı, 2009, s. 39).

Türk Dil Kurumu çizgi filmi “Bir konuyla ilgili olarak karakterlerinin hareketlerini belirtecek biçimde art arda çizilmiş resimlerden oluşan sinema filmi” olarak tanımlanmaktadır (TDK,2020)

TDK tarafından yayımlanan Sinema ve Televizyon Terimleri Sözlüğü'nde çizgi film “tek tek resimleri ya da devinimsiz nesneleri gösterim sırasında devinim duygusu verebilecek biçimde düzenlemek ve filme aktarmak işi” (Özön, 1981, s. 49) ifadeleriyle tanımlanmaktadır.

Taylor'a göre animasyon bir illüzyondur. Bu illüzyon, sabit görüntünün birleştirilmesi ile ortaya çıkan hareket aracılığıyla sağlanmaktadır (Taylor, 1999 s. 5).

Animasyonun yaratıcılarından Norman Mc Laren, animasyonu; hareket eden çizimlerin değil, çizilenlerin hareketi sanatı olarak tanımlamıştır. Mc Laren'e göre; her iki kare arasında ne olduğu, karenin üzerinde ne olduğundan çok daha önemlidir. Bu yüzden animasyon, "kareler arasında (yer alan) görünmeyen aralıklar oluşturma sanatıdır." (Aydın, 1989'dan aktaran Şenler, 2005).

Görüldüğü üzere animasyon, canlandırma ve çizgi film kavramları arasından çalışmada tercih edilen "çizgi film" kavramı olmuştur. Çocuklar arasında çizgi film kavramının daha sık kullanılması bu kavramın tercih edilmesinde büyük etkiye sahiptir.

2.10.1.Çizgi filmin tarihî gelişimi

2.10.1.1. Çizgi filmin (animasyonun) dünyada tarihî gelişimi

Geniş anlamda, canlandırma sineması tarihinin dört belli, başlı evre geçirmiş olduğu söylenebilir:

- 1- Başlangıçtaki büyücülük ve gözbağcılığı dönemi,
- 2- 1920'lerde, çizgi-filmin sinema endüstrisinin tecimsel eğlence araçlarından biri durumuna gelmesi,
- 3- 1930 ve 40'larda, canlandırma filminin uzun gösterimli (metrajlı) eğlenti filmi biçimine dönüşmesine yol açan, teknik gelişim dönemi,
- 4- İçinde bulunduğumuz ve canlandırma filminin, televizyon reklamından özel deneme ve eğitim filmlerine değin, hemen her alanda büyük ölçüde yaygınlaşması dönemi. (Halas, 1979).

İgit (2016), sinemanın ve animasyonun gelişiminin aynı zaman diliminde kesiştiğini, canlandırmanın köklerinin mağara duvarlarındaki çizimlere kadar indiğini belirtir.

18. yüzyılda Büyülü Fener oynatıcısında sergilenen Hollanda resimleri ilk çizgi filmler olarak düşünülmektedir. Bu plaketer bilinen anlamda çizgi filmin temel kurallarına uygun olarak renklendirilmiş camdan resimlerden oluşmaktadır. Resimlerdeki insan hareketleri bir veya iki hareketle sınırlı kalmıştır. Bu animasyonda gözler ve eller oynamakta, bir yel değirmeni dönmekte, meraklı kukla bir tencerenin kapağını açmakta ve tencereden çıkan

canavarı tutmaktadır. Bu resimleri bir saniyede fenerin önüne yerleştirilmekte ve hızla yerleri değiştirilerek basit hareketler elde edilmektedir. Böylelikle bu fener ile sınırlı animasyon etkisi sağlanmış olmaktadır (İnce 1991, s. 34-35).

Karikatürist Blackton'un 1906 yılında Edison ile birlikte ürettiği The Enchanted Drawing (Tılsımlı Çizimler) ve Humorous Phases of Funny Faces (Komik Yüzlerin Gülünç Aşamaları) filmi animasyon filmlerin ilk örnekleri olarak kabul görmektedir. Blackton animasyon filmleri üzerine asıl başarısını 1907 yılında hazırladığı "Perili Otel" adlı animasyon film ile göstermiştir. Blackton'un Perili Otel filmi stopmotion animasyon film türünün ilk örneğidir (Williams, 2001, s. 15).

Emile Cohl'un yaklaşık iki bin kare çizerek oluşturduğu çizgi filminde bir palyaçonun maceralarını anlatmıştır. Cohl bu filminde çizdiği karakterlerle birlikte karakterlerin etrafında bulunan çeşitli nesnelere değişim ve hareket vererek filmlerindeki dinamik çizimler ile objelere de hayat vermiştir (Williams, 2001, s. 16).

Williams (2001) animasyon filmlerinin yapım aşamalarının uzun ve zahmetli olmasından dolayı 20. yüzyılın başında film yapım şirketleri tarafından talep görmediğini, Emile Cohl'un oluşturduğu animasyon filmlerindeki anlatım dilinin ve filmlerin yapım aşamalarında kullandığı hızlı tekniklerin izleyicilerin ve film sektörünün animasyona ilgisini arttırdığını belirtir. 1912 yılında Eclair şirketinin Amerika'daki ofisinde çalışmaya başlayan Cohl animasyon tarihinin ilk çizgi roman serisi karakteri olan Snookums'un filmlerini yapmıştır. Cohl'un Snookum karakterinin animasyonlarını yapmasının ardından, özellikle Amerika'da çizgi roman serilerinin çizgi filme uyarlanılmasına başlanılmıştır. Animasyon (canlandırma sineması), 1914 yılında Winsor McCay'in "Gertie the Dinosaur" çizgi filmi ile tiyatro sahnelerinin ışık-ayna düzenli aletlerle yapılan gösterilerinden sıyrılarak sinema dünyası içinde yer almaya başlar. "Gertie the Dinosaur" filmi yapılan ilk kısa metrajlı animasyon filmi olarak kabul edilmektedir. Pat Sullivan'ın "Pelix the Cat" ve 1928'de ilk sesli çizgi film olan Walt Disney'in "Steamboat Willie" çizgi filmi, canlandırma sinemasının bir sektör olarak var olmasının ilk örnekleridir (Williams, 2001, s. 16-17).

Walt Disney günümüzde çizgi film denilince akla gelen ilk isimdir. 20'li yıllarda karikatürist olarak çalışan Disney aynı dönemde çizgi filmlerle ilgilenmeye başlar. Disney, çizgi filme merak salar ve sırası geldiğinde önceden çizdiği bu karakterleri çizgi film dünyasına kazandırır. Çizmiş olduğu karakterlerin en ünlüsü olan "Mickey Mouse" günümüzde en çok bilinen çizgi film karakteridir. Disney'in yaptığı 1932 yapımı "Flowers

and Tree” (Çiçekler ve Ağaçlar) filmi renkli ve kısa filmler dalında Oscar kazanan ilk filmi olma özelliğini taşımaktadır (İnce, 1991, s. 37).

1960’lardan sonra animasyon tekniğinde çeşitli gelişmeler yaşanmıştır. Amerikan animasyon endüstrisi büyük bir krizle karşı karşıya kalmıştır. Bir çok animatör Disney Stüdyolarından ayrılmış ve başka stüdyolarda çalışmaya başlamıştır. Disney Stüdyolarının kurallı içinde eğitim gören animatörler diğer stüdyolarda da bu kuralları uygulamışlar ve bu stüdyoların işleyişi Disney Stüdyolarının bir benzeri uygulama alanı biçiminde yürütülmeye başlamıştır. Bu süreçte Disney Stüdyolarında yaşlı animatörün işten ayrılmaları yaklaştıkça yeni animatörlerin yetişmesi gerektiği görüşü ağırlık kazanmıştır. Açılan okullarda yetenekli gençlerin yetişebilmesi için uygulamalı ve teorik ortamlar hazırlanmıştır. Animasyon bu sayede okullarda da ilgi görmeye başlamış ve bir meslek olarak daha da benimsenmiştir (İnce, 1991, s. 39).

2.10.1.2. Türkiye’de çizgi filmin gelişimi

Hünerli (2005) animasyon sinemasının Türkiye’ye girişinin 1930’lu yıllarda Disney ve çağdaşı olan sanatçıların filmlerinin Türk sinemalarında gösterime başlamasıyla olduğunu belirtir.

Turgut Çeviker’in "Türk Canlandırma Sineması" (1994) belgeselinde Türkiye’de ilk çizgi film gösterimi 1932’de Kadıköy Opera Sinemasında gösterilen "The Skeleton Dance" (İskelet Dansı) olarak belirtilir. 1930 öncesi ise Türkiye’de canlandırma sineması ile ilgili herhangi bir kaynağa rastlanmamaktadır (Göktepe, 2015, s. 66).

1940’lı yıllarda animasyona olan talep artmaya başlamıştır. Türkiye’de ilk başarılı çizgi film denemeleri ise 1947–1949 yıllarında Devlet Güzel Sanatlar Akademisi’nde öğretim görevlisi olan Vedat Ar’ın verdiği bir kursla başlamıştır. Ar’ın, 1947 yılında ders verdiği kurstaki on beş öğrencisiyle birlikte yaptığı üç dakikalık, “Zeybek Oyunu” adlı çalışması Türkiye’nin ilk animasyon filmi olarak bilinmektedir (Onaran, 1999, s. 196).

Kaba(2002), Türk çizgi filminin 1950’li yıllara kadar çeşitli denemelerin ötesine geçemediğini, Türkiye’de profesyonel anlamda gerçekleştirilen ilk filmin ise "Evvel Zaman İçinde" olduğunu dile getirir. Bu film uzun bir süre Türk Canlandırma Tarihinin başlangıcı olarak gösterilmiştir.

1932 yılında Fertek Rakılarının yapımcısı bilinmeyen çizgi film, reklamından yaklaşık otuz yıl sonra, çizgi film reklamların en kullanılır araçlarından biri durumuna gelir. Bu dönemde İstanbul Reklam Ajansı, bazı karikatür sanatçıları ile çalışmaya başlar ve çizgi filmler hazırlar. Bu filmlere gösterilen ilgi nedeniyle kadrosunu başka karikatür sanatçılarıyla genişleten ajans üretimi hızlandırır (Kaba, 2002.).

1963 yılında Ali Ulvi Ersoy, Yalçın Tezcan, Bedri Koraman ve Mustafa Erenektar (Mıstık) gibi karikatür sanatçıları, daha sonra ismi Kare Ajans olacak olan Karikatür Reklam'ı kurarlar. Yapılan reklam filmleri çok beğeni alır ve bu ekibe Ayhan Başoğlu. Orhan Büyükdoğan, Tonguç Yaşar, Yalçın Çetin, Erim Gözeri ve Nezih Danyal gibi ileride Türk Çizgi Filmine yön verecek sanatçılar katılır ve stüdyonun ismi Stüdyo Çizgi olur. Çizgi film 1970'lerde televizyon reklam filmlerinde bazı sanatçılar için altın çağını yaşamaya' devam ettiyse de, eski parlak günlerine dönüş yapamaz (Kaba, 2002.).

Yalçın Çetin'in Stüdyo Çizgi'de oluşturduğu yedişer dakikalık iki film hâlindeki “Evliya Çelebi'yi, Tonguç Yaşar da aynı stüdyoda 1970 yılındaki çalışmaları ile takip eder. Yaşar'ın çizimlerini bu stüdyoda hazırladığı “Amentü Gemisi Nasıl Yürüdü?” isimli çizgi filmiyle Antalya 2. Altın Portakal Şenliği'ne katılır ve bu şenlikten ödül kazanarak döner. Dönemine göre grafiksel anlamda oldukça başarılı olan çalışmada Kuran'dan çıkartılan bir ayetin “Amentü billahi Ve bima cae min indillahi!” ibarelerinin küreklerle çekilen bir kayığa benzetilmiş figürasyonu'nun harekete geçirildiği gösterilmektedir. Bu film Türkiye'de aldığı ödülün ardından Fransa'nın Annecy şehrinde düzenlenen dokuzuncu film şenliğinde dokuz yüz filmin arasından ön elemeyi geçerek gösterilmeye değer bulunan ilk Türk çizgi filmi unvanını taşımaktadır (Türker, 2011, s. 236).

1980'ler Türk animasyon sanatçılarının da yurt dışındaki şenliklerde gösterime katıldığı ve ödüller aldığı bir dönem olmuştur. 1980'de Ateş Benice'nin “Stereo” filmi Zagreb Canlandırma Filmleri Şenliği'nde gösterilir. Film ertesi yıl Portekiz'in Espinho kentindeki bir yarışma için özel çağrı alarak gösterime girer (Atan, 1995).

1980'lerin sonlarına doğru Çizgi Reklam, Tunç İzberk Stüdyosu, Tele Çizgi, Animatek, Ajans Blu gibi başarılı birçok stüdyo çeşitli devlet kurumları için eğitici ve öğretici animasyon filmleri yapmaya başlamıştır. Bu filmler arasında trafik, ormanların korunması, sigaranın zararları, aile birliği gibi konular ele alınmıştır (Hünerli, 2005, s. 66).

Televizyonun yayın hayatına girmesi ve reklam filmlerinin yayımlanmaya başlaması ile birlikte çizgi filmlere ikinci kez talep artışı yaşanmıştır. “Karıncı Ailesi” adlı çizgi film büyük ilgi görmüştür. Dede Korkut Hikâyeleri'nden alınarak çizgi filme aktarılan 50 dakikalık “Boğaç Han” Türkiye'nin ilk uzun metrajlı filmidir. (Aydın, 2018, s. 25).

1993'te Türkiye'de çizgi film sanatını geliştirmek, çizgi filmcileri bir araya getirmek, uluslararası etkinlikler konusunda bilgilendirmek ve Türk kültürünü çizgi film vasıtası ile çocuk ve gençlere tanıtmak amaçlarıyla Çizgi Filmciler Derneği kurulmuştur (Abalı, 2013).

Kasım 2008'de çocuklara yönelik yayınlar yapmak amacıyla TRT Çocuk Kanalı yayına başlamıştır. TRT Çocuk kanalının yayına başlamasıyla Türkiye'de yerli yapımlar üreten animasyon firmalarının sayısı artmıştır. 2009 yılında Animax Stüdyosu tarafından Türkiye'nin ilk üç boyutlu çizgi film serisi olan "Keloğlan" çizgi film serisi TRT Çocuk kanalında yayımlanmaya başlamıştır. Keloğlan serisi bugün hâlen televizyonda yayımlanmaya devam etmektedir (Abalı, 2013).

Devlet tarafından 2011 yılında çıkarılan resmî kanun ile birlikte birçok yeni animasyon stüdyosu açılmaya başlamış ve özellikle sayıları artmakta olan çocuk kanallarına animasyon içerikli filmler yapılması çoğalmıştır.(Göktepe, 2015, s. 74)

90'lı yılların sonlarından itibaren Türkiye'de animasyona verilen önemin artmaya başlamasıyla günümüzde üç boyutlu animasyon ve görsel efekt alanında bir çok tasarımcı, video artisti ve üç boyutlu animasyon uzmanı yetişmiştir (Göktepe, 2015, s. 75).

Son yıllarda başta TRT Çocuk gibi yerli çocuk kanallarına içerik üretmek amacıyla birçok animasyon firması açılmıştır. Açılan bu firmalarda Pepee, Rüyanın Günlüğü, Küçük Hezarfen, Leylek Kardeş, Tel Ali, Tilki, Köstebekgiller, Harika işler takımı, Nane ile Limon, Cille ve Dede Korkut hikâyeleri gibi birçok güncel animasyon ve çizgi filmler üretilmektedir (Göktepe, 2015, s. 75).

2.10.2.Çizgi filmlerin özellikleri

Can (1996), çizgi filmlerin özelliklerini iletilen konu, sunulan konuların içeriği, söz ve davranışlar ve konunun sunum şekli olarak iki yönde inceler ve özelliklerini şu şekilde sıralar:

- Çizgi film bozulan bir şeyi, yanlış onarmayı araştırma amaçlı yani eğlenceye dayalı; simgesel, soyut amaçlar ve toplumsal bir durumla ilgili sonuç amaçlar olmak üzere iki yapıdan oluşur.
- Çizgi filmler çoğunlukla anlatım dili olarak gerçek olgulardan uzak, düşsel ve canlandırıcı özellikleri yansıtırlar. Çizgi filmlerin çoğunda var oluş çabası vardır. Güzel- çirkin, doğru-yanlış, güçlü-zayıf gibi ilişkiler anlatılmaya çalışılır.

- Çizgi filmlerde genelde var olma savaşı vardır. İyi-kötü, otorite ilişkileri, kuvvetli-zayıf biçiminde konular verilmektedir.
- Olaylar hiçbir zaman gerçekçi biçimde sunulmaz. Eylemde, karakterlerde, zaman ve mekânda, simgesel bir anlatım söz konusudur. Çizgi filmlerin türü ne olursa olsun (eğlendirici ya da eğitsel) evren düşsel ve canlandırıcıdır.
- Çizgi filmlerin toplumsal bir işlevi vardır. Her çizgi filmin bir iletisi vardır ve bu iletiyi genellikle simgesel anlatımla verir.
- Çizgi film karakterlerinin evrensel bir dili, bir anlatımı vardır.
- Çizgi filmlerde amaç değişik etnik ve kültürel kökenli izleyicilere seslenmektir denebilir. Kahramanların fiziki karakterleri ve yaşam biçimleri evrensel bir değişime uğrar (Can, 1996, s. 93).

Günümüzde çizgi filmler eğitici nitelikleriyle ön plana çıkmaya başlamıştır. Güldürürken eğitmek çizgi filmlerin özelliklerinden bir tanesidir. Çocukların çizgi filmlerdeki kahramanları kendilerine örnek aldıkları göz önüne alındığında kahramanların belli değerleri üzerlerinde taşımaları gereği ortaya çıkar, pek çok çizgi filmde kahramanlar davranışlarıyla çocuklara örnek oluşturacak şekilde çizilmeye çalışılır.

2.10.3.Çizgi filmin yapısı

Çizgi filmlerin yapısı; öykü ve karakterler olmak üzere ikiye ayrılır:

2.10.3.1. Öykü

Çizgi filmde bir öykü anlatılır, onunda bir kurguya dayanması gerekir. Öteki sinema türleri gibi o da yalnız kendi başına var olabileceği gibi bir ileti vermesi bir bildirisinin olması istenebilir. Eğitici, öğretici, belgesel olabilir, tanıtmacılık alanında kullanılabilir (Alsaç, 1994, s. 22).

2.10.3.2.Karakterler

Her çizgi filmde karakterler yer alır. Bu karakterlerin bazıları insan olabildiği gibi bazıları da insan dışındaki varlıklardır. İnsan karakterlerin yer aldığı çizgi filmlerin insanda daha çok gerçeklik duygusu yarattığı söylenebilir. İnsan dışı varlıkların kullanıldığı çizgi filmler ise izleyenlerin hayal güçlerini geliştirmektedir.

Çizgi filmlerin izlenmesi ve tanınmaları karakterleri sayesinde olmaktadır. Çizgi filmlerin belli bir zamandan sonra karakterleri ön plana çıkmaktadır. Bu karakterler sayesinde; Tom ve Jerry, Mickey Mouse, Betty Boop; Pepee, Keloğlan, Nane ve Limon gibi karakterler ile anılır hâle gelmişlerdir (Can, 1996, s. 87).

Gökçearslan (2007)'a göre karakterler; gerçekçi özelliklerden yola çıkarak, biçimler bozulup abartılarak, karikatür özelliklerine büründürülerek, zıtlıklar kullanılarak, biçimin bir başka biçime dönüştürülmesi sağlanarak, objelerin yer değiştirmesi ile işlevinin dışında başka bir yapıya sokularak, aykırı malzemelerin kullanılması ile biçimlerin esnetilmesi sağlanarak, karakterler farklı biçimlere dönüştürülebilirler (Gökçearslan, 2007, s. 216-221).

Gökçearslan (2010) özgün karakterler yaratabilmek için ayırt edici özellikler belirlemek gerektiğini ifade eder. Karakterlerin diğer karakterlerden ayrılabilmesi için belirli yönlerinin ön plana çıkarılması gerekmektedir. Taş Devri (1960-1966) adlı canlandırma filminin baş karakteri Fred Çakmaktaş'ın olaylar karşısında sıklıkla verdiği "Yaba-daba-du!..." ifadesi onu tepki yönünden diğer karakterlerden ayırmaktadır.

Çizgi filmlerde karakterler genel olarak, insan, gerçekdışı karakterler, hayvanlar ve cansız nesneler olarak 4 gruba ayrılır.

İnsan Karakterler: Çizgi filmlerde belirgin özellikleriyle ön plana çıkan insan karakterler çoğunlukla ya tamamıyla iyi ya da kötüdürler. İyi karakterler bazen ufak tefek hatalar yapsalar da bu hatalarını telafi etmeyi bilir. Ayrıca çizgi filmlerdeki bu karakterlere ait oldukları ülkelerdeki çizerlerin ortak özellikler verdikleri görülmektedir. Örneğin Japon kültürüne ait çizgi filmlerde karakterlerin genellikle iri gözlü olarak çizildiği dikkat çekmektedir.

İnsan karakterler bazen kendilerine özgü karakter özellikleriyle ön plana çıkarlar ve zamanla bu özellikleriyle anılır hâle gelirler.

Malatyalıoğlu (2014) insan karakterlerin de çizgi filmin senaryosuna göre tıpkı gerçek bir insan gibi psikolojik, fizyolojik ve sosyolojik olarak sahip oldukları karakter yapısına göre hareket ettiklerini belirtir. Bu sebeple karakter analizi yapılırken insan karakterlere kendilerine özgü, etkileyici, gizemli ve tanıdık olan davranış biçimleri yüklenmelidir. Film boyunca karakterin karşılaştığı durumlarda vereceği bazı tepkiler sürpriz ya da alışlagelmiş davranış şekilleri, onların gerçekmiş gibi algılanmalarını sağlayarak, izleyicinin kendilerinden bir parça bulmasına neden olacaktır.

Çizgi filmlerdeki insan karakterlerin duygu ve düşünceleri çoğu zaman gerçek filmlerdeki karakterlerden farksızdır. Bu durum izleyenler açısından karakterleri daha inandırıcı yapar. Çocuğun yakın çevresindeki karakterler (anne, baba, dede, kardeş, öğretmen vb.) davranışlarıyla çocuğa örnek olmaktadır. Filmdeki karakterin çözdüğü herhangi bir sorunla karşılaşan çocuk aynı yöntemi kullanarak sorunu çözer. Gerçek yaşamda da zaten annesini babasını ya da öğretmenini rol model olarak alan çocuk, çizgi filmde bu karakterleri çabuk benimseyecektir. Ancak çizgi filmlerdeki bütün insan karakterler aynı özelliği göstermezler. Tam aksi özellikler gösteren insan karakterler de vardır (Arslan, 2016, s. 33).

Hayvan Karakterler: İnsan hayatında önemli bir yere sahip olan hayvanların çizgi filmlerde kullanılması olağan bir durumdur. Çizgi filmlerdeki bu karakterler yoluyla çocuklara hayvanlar tanıtılır ve hayvan sevgisi kazandırılmaya çalışılır.

Çizgi filmlerdeki hayvan karakterler evcil hayvanlardan seçilebildiği gibi vahşi hayvanlar arasından da seçilebilir. Bu karakterlerin vahşi hayvanlar arasından seçilip bu karakterlere insan özelliği verilmesi çocukların bu hayvanlara karşı sempati geliştirmesine olanak sağlamaktadır.

Çizgi filmlerin tarihî gelişimine bakıldığında özellikle hayvan karakterlere büyük önem verildiği görülebilir. İlk animasyon filminin başkahramanı bir dinozordur. Ses ve müziğin bir arada kullanıldığı ilk animasyonun kahramanı da bir faredir. Ördek, ağaçkakan, köpekler, sincaplar çizgi film karakterleri olarak karşımıza çıkmışlardır. Çizgi filmlerde hayvan karakterler iki şekilde karşımıza çıkarlar: Ya oyunun başkahramanı olurlar ya da insanlara yardım eden bir rol üstlenirler. Hayvanlar başkahraman olarak filmin odak noktasında bulunduğu insanın bir simgesi durumunda görülürler. Şekli ve görünüşü dışındaki tüm özellikleri insana ait özelliklerdir. Miki Fare buna en güzel örnek olarak verilebilir. Miki Fare'nin kişiliğinde hem çocuk hem de yetişkin özellikleri bir araya

gelmiştir. İnsanlara yardım etme rolü verilen hayvan karakterler, hep haksızlığa uğrayandan, doğru ve iyi olandan yana olmuşlardır (Can, 1995).

Gerçeküstü Karakterler: Masalların vazgeçilmez unsurlarından olan gerçeküstü karakterler çizgi filmlerde de yer almaktadır. Gerçeküstü özelliklere sahip olan süper kahramanlar çizgi filmlerde yaygın olarak kullanılmaktadır. Okul öncesi ve ilköğretim çağı çocukları izledikleri bu çizgi filmlerden etkilenmekte ve bu çizgi filmlerdeki karakterleri örnek almaktadırlar.

Malatyahoğlu (2014) çizgi filmlerin vazgeçilmezlerinden olduğunu belirttiği gerçeküstü karakterlerin tasarımı aşamasında dikkat gerektirdiğini belirtmiştir. Ona göre bu karakterler, tasarım aşamasında sınırsız hayal gücü alanı imkânı sunsa da aynı zamanda bu sınırsız olan hataların olmasına da yol açabilmektedir. Bu nedenle insani ve gerçeküstü özelliklerin kombinasyonu incelikle işlenmelidir. Çünkü karakter tasarımı iyi olmayan yaratık karakterler izleyici tarafından oldukça mantıksız bulunacak ve kabul görmeyecektir.

Cansız Karakterler: Çizgi filmlerde diğer karakterler kadar sık olmasa da cansız karakterlere de yer verilmektedir. Hayvan karakterlerde olduğu gibi cansız karakterlere de insan özelliği kazandırılmaktadır. Özellikle animasyon filmlerde cansız karakterlere daha çok rastlanmaktadır.

"Cars", "Toy Story", "Wall E" filmleri bu kategoride gösterilebilecek örneklerdir. Wall·E filminin ana karakterleri olan Wall·E dünyayı temizlemek amacıyla üretilmiş bir robottur. Bir gün insanların dünyayı terk etmesiyle dünyada yapayalnız kalan Wall·E, dünyaya gönderilen arama robotu Eve'le karşılaşır ve ona âşık olur. Günlük hayatta bir robotun mekanik bir nesne olarak algılanmasının aksine filmde robotlar insan gibi davranmaktadır. Wall·E ve Eve'in bu romantik macerası, çizgi filmin oldukça duygusal bir teması olmasına sebep olmaktadır. Bunun yanı sıra film boyunca robotlar nesne olarak işlevlerini yerine getirmektedir (Malatyahoğlu, 2014, s.35).

2.11.Çocuk ve televizyon

İzledikleri programların etkisinde kalan çocuklar bunlarda gördüklerini yaşamlarında uygulamaya çalışmaktadır. Bu programlarda izlediklerinin çocuklara uygun olup olmadığı ise ebeveynler tarafından her zaman denetlenmemektedir.

Güneş (2010) yetişkinlerin televizyon karşısında kısmen de olsa bilinçli ve istekli bir tavır geliştirebildiklerini, çocukların ise edilgin bir konumda olmalarının televizyon ve çocuk ilişkisini daha dikkate değer kıldığını ifade eder (Güneş, 2010, s. 56).Çocuğun televizyon karşısındaki bu edilgin konumu izlediği programları daha fazla içselleştirmesine neden olacaktır.

Birçok açıdan televizyon karşısında yetişkinlere oranla daha korunmasız durumda olan çocuklar, “hayal ile gerçek” arasındaki farkı yetişkinler kadar kolay biçimde görememektedir (Öztürk ve Karayağız, 2007, s. 84). Burada yetişkinlerin çocuklara rehberlik ederek neyin gerçek, neyin hayal olduğunu algılamalarına yardımcı olmaları gerekmektedir. Çünkü hayal gerçek farkını tam olarak ayırt edemeyen çocuklar gerçeküstü nitelikler taşıyan çizgi film kahramanlarını taklit ederek onların yaptıkları olağanüstü şeyleri yapmaya çalışabilirler. Bu durum çocuklar için tehlikeli sonuçlar doğurabilir. Nitekim bu kahramanlara özenip onların yaptıklarını yapmaya çalışan çocuklar da olmuştur. Geçmiş dönemlerde bundan dolayı yasaklanan çizgi filmlerle de karşılaşmıştır. Dolayısıyla çocukların hayatını yönlendirmede önemli yer tutan çizgi filmlerin kahramanlarının gerçek yaşamı yansıtabilecek, evrensel ve yerel niteliklere sahip kahramanlara ait özellikler taşıması gerekmektedir.

Televizyon ve çocuk ilişkisini ele alan çalışmalarda en çok üzerinde durulan konu: televizyonun çocuklar üzerinde olumsuz etkileri bulunduğu konusudur. Televizyon izlemeye ağırlık verildiğinden derslerin ihmal edildiğini, okuma becerisini geciktirdiğini ve çizgi filmlerdeki şiddet dolu sahnelerdeki saldırgan hareketlerin çocuk üzerinde olumsuz etkileri konusunda çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Çocukların, okul öncesinde çok fazla televizyon izlemeleri onların okuldaki başarılarının ve sosyal ilişkilerini etkilemektedir. Bu konuda New Orleans’ta yapılan bir araştırmada, okul öncesinde çok fazla televizyon izleyen birinci sınıf öğrencilerinin notlarının daha az televizyon izleyenlere göre daha düşük olduğu belirlenmiştir (Çilenti, 1980: 58).

Okur ve Göçen (2012) televizyondan eğitimde öğretimi zenginleştirmek için yararlanılmasının gerekliliğini belirtmektedir.

Çilenti(1980), televizyonunun çocuk eğitime etkilerini şu şekilde ifade eder:

1. Çocukları eve bağlar, aile bireylerini bir araya toplayarak aralarında yeni ortak ilgilerin doğmasını sağlar, böylece de aile hayatını mutlu ve ilginç hâle getirir.
2. Aileler için bir kültür kaynağı ödevi görür.

3. Çocukları düşünmeye teşvik eder.

4. Çocukların, boş zamanlarını iyi değerlendirmelerini sağlayacak ilgiler uyandırır, onların ilgi ve yaşantı alanlarını genişletir.

5. Çocukların estetik zevklerini geliştirir (Çilenti, 1980, s. 55).

Yapılan araştırmalar göz önüne alındığında televizyonun çocuklar üzerinde hem yararlı hem de zararlı etkisi olduğu anlaşılmaktadır. Ebeveynlerin kontrolünde belli saatler arası seyredilen televizyon çocuğa fayda sağlarken ebeveynlerin kontrolünde olmayan, belli saatler arasında izlenmeyen televizyonun zararlı olduğu görülmektedir. Bilinçli aileler tarafından seçilerek izlettirilen çizgi filmler çocuğun hayatını olumlu etkileyerek ona yön göstermektedir. Ancak kontrolsüz bir şekilde izlettirilen televizyon çocuğa zarar vermekte onun kişiliğini olumsuz etkilemektedir.

2.12.Çocuk ve çizgi film

Güler (2013) çizgi filmlerin işlevlerini; öğretmek, doğruyu göstermek, eğlendirmek, eğlendirirken eğitmek, toplumsal paylaşım şeklinde sıralar. İnce (1991)'ye göre çizgi film öğretim sürecini sevimli hâle dönüştürerek öğrenme isteğini artırılabilir. Çizgi filmlerde konunun sunumunda, kullanılan kavramlar bilgilendirici niteliktedir, soyut kavramların (birliktelik, adalet), bir anlamda somutla verilmesi çocukların öğrenmesine katkı sağlamaktadır. La Fontain'in öykülerini temel alan Walt Disney'in çizgi filmleri ve çeşitli çizgi filmler bilgilendirmek ve bir sonuç çıkartmak amacını gütmektedir. Televizyon yayınlarında yakından tanınan Tom ve Jerry yan yana geldiklerinde geçinemeyen fakat birbirinden de kopamayan iki karakterdir. Kısa zamanda olaylar gelişmesine rağmen arkadaşlığın-dostluğun en güzel örneklerini verirler (Güler, 2013, s. 169).

Yorulmaz (2013a) çizgi filmlerin olumsuz etkilerini çocukların izlediği çizgi filmler içerisinde büyük çoğunluğun, yabancı yapımlardan oluşmasına bağlar. Yurtdışından ithal edilen çizgi filmler birçok problemi de beraberinde getirmektedir. Bu problemlerden biri ithal çizgi filmlerdeki şiddet sahnelerinin bulunmasıdır. Bu durumla ilgili uç örnekler de bulunmaktadır. Örneğin “Hükümdar Peygamberler” adıyla ülkemizde piyasaya çıkan seride yer alan çizgi filmlerde kan dolu şiddet sahneleri yer almaktadır. Batıdan ithal edilen filmlerde yaşanan başka bir problem de Türk kültürüne aykırı örf, adet, gelenekler ile başka dinlere ait dua ve ibadet şekillerinin sergilenmesidir (Yorulmaz, 2013a). Bu açıdan

bakıldığında çocuğun kendi kültürel değerlerini yansıtan çizgi filmleri izlemesinin önemi bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Çocuk yabancı çizgi filmleri de izlemeli ancak bu çizgi filmlerde kendi toplumuna ait olmayan değerleri ayırt edebilmelidir. Bu konuda ebeveynlerin yol göstericiliği büyük bir önem arz etmektedir.

Günümüzde TRT Çocuk kanalının da yayın hayatına girmesiyle yerli yapımlar daha çok izlenmeye başlamıştır. Bu çizgi filmlerde çoğunlukla Türk toplumuna ait değerler verilmektedir. Bu durum çocuğun kendine ait değerleri içselleştirmesinde büyük önem arz etmektedir.

2.13.Çizgi film ve eğitim

Kaba (1992) çizgi filmlerin, toplumsal eğitim açısından çok etkin bir rol üstlendiğini, değerler eğitimi de dâhil olmak üzere pek çok konuda, bilgi, olay ve kavramların çocuk programları içinde animasyon kullanılarak sunulduklarını bu durumun çocuğun eğitim süreci içerisindeki kişilik gelişimini istenildiği şekilde mesajlarla yönlendirebildiğini ifade eder.

Çizgi filmler, süreci görüntüsel basitleştirme, öykülerini büyük bir hızla anlatma, doğayı stilize etme ve olayları anlaşılır zaman birimlerine ayırıp yalınlaştırma gibi karakteristik özelliği nedeniyle çağımızın gereksinimi olan hızlı eğitim araçlarından biri durumuna gelmiştir. Çizgi filmlerin az gelişmiş ülkelerde okuma yazma bilmeyen bireylerin eğitiminde eğitim materyali olarak kullanıldığı bilinmektedir (İlgaz, 1997, s. 9). Günümüzde önemi gittikçe artan çizgi filmler eğitim alanında daha fazla kullanılmaya başlamıştır.

Çizgi filmin eğitim alanında rol oynaması, çizgi filmin yapısında var olan görsel düzenlemeler, hareket ilişkisine dayanır. Çizgi filmde konu, gerçekçi bir yaklaşımla verildiği gibi karikatürize edilerek ya da güldürü bir biçimde de sunulabilmektedir. Böylece eğitim süreci sevimli bir hâle dönüştürülerek rengin ve sesin devreye girmesi ile kişilik bilgisinin de akılda kalıcılığı artmaktadır (Can, 1996, s. 90).

Eğitim açısından yapılan çizgi filmlerde daha çok gerçek olgulara ve çocukların gelişimsel özellikleri dikkate alınarak, çocukların hayatlarında kullanacakları bazı davranışları kazanmalarına yardımcı konular ele alınır (Can, 1997, s. 87).

Çocuklar televizyondan sadece olumsuz değil olumlu değerleri ve sosyal davranışları da öğrenebilirler. “Susam Sokağı” ve “Benimle Oynar mısın?” gibi programlar, nasıl dürüst olunacağını, paylaşmayı, sevmeyi ve kibar olmayı gösteren modellerdir. Friedrich ve Stein (1973) ile Coetes vd. (1976)’nin yaptıkları araştırmalar, olumlu türdeki televizyon programlarını izledikten sonra çocukların anaokulu oyunlarında olumsuz sosyal davranışları azalttıklarını, olumlu sosyal davranışları ise artırdıklarını göstermektedir. (Dereobalı, 2015 s.271). Burada önemle üzerinde durulması gereken nokta doğru eğitimidir. Kontrollü televizyon eğitime tabi tutulan çocuk yaşlılarından bir adım daha önde olacaktır. Aileler çocuğun hangi programları izleyeceğine karar vermeli eğer çocuğun izlemek istediği program onun eğitimini, kişiliğini olumsuz yönde etkileyecekse çocuğun bu programlara maruz kalmasına izin verilmemelidir.

2.14.Tematik çocuk kanalları

Yayın teknolojisindeki gelişmelerle birlikte yayın dünyasında tematik kanallar ortaya çıkmıştır. Bu tematik kanallar toplumun ihtiyaçlarına göre farklı gruplara hitap etmektedir. Tematik kanalların arasında çocuklara yönelik yayın yapan çocuk kanalları da bulunmaktadır.

Türkiye’de tematik kanalların ilk örnekleri kamu yayıncılığı alanında TRT tarafından gerçekleştirilmiştir. TRT2 kültür-sanat kanalı olarak yayın yapmaya başlamış, akabinde TRT3 ve TRT4 farklı alanlarda farklı hedef kitlelerle buluşmuştur. Özel televizyonculuğun önünün açılmasıyla ilk özel tematik kanal olarak müzik alanında yayın yapan Kral TV yayına başlamıştır (Sayılğan, 2014, s. 8).

Türkiye’nin ilk çizgi film ve çocuk kanalı 1997 yılında kurulan Maxi TV’dir. Daha sonra JoJo TV, D Çocuk, 25 Haziran 2007 tarihinde Yumurcak TV, Cartoon Network (Türkiye), 24 Ekim 2008 tarihinde ise TRT Çocuk kanalı kurulmuştur (Doğan ve Göker, 2012, s. 10).

Ülkemizde son dönemde sayısal yayınların artmasıyla birlikte iki ana yayın platformu ortaya çıkmıştır. Bunlar Digi Türk ve D-Smart’tır (Öztekin, 2008, s. 65)

Digitürk’te 5 çocuk televizyonu bulunmaktadır. Bunlara ek olarak 0-3 yaş arası bebekleri hedefleyen Baby TV bulunmaktadır (Öztekin, 2008, s. 66)

D-Smart’ın kendi çocuk kanalı D çocuk 17 saat, KidsCo 18 saat, Nickelodeon ve Cartoon Networks 24 saat günlük olarak yayın yapan çocuk kanallarıdır. Ayrıca bu platformda

Baby TV'nin eşdeğeri olan 0-3 yaş grubuna hitap eden Luli TV bulunmaktadır. Luli TV'de 24 saat yayın yapan bir televizyon kanalıdır (Öztekin, 2008, s. 67)

Türkiyede yayın yapan çocuk kanallarının artmasıyla çocuğun izleyeceği seçenekler de artmıştır. Dolayısıyla çocuğun doğru programları seçmesinin önemi bir kez daha anlaşılmıştır. Burada özellikle üzerinde durulması gereken nokta çocuğun yerel değerleri ön planda tutan çizgi filmleri tercih etmesi gereğidir. Türkiyede bu anlamda TRT Çocuk kanalı öne çıkmaktadır.

2.15.TR T Çocuk kanalı

24 Ekim 2008'de TRT Çocuk kanalı yayın hayatına girmiştir. 3-14 yaş grubu çocuklara çağdaş normlarda çocuk yayıncılığı amaçlayan TRT Çocuk, TRT 4, UHF 54 kanaldan saat 07.00-21.00 arasında yayın yapmaya başlamıştır. Yüzde 70'lik yerli yapım hedefiyle kurulan "TRT Çocuk"un, Türkiye'nin ilk HD yayın sistemi, üç kameralı sanal prodüksiyon stüdyosu, play out yayın ve devamlılık sistemleri, yeni kurgu cihazları ve kameraları sayesinde yeni nesil teknolojik alt yapıyla yayın hayatına girmiştir (Öztekin, 2008, s. 69).

TRT Çocuk Kanalı animasyondan müziğe, haberden spora kadar oluşturduğu yayın içerikleriyle çocukların ihtiyaçlarına cevap vermenin yanı sıra hedef kitle olarak seçtiği 3-14 yaş grubu çocukların eğitilmesini ve bilinçlenmesini oyun ve eğlence yoluyla oluşturmayı hedeflemiştir.

Ebren (2015) TRT Çocuk kanalının ilkesini ülkemizin, fiziksel, zihinsel, ruhsal ve ahlâki bakımdan sağlıklı nesiller yetiştirilmesine katkıda bulunmak, hedef kitlesine, evrensel pedagojik normlarda, kaliteli, çağdaş ve sorumlu yayıncılık anlayışıyla destekleyici ve yol gösterici olmanın yanında, Türk dilinin ve kültürünün doğru bir şekilde tanıtılmasına aracı olmak şeklinde ifade etmek şeklinde belirtmiştir. (Ebren, 2015, s. 101).

Bu özellikleriyle TRT Çocuk ebeveynlerin çoğu tarafından tercih edilen bir kanal hâline gelmiştir.

2.16.İlgili araştırmalar

2.16.1. Yerli araştırmalar

Atan(1995), araştırmasında yabancı kültüre ait çizgi filmlerin çocuklar ve yetişkinler üzerindeki etkisi konusunda görüşlere ve “Yaygın eēitim” konulu Millî Eēitim şurasında görme duyusuna hitap eden çizgi film üzerine görüşlere yer verilmiştir.  izgi film izleyicileri üzerinde uygulanan anketler deēerlendirilmiř ve yorumlanmıştır.

 ztekin(2008), çalışmasında  ocuk televizyonlarının eēitme ve eēlendirme özelliklerinin  ocuēun gelişimine etkisi Digiturk Baby TV  rneēi incelenerek araştırılmıştır.

Oruç, Tecim ve  zy rek(2011), çalışmalarında okul öncesi dönem çocuklarının izledikleri çizgi filmlere yönelik bu çizgi filmlerde rol model olarak benimsenen kahramanlara ve bunların ne derece model alındıēına yönelik bir araştırma yapmışlardır. Araştırmaya Muş merkezinde bulunan ve kümeleme yöntemi ile seçilen iki okula devam eden beş ve altı yaşlarında 66  ērenci katılmıştır. Araştırma sonucunda çocukların çizgi film izlemeleri ve izledikleri çizgi filmlerdeki kahramanları model almalarının olumlu yönde ger ekleřtiēi tespit edilmiştir.

Türkmen(2012) makalesinde, çizgi filmlerin kültür aktarım aracı olarak nasıl kullanıldıēına, kullanılması gerektiēine deēinmiř ve Pepee  izgi filmi üzerinden konu örneklendirilmeye çalışılmıştır. Sonuç olarak Pepee’nin, kültür aktarımında yeterli olmadıēı ancak çizgi filmlerden Türk kültürünü aktarım aracı olarak faydalanmanın bilincinde yapılan sistemli ilk örneklerden biri olduēu ve Türk kültürünü aktaran çizgi filmlerin yapılmasına ihtiyaç duyulduēu belirtilmiştir.

Yorulmaz(2013a) tarafından Caillou  izgi filmi din ve deēerler eēitimi açısından deēerlendirilmiřtir. Sonuçta Caillou  izgi filminin deēerleri geliştirici sözel ve görsel iletiler barındırdıēı, Caillou’nun  oēunlukla olumlu özelliklere sahip olduēu ve çocuklara iyi örnek teşkil ettiēi, şiddet ve cinsellik içeren sahnelerin bulunmadıēı, bilinçaltı mesaj ve alt metnin yer almadıēı; buna karşılık Caillou’nun bazı bölümlerde gereksiz yere çeşitli varlıklardan korktuēu ve izleyicilerine korkmayı  ērettiēi, feminist bir bakış açısıyla çizilen karakterlerin cinsiyet rollerini karıřtırdıēı ve çocukların cinsiyet rollerini  ērenmelerinde olumsuz etkiye sahip olduēu belirtilmiştir.

Yorulmaz(2013b), araştırmasında Pepee çizgi filmini din ve değerler eğitimi açısından incelemiştir. Sonuçta Pepee çizgi filminde İslam dininden soyutlanmış bir Türk kültürüne yer verildiği, fiziksel, sözel ve psikolojik şiddet kullanıldığı, filmin kahramanı Pepe'nin olumsuz karakter özelliklerine sahip olduğu ve model olduğu izleyicilere olumsuz örnek teşkil ettiği tespit edilmiştir.

Güler(2013), çizgi filmlerin kültürel işlevlerinin neler olduğunu araştırmak amacıyla bir çalışma yapmıştır. Gazetelerdeki üstün yetenekli çocuklara ilişkin haberler, 11 farklı konuda gruplandırılmıştır. Bunlar arasında “üniversitelerin üstün yetenekli çocukların eğitimine yönelik faaliyetleri” konusu ön plana çıkmıştır. 2013 yılı itibariyle Türkiye’deki 21 üniversitede bu özellikteki çocukların eğitimine yönelik program yürütüldüğü, üniversiteler bünyesinde üstün yetenekli çocuklarla ilgili çalışmaların ülke çapında genişletilerek diğer üniversitelerde de hayata geçirilmesi, bu çocukların olağanüstü potansiyellerinin geliştirilmesi adına olumlu bir etki oluşturacağı üzerinde durulmuştur.

Sevim (2013), araştırmalarında, Türkiye televizyonlarında yayınlanan yerli ve yabancı çizgi filmlerde hangi değerlerin ne şekilde verildiğini incelemeyi amaçlamışlardır. Sonuçta çalışkanlık ve sağlıklı olmaya önem verme değerlerinin yerli yapım çizgi filmlerde; sevgi, saygı, hoşgörü, işbirliği, sorumluluk, temizlik, dürüstlük, yardımseverlik, aile birliğine önem verme, paylaşma değerlerinin ise yabancı yapım çizgi filmlerde işlenme sayısının daha fazla olduğu görülmüştür. Adil olma değerinin ise yerli ve yabancı yapım çizgi filmlerde eşit sayıda işlendiği tespit edilmiştir. Vatanseverlik ve barış değerlerine ise belirlenen çizgi filmlerin izlenen bölümlerinde rastlanmamıştır. Taranan 15 değer toplam işleniş sayısı göz önüne alındığında, yabancı yapım çizgi filmlerde yerli yapım çizgi filmlere göre değerlerin işleniş sayısının daha fazla olduğu görülmüştür. Yerli yapım çizgi filmlerde değerler eğitime daha çok önem verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Vatanseverlik ve barış değerine ise yerli ve yabancı çizgi filmlerin izlenen bölümlerinde rastlanmamıştır.

Akıncı(2013), “TRT Çocuk Kanalı’nda okul öncesi çocuklarına yönelik olarak yer alan, önceden tespit etmiş belirli çizgi filmlerde sunulan değer kategorilerinin görülme biçimleri (sözel/davranışsal) ve sıklıklarını” saptamıştır. Araştırmada “Okul Öncesi” kategorisinde yer alan çizgi filmlerden amaçlı örneklem yoluyla seçilmiş dokuz çizgi filmin ikişer bölümü olmak üzere toplam on sekiz çizgi filmle sınırlandırılmıştır. Sonuç olarak “Nezakət, Mutluluk, Sevgi, Arkadaşlık, Özgüven, Sabır, Saygı, Cesaret, Temizlik, Yardımlaşma, Paylaşma, Sorumluluk, Empati, Doğruluk (Dürüstlük) ve İşbirliği” olmak üzere 15 farklı

değer kategorisi tespit edilmiştir. Bu kategorilerinin “sözel ifade” ve “davranışsal ifade” boyutları açısından çizgi filmlerde farklı oranlarda olduğu tespit edilmiştir.

Özgökbil Biliş (2014), makalesinde “Uçaklar” adlı animasyon filmi, sunduğu toplumsal rol modelleri ve değerleri açısından ele almıştır. Araştırma sonucunda “Uçaklar” filminin toplumsal yaşamı sağlayan değerler, toplumun devamlılığını güvence altına alan değerler, hedonist değerler, bireysel gelişim değerleri, hegemonya değerleri, ulusal değerler ve soyut- evrensel değerler aktarımını gerçekleştirdiği belirtilmiştir.

Kaya(2014), çalışmasında, çizgi filmlerin kültürel unsurları aktarma işlevini tartışmaktadır. Planet Çocuk televizyonunda yayınlanan çizgi filmlerde, günümüzün modern kentlerindeki yaşam tarzının işlendiği ve insanla ilgili her şeyin bir tüketim nesnesine dönüştüğü belirtilmiştir. Araştırmaya göre yaşanan mekânların iç düzenlemeleri, orada yaşayanların sınıfsal konumunu ve kişisel özelliklerini yansıtmaktadır. Planet Çocuk televizyonunda yayınlanan Richie Rich ve Taş Devri adlı çizgi filmlerle, kapitalist toplum düzeni, aile, işçi-işveren ilişkileri, zenginlik ve yoksulluk, güvenlik ve gözetleme gibi kavramların, insanlık tarihi boyunca değişmeden var olan olgular olarak çocuklara sunulduğu görülmektedir. TRT Çocuk televizyonunda yayınlanan Laura’nın Yıldızı adlı çizgi filmin ise çocukların geleneksel toplumdan küresel topluma geçiş sürecine uyum sağlamalarını kolaylaştırmak amacıyla hazırlandığı belirtilmiştir. Bu yolla çocuklara Batılılaşma ve küreselleşme yanlısı toplumlarda yaşayan insanların benimsemesi gereken toplumsal değerler öğretilmeye ve çocukların bu değerlere uygun bir şekilde bireyselleşmesi sağlanmaya çalışılmıştır. TRT Çocuk televizyonunda yayınlanan Keloğlan adlı çizgi filmin ise bütünüyle yerel kültür unsurları taşıyan bir çizgi film olduğuna değinilmiştir.

Kaba(2014), makalesinde, tarihsel süreçte üretilmiş çizgi filmler üzerindeki kültürel etkileri, grafik ifade ve tema açısından araştırarak Türkiyede üretilen çizgi filmler üzerindeki kültürel etkileri örnekleyerek incelemiştir. Araştırma sonucunda, çizgi filmlerin kültürel etkilemeleri ve etkilenmeleri olan bir sanat olduklarına değinmiştir.

Akıncı ve Güven (2014), çalışmalarında TRT Çocuk Kanalı’nda okul öncesi kategorisinde yer alan çizgi filmlerde yer alan değerler ve bu değerlerin sunulma sıklıklarını tespit etmişlerdir. Sonuç olarak bu çizgi filmlerde “Nezaketi, Mutluluk, Özgüveni, Cesareti, Temizlik, Yardımlaşma, Sorumluluk, Empati, Doğruluk (Dürüstlük), Sevgi, Arkadaşlık, Paylaşma, İşbirliği, Sabır” değerlerinin yer aldığı tespit edilmiştir.

Karakuş(2015) çalışmasında okul öncesi 2-6 yaş grubuna yönelik Niloya çizgi filminin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (6, 7. sınıflar)’nda yer alan yirmi değer açısından incelemiş ve bu değerleri sınıflandırmıştır. İncelenen 18 bölüm içerisinde toplam 157 değer tespit edilmiş ve en çok “sevgi, duyarlılık, hoşgörü, iyilik” değerlerini yansıtan örnekler bulunmuştur. Bu değerleri “çalışkanlık, dayanışma, saygı, sorumluluk, yardımseverlik” değerlerinin izlediği tespit edilmiştir.

Taş Alicenap’ın (2015) makalesinde, çizgi film senaryolarında geleneksel anlatılardan nasıl yararlanılabileceğini araştırılmıştır. Türkiye’de Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Animasyon Bölümünde yürütülmekte olan “Öykü Tasarımı” dersinde “geleneksel anlatıların çizgi film senaryolarında kullanımı”na yönelik gerçekleştirilen çalışmada öğrenciler kendi coğrafyalarının kültürel miraslarını kullanarak farklı içeriklerde senaryo uygulamaları gerçekleştirmişlerdir. Böylece özgün ve ulusal bir çizgi film geleneğinin ortaya çıkarılmasında kültürel mirasın ne denli zengin bir kaynak oluşturduğu ortaya konmaya çalışılmıştır.

Karakuş(2016), TRT Çocuk kanalında yayınlanmakta olan Maysa ve Bulut çizgi filmini incelemiştir. Çizgi filmlerin kültürel mirasın aktarımında katkısı olup olamayacağını tespit etmeye çalışmıştır. Çizgi filmde Türk kültürünü ve yaşam tarzını yansıtan pek çok unsur tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda Maysa ve Bulut isimli çizgi filmin kültür aktarımı ve somut olmayan kültürel mirasın korunması yönünden önemli bir yapım olduğu görüşüne ulaşılmıştır.

Yayan ve Gümüşsoy(2016), çizgi filmlerdeki imgelerin çocuk eğitimi üzerine etkilerini belirlemeye çalışmışlardır. Kim tarafından hangi ideolojiye hizmet amacıyla yapıldığı bilinmeyen ürünlerin hiçbir incelemeye tabi tutulmadan alınıp çocuklara enjekte edilmemesi, çizgi filmlerin izleme süresi, izlenecek çizgi filmin niteliği ve çeşidi, çocuğa ve yaşa uygun olarak ayarlanması, Türkiye’de çocukların zararlı yayınlara karşı korunması için devletin medya kuruluşları ile ortak çalışmalar yapması gerektiği üzerinde durulmuştur.

İnan(2016), araştırmasında Türkiye’de çocuk medyasında aktarılan yerel ve evrensel değerlerin hangilerinin işlendiğini ve ne kadar yoğunlukla işlendiğini tespit etmeye çalışmıştır. Araştırmada Canım Kardeşim, Ciciki, Laura’nın Yıldızı, Elif’in Düşleri, Doru, Pepe, Harika Kanatlar, Arı Maya, İbi, Bulmaca Kulesi, Rafadan Tayfa çizgi filmleri incelenmiştir. Sonuç olarak TRT Çocuk kanalında yayınlanan 11 farklı çizgi filmde sıkça

ön plana çıkan değerlerin yardımlaşma ve dayanışma olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla, bu noktada TRT Çocuk kanalını izleyen çocukların kişilik gelişimine olumlu katkıda bulunacağı ileri sürülmektedir.

Eşitti(2016) çalışmasında küresel kültür ile yerel kültür arasında kitle iletişim araçları özellikle televizyon üzerinden, kültürel bir mücadele yaşandığı ve bu mücadele alanlarından birinin de çizgi filmler olduğu görüşünü savunmaktadır. Medya emperyalizmi ve kültürel emperyalizm kavramlarının tartışıldığı çalışmada, Türkiye’de son yıllarda üretilen yerli çizgi filmler aracılığıyla küresel kültüre ait değerler karşısında, Türk kültürüne ait değer ve pratiklerin yeniden üretildiği, bu yolla da Türk kültürüne ait değerlerin çocuklar tarafından öğrenilmesine katkı sağlandığı görüşü ileri sürülmüştür. Türkiye’de en çok izlenen çizgi filmlerden “Caillou” ile yerel olarak en çok izlenen çizgi filmlerden biri olan “Pepee” tematik analiz yönteminden faydalanılarak çözümlenmiş, küresel ve yerel kültüre ait değerlerin bu çizgi filmlerde nasıl işlendiği ve hangi kültürel değerlerin bu yolla ‘ekilmeye’ çalışıldığı ortaya konulmuştur. Çoğunlukla Batı’ya ait değer yargılarını içeren küresel kültürün ulus aşırı çizgi filmlerle aktarılması, bu kültürün yaygınlaşmasına ve içselleştirilmesine neden olduğu, bu çizgi filmlerde yeni nesillerin kendi kültürlerine yabancılaşmalarına neden olduğu belirtilmiştir. Pepee, Niloya, Keloğlan, Nasrettin Hoca ve benzeri çizgi filmlerin, Türk kültürüne ve yaşam biçimine ait değerlerin yeni nesillere aktarması ve yerel kültürleri yeni nesillerin içselleştirmesi bakımından önemli olduğu çalışmada belirtilen bir diğer husustur.

Selanik Ay ve Korkmaz(2017), araştırmalarında Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında yer alan değerler ve kültürel öğeler bağlamında “Küçük Hezarfen” çizgi filmini incelemektedir. Sonuç olarak “Küçük Hezarfen” çizgi filminde en çok yer verilen değer bilimsellik; en az yer verilen değer ise bağımsızlık olduğu belirlenmiştir. Bunun yanı sıra kültür öğelerine de rastlanılmıştır. En çok yer verilen kültürel öğelerin deyimler, efsaneler, bilmeceler, tekerlemeler atasözleri ve maniler; en az yer verilen kültürel öğenin ise oyunlar olduğu tespit edilmiştir.

Kamacıoğlu (2017) Ghibli Stüdyoları’nın Japon kültürünü ve geleneklerini yapımlarına ustaca yerleştirdiklerini ve çizimleriyle başarılı bir şekilde aktardıklarını belirtmiştir. Sonuç olarak; kültürü ve tarihi yeni kuşaklara ve gelecek nesillere aktarmada canlandırma sinemasının önemli bir yeri olduğu dile getirilmiş. Hayao Miyazaki’nin senaryo ve karakterlerinin de bunun güzel bir örneği olduğu aktarılmıştır.

Uçan (2018) çalışmasında, Türk çizgi filminin kültürel kodlamalar üzerinden incelemeye tabi tutulması hedeflemiştir. Evvel Zaman İçinde (1951), Amentü Gemisi Nasıl Yürüdü? (1969), Nasreddin Hoca (1990), Pepee (2008-), Keloğlan (2009-) ve Dede Korkut Hikâyeleri (2014-2015) çizgi filmleri üzerinden değerlendirmeler yapmıştır. Türk çizgi filmlerindeki kültürel kodlamalar, mitoloji, destan, millî ve dinî unsurlar, çizgi filmlerdeki teknik özellikler ve hikâye kurguları ele alınmaya çalışılmıştır.

Demir(2019) çalışmasında ikisi yerli, ikisi yabancı yapım olmak üzere 4 çizgi filmin dinî ve kültürel değerlerini tespit etmek amacıyla biri dinî değerlerden, diğeri kültürel değerlerden oluşan iki adet değerler listesi hazırlayarak Kur'an-ı Kerim ve Kitabı Mukaddes gibi kutsal kitapları da incelemeye tabi tutmuştur. Analiz sürecinde tespit edilen bazı değerlerin de listeye dâhil edilmesi sonucu 19 adet dinî, 19 adet kültürel değer ile analiz tamamlanmıştır.

Turp Özdemir (2020) TRT Çocuk ve Minika Go kanallarında yayınlanan çizgi filmleri on iki yaş üzerine hitap edecek şekilde gruplandırmış; bu çizgi filmleri değerler eğitimi açısından ele almış ve çizgi filmlerin Türkçe öğretimine katkısını incelemiştir. Bu çalışmanın örneklemini; Rafadan Tayfa, ANKA, Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu, Alpman, Hızlı Ayaklar, İstanbul Muhafızları adlı çizgi diziler oluşturmaktadır. Çizgi filmler Türkçe Öğretim Programında belirlenen kök değerler (dürüstlük, adalet dostluk, öz denetim, sorumluluk, sabır, saygı, sevgi, yardımseverlik, vatanseverlik) olmak üzere toplam on değere göre incelenmiştir. İncelenen çizgi filmlerde değerlerin 357 kez yer aldığı belirlenmiştir. İncelenen çizgi filmlerde en fazla bulunan değer sorumluluk (75), en az bulunan değer vatanseverlik (6)'tır. Değerlerin en fazla yer aldığı çizgi dizi Alpman (80), değerlerin en az yer aldığı çizgi dizi Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu (49)'dur. Araştırma için belirlenen çizgi filmler Türkçeye katkısı deyimler, atasözleri, yansıma sözcükler, ikilemeler ve kalıp sözler bakımından incelenmiştir. İncelenen çizgi filmlerde en fazla kalıp sözler (194) ve deyimler (75) yer alırken, en az atasözleri (1) ve yansıma sözcükler (2) yer almıştır. Bütün bu bulgulardan yola çıkarak TRT Çocuk ve MinikaGo adlı yerli çizgi film kanallarında yayınlanan çizgi filmlerin değerler açısından zengin içeriğe sahip olduğu, Türk diline katkısı bakımından atasözlerinin çok sık yer almadığı ama deyimler ve kalıp sözlerinin daha fazla kullanıldığına ulaşılmıştır. Türkçe öğretimi ve değerler eğitimi açısından çizgi filmlerden yararlanabileceği düşünülmektedir.

Ateş, Durmuşoğlu Saltalı ve Asit'in (2021) makalesinde okul öncesi çocuklarını hedef alan Pisi çizgi filmi MEB tarafından belirlenen on kök değer ile 2013 okul öncesi eğitim

programının içerdği değerler birleştirilerek belirlenen on beş değer üzerinden incelenmiştir. İncelenen 52 bölümde toplam 236 değer tespit edilmiş, en çok yardımseverlik ve sevgi değerlerinin, en az adalet değerinin yer aldığı görülmüştür. Vatanseverlik değerine hiç yer verilmediği tespit edilmiştir.

Yener, Yılmaz ve Şen'in (2021) makalesinde TRT Çocuk kanalının günlük yayın akışındaki 28 çizgi film MEB'in genelgesinde belirtilen 27 değer açısından tarama modeline göre incelenmiştir. 28 çizgi filminden Youtube kanalında en çok izlenen birer bölüm iki bağımsız araştırmacı tarafından ikişer kez izlenmiştir. Verilerin içerik analizine göre en çok yardımlaşma-dayanışma değeri tespit edilirken, empati değerine yer verilmediği görülmüştür.

2.16.2. Yabancı araştırmalar

Gorodska (2015), okul öncesi ahlâk eğitiminde çizgi filmlerin rolü üzerinde durmuştur. Animasyonun sadece önemli bir sanat olmadığı aynı zamanda etkili bir eğitim aracı olduğu belirtilmiştir. Çizgi filmlerin okul öncesi ahlâki eğitimi üzerinde baskın bir etkiye sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Bu nedenle, farklı yaşlardaki çocuklar için dikkatlice seçilmiş bir çizgi film listesi olması gerektiği, bu listenin okul öncesi kurumların modern programlarına yerleştirilmesi ve kesinlikle öğretmen tarafından kontrol edilmesi önerileri getirilmiştir.

Moskaleva ve Postylnaya (2013), öğrencilerin ahlâki değerlerinin oluşumunda animasyon teknolojilerini araştırdığı çalışmasında ahlâki eğitime katkıda bulunan animasyon yazılımına kısa bir genel bakış sunar. Eğitim sürecinde kullanılabilecek programların özelliklerine işaret eder. Animasyonlu teknolojilerin, bir kişinin ahlâki eğitimi için olduğu kadar yaratıcılığı için bir araç olarak kullanılabileceği, öğrencilerin farklı mizaçlarını ve kişisel özelliklerini tasarlama ve değiştirme becerisi vereceğini belirtmiştir.

Rostboll(2008) Danimarka çizgi film sözleşmesinde evrensel değerlerin kullanımına yönelik olarak bir çalışma yapmıştır. 2005-2006 Danimarka çizgi film sözleşmesinde değerler genellikle Müslümanları ötekileştirmektedir. Sözleşmenin analizi buradaki evrensel değerlerde Danimarka kültürünün baskın olduğunu göstermektedir. Çalışmada sözleşmenin demokratik bir şekilde düzenle, azınlıkların da bu sözleşmeye dahil edilmeleri gerekliliği dile getirilmektedir.

Dwiaryanti(2018), Ömer ve Hana çizgi film serisi üzerine yaptığı araştırmada bu çizgi filmin çocuklar için faydalı olduğunu, erken yaşlardan itibaren örnek alınan bu çizgi filmin karakter eğitiminde faydalı olacağını ifade etmiştir.

Siti Halimah(2019), Upin &Ipin çizgi filminde İslami eğitim değerlerini araştırmıştır. Upin & Ipin çizgi filminin İslami değerleri telkin etmek için uygun olduğu, ayrıca eğitici bir çizgi film olduğu belirtilmiştir.

Syed Azmy ve diğerleri (2021), Ömer ve Hana müzikal çizgi filminde ahlâki değer analizini yapmışlardır. Çizgi filmde 5 şarkı analiz edilmiştir. Çizgi filmde takdir, nezaket, iyi ilişkiler, sevgi, minnet, komşulara saygı değerleri tespit edilmiştir. Ayrıca çizgi filmin çocuklara Allah’a nasıl şükretmeleri gerektiğini öğrettiği belirtilmiştir. Bulgular İslami öğretilerin Malay kültürü ile desteklenebileceğini göstermiştir.

Sonuç olarak konu ile ilgili yapılan araştırmalara göz atıldığında yerli araştırmalar açısından zengin ancak yabancı araştırmalar bakımından daha kısıtlı olduğu görülmektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, evreni, veri toplama süreci ve verilerin analizine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

3.1 Araştırmanın yöntemi

“9-11 Yaş Grubu Çocuklarına Yönelik Türk Yapımı Çizgi Filmlerde Değerler Eğitimi” başlıklı bu çalışmada 9-11 yaş grubu çocuklarına yönelik TRT Çocuk kanalında yayınlanan Türk yapımı 16 çizgi filminden Youtube kanalında en çok izlenen 5 bölümdeki değerler belirlenmiştir.

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden olan doküman incelemesi tekniği kullanılmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman incelemesi, Yıldırım ve Şimşek’e göre araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Bu yazılı materyallerin yanı sıra yüz ifadeleri, vücut hareketleri ve mimikler gibi sözel olmayan davranışları gözlemlene fırsatı verdiği için film, video ve fotoğraflar da ya tek başına ya da ek bir veri olarak analizin konusu olabilir. Bu tarz analizlerin bir başka araştırmacı tarafından daha sonra sınanması, sonuçların karşılaştırılabilmesi mümkündür (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 189-190).

İçerik analizi “sözel, yazılı, elektronik veya diğer materyallerin içerdiği mesajı, anlam ve/veya dilbilgisi açısından nesnel ve sistematik olarak sınıflandırma, sayılara dönüştürme ve çıkarımda bulunma yoluyla sosyal gerçeği araştıran bilimsel bir yaklaşımdır” (Tavşancıl ve Aslan, 2001 s. 22).

3.2. Araştırmanın evreni ve örneklemi

Araştırmanın evrenini TRT Çocuk kanalında yayınlanan 9-11 yaş çocuklara yönelik Türk yapımı çizgi filmler oluşturmaktadır. Bu çizgi filmler TRT Çocuk kanalı sitesi üzerinden

9-11 yaş grubu çocuklara yönelik olduğu belirtilen çizgi filmler arasından seçilmiştir. Bunlar Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu, Pırıl, 64 Kare Ülkesi, Barbaros, Harika İşler Takımı, Bulmaca Kulesi, Pak İle Pırpır, Serçe Kuş, Gizemler Diyarına Yolculuk, Küçük Hezarfen, Dede Korkut Hikâyeleri, Cille, Nane ile Limon, Keloğlan Masalları, Maysa ve Bulut'tur.

Araştırmanın örneklemini TRT Çocuk kanalında yayınlanan 9-11 yaş grubu çocuklara yönelik Türk yapımı çizgi filmlerin Youtube platformu üzerinden en çok izlenen 5 bölümü olmak üzere toplam 75 bölüm oluşturmaktadır.

3.3. Veri toplama süreci ve analizi

Çalışmaya başlamadan önce ilgili kaynaklar taranmış, konu hakkında bilgi toplanmıştır. Ardından ilgili çizgi filmlerin Youtube izlenme oranları dikkate alınarak bu çizgi filmlerin en çok izlenen 5 bölümü içerik analizi yoluyla en az iki kez izlenerek taranmıştır. Çizgi filmlerde tespit edilen değerler öncelikle taslak olarak yazılmış, daha sonra bilgisayar ortamına geçirilmiştir. Tespit edilen bu değerlere ait örnekler verilirken değerlerin geçtiği çizgi filmin hangi bölümü olduğu, hangi dakika ve saniyede geçtiği çalışmanın güvenilirliğini sağlamak amacıyla belirtilmiştir.

Doktora danışmanı Mustafa Altun'un yönlendirmesiyle İlkay Akay'ın "Ahmet Yılmaz Boyunağa'nın Çocuk Romanlarının Değerler Eğitimi Bağlamında İncelenmesi" adlı tezinden esinlenerek Tablo 7'de ihtiyaç-değer ilişkisini ortaya koyabilmek için Maslow'un 7 Basamaklı İhtiyaçlar Hiyerarşisi kullanılmıştır. Altun, Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi ile Schwartz, Spranger, Rokeach, Naagarazan ve Birkök ve MEB'in değer sınıflandırmasını ilişkilendirmiştir. Birkök'ün değerleri Altun tarafından olgusal değerler, bunun dışında kalanlar ise Birkök tarafından davranışsal değerler olarak sınıflandırılmıştır.

9-11 yaş grubu çocuklara yönelik TRT Çocuk kanalında yayınlanan Türk yapımı çizgi filmler tablodaki değerler esas alınarak incelenmiş, daha sonra alan uzmanlarına sunulmuş, alan uzmanlarından alınan dönütlerle veriler üzerinde düzenlemeler yapılmış, bu şekilde çalışmanın güvenilirliğine katkı sağlanmıştır.

Tablo 6

İhtiyaç-Değer İlişkisini Gösteren Örnek Değer Sınıflaması

Değerler

DAVRANIŞSAL DEĞERLER

1. FİZYOLOJİK İHTİYAÇLAR

1.1 Temiz Olma (Naaagarazan, 2006, Rokeach, 1973)

2. GÜVENLİK İHTİYACI

2.1 Tedbir (Schawartz, 1994)

3. SEVGİ VE AİT OLMA İHTİYACI

3.1 Sevgi (MEB, 2019)

3.2 Dostluk (MEB, 2019)

3.3 Sorumluluk (MEB, 2019)

3.4 Vatanseverlik (MEB, 2019)

3.5 Yardımseverlik (MEB, 2019)

3.6. Dinî inanış (Spranger, 1973, Schwartz, 1994)

4. ÖZDEĞER VE ÖZSAYGI İHTİYACI

4.1 Özdenetim-Özgüven (MEB, 2019)

4.2. Dürüstlük (MEB, 2019)

4.3. Sabır (MEB, 2019)

4.4. Saygı (MEB, 2019)

OLGUSAL DEĞERLER

5. BİLME VE ANLAMA İHTİYACI

5.1 Bilim (Birkök, 2019)

6. ESTETİK İHTİYACI

6.1 Sanat (Birkök, 2019)

6.1.1 Estetik (Birkök, 2019)

7. KENDİNİ GERÇEKLEŞTİRME İHTİYACI

7.1 Adalet (Birkök, 2019, MEB
2019)

7.2 Eşitlik (Birkök, 2019)

7.3 Özgürlük (Birkök, 2019)

Çalışmada değerler yukarıda açıklanan kategorilerin esas alındığı başlıklar hâlinde verilmiş ve çizgi filmlerden örneklendirilmiştir. Soru işareti oluşturan durumlar alan uzmanlarıyla görüşülerek çözüme kavuşturulmuştur. İnceleme sırasında doğrudan ve dolaylı bir şekilde verilmiş olan değerler karakterlerin davranışlarından, gelişen olaylardan hareketle belirlenmiştir. Uzmanların ve araştırmacının tam mutabakatları sonrasında çalışma son şeklini almıştır. Son olarak tespit edilen değerler tablolar hâlinde sunulmuştur.

Tablo 7

Çizgi Filmlerde Tespit Edilen Değerlere Ait İfadeler ve Davranışlar

Değerler	Sözel İfadeler ve Davranışlar
Temiz olma	Vücut temizliği, çevreyi temizlemek.
Tedbir	Önlem almak, dikkatli davranmak.
Sevgi	“Canım, hayatım, seni seviyorum” gibi ifadeler, okşamak, öpmek, sarılmak gibi

davranışlar.

Dostluk

“Canım arkadaşım, dostum” gibi ifadeler,
birbirine destek olmak..

Sorumluluk

Kendisine verilen görevlerini yerine
getirmek (ödev yapmak, kardeşe bakmak vb.)

Vatanseverlik

Vatan için fedakârlıkta bulunmak, vatan
sevgisini dile getirmek.

Yardımseverlik

İnsanlara yardım etmek.

Dini İnanış

“Tövbe, estağfurullah, Allah” gibi ifadeler; dua,
ibadet ve şükürler.

Özdenetim- Özgüven

Bir işi yapabileceğine inanmak, “yapabilirim,
başarabilirim” vb. ifadeler.

Dürüstlük

Doğruyu söylemek.

Sabır

Üzücü olaylar karşısında bu olayların geçmesini
beklemek.”off, sabırlı ol” vb. ifadeler.

Saygı

Karşıdaki kişiye saygılı davranmak, el öpmek
vb. “beyefendi, hanımefendi” vb. ifadeler kullan-
mak.

Bilim

Bilimsel aletleri kullanmak, icat yapmak.

Sanat	Şiir, resim vb. sanatsal faaliyetler.
Estetik	Beğenmek, “güzel, hoş” vb. ifadeler.
Adalet	Adil davranmak.
Eşitlik	Kayırmamak, eşit davranmak.
Özgürlük	Bağımsız davranmak, kimsenin buyruğunda kalmamak.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde TRT Çocuk kanalında yayınlanan 9-11 yaş grubu çocuklara yönelik Türk yapımı çizgi filmlerde yer alan değerler tespit edilmiştir.

4.1.Problem cümlesine ilişkin bulgular

4.1.1.Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu çizgi filminde yer alan değerler

Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu 9-11 yaş çocuklarına hitap etmektedir. Siyah-Martı Animasyon Stüdyoları tarafından hazırlanan çizgi filmin yönetmenliğini Mustafa Murat Boyacı, senaristliğini ise Ayşe Banu Başarıcı yapmaktadır.15 bölümden oluşmaktadır. Her bölüm ortalama 11.30 dakikadır. Çizgi filmin konusu şu şekildedir:

Nasreddin Hoca, Zehra ve arkadaşları tarafından Zehra'nın babasının yaptığı zaman makinesiyle geçmişten getirilir. Nasreddin Hoca, Zehra ve ailesiyle birlikte yaşamaya başlar ve burada pek çok macera yaşar.

Tablo 8.

Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu Çizgi Filminde Yer Alan Değerler

Geçen Değerler	Değerlerin geçme sıklığı	Geçtiği bölümler
Tedbir	10	Oyun Bitti, Zaman Yolcusu, AslanTerbiyecisi,Alışverişte

Saygı	1	Alışverişte
Dini inanış	5	Zaman Yolcusu, Kayıp Hazine
Bilim	4	Zaman Yolcusu, Kayıp Hazine
Yardımseverlik	3	Kayıp Hazine, Oyun Bitti
Sorumluluk	4	Oyun Bitti, Arslan Terbiyecisi
Dini inanış	1	Oyun Bitti
Estetik	6	Alışverişte, Arslan Terbiyecisi

Çizgi filmde tedbir, saygı, dini inanış, bilim, yardımseverlik, sorumluluk, estetik olmak üzere 7 değere yer verilmiştir. Bu değerler toplam 34 defa tespit edilmiştir. Bunlar içerisinde en fazla yer alan değer “tedbir” değeridir. “Tedbir” değeri incelenen 5 bölümün 4’ünde yer almaktadır. Tedbir değerinin çok geçmesinin nedeni Nasreddin Hoca’nın geçmişten gelmiş olmasıdır. Onun geçmişten geldiğini kimsenin anlamaması gerekmektedir. Bu nedenle sürekli tedbirli olmak gerektiği çizgi filmde hatırlatılmaktadır. İkinci olarak en çok rastlanan değer “estetik”tir. Üçüncü olarak “dini inanış” en çok geçen değerdir. Burada anlatılanın bir hocanın yaşamı olması dolayısıyla bu değere çokça yer verilmesi normaldir. “Bilim” ve “sorumluluk” değerleri de 4 kez geçmektedir. Çizgi filmin adından da anlaşılacağı üzere Nasreddin Hoca bir zaman makinesi aracılığıyla günümüze gelmiştir. Bundan dolayı “bilim” değerine sıkça yer verilmiştir. “yardımseverlik” değeri 3 kez, saygı ve dini inanış ise birer kez tespit edilmiştir. Çizgi filmin en fazla değere yer verilen bölümü Arslan Terbiyecisi’dir. Bu bölümde toplam 12 değere yer verilmiştir. Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu bölümünde 8, Nasreddin Hoca Kayıp Hazine bölümünde 6, Nasreddin Hoca Alışverişte bölümünde 5, Nasreddin Hoca Oyun Bitti bölümünde ise 3 değer tespit edilmiştir.

En fazla değere rastlanan bölüm “Arslan Terbiyecisi” bölümüdür. Bölümde 3 değer tespit edilmiştir. Bu değerler toplam 12 defa geçmektedir. Bölümde en fazla geçen değer “tedbir” dir. Nasreddin Hoca’nın dışarıya çıkması, vahşi hayvanların yanına gitmesi dolayısıyla “tedbir” değeri ön plana çıkmıştır. İkinci olarak “estetik” ve “sorumluluk” değerleri gelmektedir.

Bölümde değerlerin geçtiği cümleler ise şunlardır:

Zehra’nın annesi Nasreddin Hoca’ya güvenmez, ondan tedirgin olur. Bu nedenle kocasının Nasreddin Hoca’nın yanlarında kalmasına izin vermesine anlam veremez ve tedbirli olmanın gereğini belirtir:

“Bir yabancınn bahçemizde kalmasına nasıl müsaade ediyorsun anlamıyorum.”(1.7sn.-tedbir)

Zehra’nın babası çalışmaya gider:

“Ben işe gitmek zorundayım.”(1.45sn.-sorumluluk)

Zehra’nın annesinin de ev hanımı olarak evde sorumlulukları vardır:

“Benim de evde bir sürü işim var.”(1.46sn.-sorumluluk)

Çocuklar Nasreddin Hoca’ya göz kulak olmaya karar verirler:

“Kim ilgilenecek Nasreddin Hoca’yla? Biz.” (1.52sn.-sorumluluk)

Zehra’nın babası Nasreddin Hoca’yla ilgili bir problem olursa çocuklardan haber vermelerini ister:

“Bir şey olursa seslenin tamam mı çocuklar?”(2.02sn.-tedbir)

Nasreddin Hoca ortadan kaybolur, bu durumu Zehra ve arkadaşları Zehra’nın babasını endişelendirmemek için ona haber vermezler:

“Babamın şimdilik bu durumu bilmemesi lazım, dedi.”(2.31.sn.-tedbir)

Çocuklar Kerim’i Nasreddin Hoca’nın kaybolduğunu kimseye fark ettirmemesi konusunda uyarırlar:

“Dur Kerim nıyorsun? Kimseye fark ettirmeden bulmalıyız.”(4.52-tedbir)

“Olmaz, kim diye sorarlarsa ne diyeceğiz?”(5.02-tedbir)

Haberlerde hayvanat bahçesinde bir aslanın kaçtığı bu nedenle önlem amacıyla hayvanat bahçesinin boşaltıldığı söylenir:

“Çok tehlikeli bir tür olan Afrika aslanı bulunana kadar hayvanat bahçesinin boşaltılmasına karar verilmiştir.”(5.27 sn.-tedbir)

Nasreddin Hoca hayvanat bahçesini beğenir:

“Oh be mis gibi orman havası!”(5.37-estetik)

Nasreddin Hoca’yı takip eden çocuklar hayvanat bahçesini beğenirler:

“Çok güzel!”(6.30-estetik)

“Ne güzel işte!”(7.54sn-estetik)

“Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu” bölümünde en fazla yer alan değer “bilim” değeridir. Nasreddin Hoca zaman makinesiyle geldiği için en fazla yer alan değer “bilim” olması normaldir. Onun dışında “dini inanış” ve “tedbir” değerleri yer almaktadır. Bu değerler toplam 8 defa tespit edilmiştir. Bölümde bu değerlerin geçtiği cümleler şunlardır:

Kerim adlı bir çocuk uçurtmayı almak için ağacın tepesine çıkar arkadaşları da onu uyarırlar:

“Kerim hadi in, Cemil Amca görececek şimdi.”(1.04-tedbir)

Çocuklar Nasreddin Hoca’yı görünce ona seslenirler:

“Hocam, hocam seni Allah gönderdi.”(2.10sn- dini inanış)

Nasreddin Hoca çocukların uçurtmalarını ağaçtan kurtarmaya çalışır, bu sırada içinden geçenleri söyler:

“Şu uçurtmaları bir kurtaralım da belki Rabbim öteye bir yol açar da ben de oradan devam ederim.”(3. 21sn.-dini inanış)

“Hadi başımıza bir şey gelmeden çıkalım.”(4.20sn.-tedbir)

Nasreddin Hoca’ya çocuklar oyun oynamıştır. Hoca da çocuklar gittikten sonra ağacın altında düşüncelere dalar:

“Hakikaten Ya Rabbim bir yol versen de öteye gidip kafamı dinlesem.”(5.50-dini inanış)

Çocuklar yanlışlıkla Zehra’nın babasının zaman makinesini çalıştırırlar ve makineden ışık gelince korkarlar:

“Birlikte kalalım, yanımdan ayrılmayın.”(6.38-tedbir)

Çocuklar zaman makinesi ile geçmişten Nasreddin Hoca’yı getirirler:

“Bu, bilim dünyasında her şeyi tersine çevirecek.” (7.39sn.-bilim)

“Sanırım Nasreddin Hoca bir zaman yolcusu olarak geçmişten günümüze geldi.”(9.37sn.-bilim)

“Nasreddin Hoca Alışverişte” bölümünde tedbir, saygı ve tutumlu olma değerleri eşit oranda yer almaktadır. Bu bölümde değerler toplam 5 defa tespit edilmiştir. Bu değerlerin geçtiği cümleler şunlardır:

Çocuklar alışveriş merkezini beğenirler:

“Şunu görüyor musunuz, çok güzel!”(1.04-estetik)

Alışveriş merkezinin girişinde görevliler metalleri çıkarttırırlar:

“Lütfen üzerinizdeki metalleri çıkarıp şu kaba koyunuz.”(2.54sn.-tedbir)

Nasreddin Hoca kendisine gösterilen ayakkabıları beğenmez:

“Yok canım, bunu da beğenmedim.”(5.29-estetik)

“Hocam beğenmediniz mi?”(5.43-estetik)

Nasreddin Hoca’ya en çok benzeyen kişiye ödül verirler:

“Kendi zamanında herkesle kavgaya tutuşan bu ihtiyara bu zamanda sırf Nasreddin olduğu için ödül bile veriyorlar.”(10.55 sn.-saygı)

“Nasreddin Hoca Oyun Bitti” bölümünde tedbir, sorumluluk ve dini inanış değerlerine yer verilmiştir. Bu değerler toplam 3 defa tespit edilmiştir. Bu değerlerin geçtiği cümleler aşağıda verilmiştir:

Zehra’nın babası Nasreddin Hoca’nın evde olmasının daha güvenli olduğunu belirtir:

“Hem bu keşfi oturarak yapması daha güvenli olur.” (2.27sn.-tedbir)

Nasreddin Hoca rüyasında Kerim’in başının dertte olduğunu görür ve onu kurtarmak için harekete geçer:

“Kerim’i kurtarmalıyım.”(5.02-sorumluluk)

Nasreddin Hoca başından geçenlerin rüya olduğunu anlar:

“Tövbe estağfurullah!”(10.16-dini inanış)

“Nasreddin Hoca Kayıp Hazine” bölümünde “dini inanış” 3; “yardımseverlik” 2, “bilim” değeri ise 1 kez geçmiştir. Değerler toplam 6 defa tespit edilmiştir. Bu değerlerin geçtiği cümleler şunlardır:

Çocuklar Nasreddin Hoca’ya Nasreddin Hoca fıkralarından okurlar. Fıkroda Nasreddin Hoca kazanın öldüğünü söyler:

“Allah rahmet eylesin.”(1.20sn.-dini inanış)

Zehra’nın babası Nasreddin Hoca’yı elinde kazmayla görünce merak eder ve yanına gider:

“Hocam bir şey mi istemiştiniz?”(5.39-yardımseverlik)

Nasreddin Hoca’nın beli ağrıyla Zehra’nın babası kazmayı alarak Nasreddin Hoca’ya yardım eder:

“Ben kazayım öyleyse.”(7.21-yardımseverlik)

Zehra’nın babası ve annesi Nasreddin Hoca’nın hazinesinin yerini gösteren kitaba inanmazlar:

“Allah bilir sadece bir efsanedir o kitaptakiler.”(8.11-dini inanış)

“Allah bilir nerde?”(8.53-dini inanış)

Nasreddin Hoca’nın geçmişten geldiğini duyan çocuklar onu polise bildirirler:

“Bu dede geçmişten geldi zaman makinesiyle.”(9.29-bilim)

4.1.2.Pırıl çizgi filminde yer alan değerler

Yapımcılığını Ali Sacihan’ın üstlendiği Pırıl çizgi filminin yönetmenliğini ve senaristliğini Neslihan Bayram Sacihan yapmaktadır. Çizgi film hâlen TRT Çocuk ekranlarında yeni bölümleriyle ekrana gelmektedir. Her bölüm ortalama 15.30 dakikadır. Çizgi filmin konusu şu şekildedir:

Pırıl ve arkadaşları 3. sınıfa gitmektedir. Çizgi filmde onların yaşadığı maceralar anlatılmaktadır. Çizgi filmin amacı çocuklara matematiği sevdirmek, eğlenceli bir şekilde öğretmektir.

Tablo 9

Pırl Çizgi Filminde Yer Alan Değerler

Geçen Değerler	Değerlerin geçme sıklığı	Geçtiği bölümler
Sorumluluk	12	19,22,14,21
Yardımseverlik	2	19,21
Estetik	14	14,16,19,21,22
Dostluk	1	19
Bilim	2	19,22
Özgüven	3	22
Dürüstlük	1	16
Sevgi	3	16

Çizgi filmde sorumluluk, yardımseverlik, estetik, dostluk, bilim, özgüven, dürüstlük, sevgi olmak üzere 8 değere yer verilmiştir. Bu değerler toplam 38 defa tespit edilmiştir. Bunlar içerisinde en çok tespit edilen değer “estetik”tir. “Estetik” 5 bölümün tamamında toplam 14 kez geçmektedir. İkinci olarak “sorumluluk” en çok geçen değerdir. Bu değer 5 bölümün 4’ünde toplam 12 kez geçmektedir. Bunlar dışında özgüven, sevgi değerleri 3 kez; yardımseverlik, bilim değeri 2 kez; dostluk, dürüstlük değerleri ise 1 kez geçmektedir.

Çizgi filmin en fazla değer tespit edilen bölümü 19. bölümdür. 19. bölümde toplam 17, 22. ve 14. bölümlerde 7, 16. bölümde 4, 21. bölümde ise 3 defa değerler geçmektedir.

En fazla değere rastlanan bölüm 19. bölümdür. Bölümde değerler toplam 17 defa tespit edilmiştir. Bölümde en fazla geçen değer “sorumluluk”tur. Bu bölümde buluşmalara zamanında gelmenin önemi üzerinde durulmuştur. Buluşmalara zamanında gelmek kişinin ne kadar sorumlu olduğunu gösterir. Bölümde estetik değeri 4 kez geçmektedir. Bu değer

çocukların eğitimi açısından oldukça önemlidir. Bu değerler dışında bilim, yardımseverlik ve dostluk değerleri 1 kez geçmektedir. Bölümde değerlerin geçtiği cümleler ise şunlardır:

19. bölümde Pırıl ve arkadaşı buluşma saatine bir dakika kala gelip diğer arkadaşlarını beklerler. Nazlı hariç herkes buluşmaya vaktinde gelir. Dolayısıyla Nazlı hariç diğer arkadaşlar sorumluluk sahibidir. Bu durum şu cümlelerle aktarılmıştır:

“Saat 8.29 bir dakika kaldı. (1.54sn.-sorumluluk)

“Tam zamanında.” (2.18sn-sorumluluk)

“Yine geç kaldı.” (2.21-sorumluluk)

“Geç kaldın.” (2.45sn-sorumluluk)

“Fark etmemişim.” (2.46sn-sorumluluk)

“Yine geç kaldın Nazlı.” (6.01sn.-sorumluluk)

“Bundan sonra hiçbir yere geç kalmayacaksın.” (6.04-sorumluluk)

“Artık geç kalmak yok.” (9.44sn.-sorumluluk)

Cesur daha önce de Nazlı’nın buluşmalara geç kaldığını hatırlatır:

“Dondurmacıda beklediğimiz güne ne demeli?” (3.15sn.-sorumluluk)

Deha, Nazlı’ya saati öğrenmesi için yardımcı olmayı teklif eder:

“Ona analog saati öğrenmesinde yardımcı olmalıyız arkadaşlar.” (4.48-yardımseverlik)

Cesur, Nazlı’ya yardım etme fikrini çok beğenir ve arkadaşlığın önemine dikkat çeker:

“Harika!(4.58-estetik)

“Arkadaşlığın gücü budur işte!” (4.59-dostluk)

Nazlı yelkovan kuşundan bahsedilmesinden çok hoşlanır:

“Ay çok tatlı!” (7.23sn-estetik)

Pırıl’ın annesi saatleri öğrenmesinin güzelliğini belirtir:

“Bu harika!” (10.11sn-estetik)

Pırıl’a annesi saatleri öğrendiği için bir saat hediye eder. Pırıl saati beğenerek annesine teşekkür eder:

“Anne bu çok güzel!(10.32sn-estetik)

Öğrencinin en önemli sorumluluklarından bir tanesi ödev yapmaktır. Pırıl da annesinin uyarmasına gerek kalmadan ödevini yapmaya gider. Bu durum onun sorumluluk sahibi bir birey olduğunu gösterir:

“En iyisi ben hemen odama çıkıp ödevimi yapayım.” (10.38sn.-sorumluluk)

Uzay ablasından kendisine saatleri öğretmesini ister:

“Bana da saatleri okumayı öğretsene abla.” (11.07sn.- bilim)

Çizgi filmin 22. bölümünde 3 değer yer almaktadır. Bu değerler toplam 7 defa tespit edilmiştir. En fazla geçen değer “özgüven”, 3 kez geçmektedir. Nazlı dengede durma konusunda kendine oldukça güvenmektedir. Bunlar dışında estetik 2; bilim, sorumluluk değerleri 1 kez geçmektedir. Bu değerlerin örneklendiği cümleler şunlardır:

Nazlı kesirli dondurmacıyı beğendiğini ifade eder:

“Gerçekten çok güzeldi.” (2.29-estetik)

Nazlı kitapları dengede tutma işinin onun için çok kolay olduğunu söyler. Yarışmayı kazanacağından emindir. Kendine çok güvenir:

“Benim için bu çocuk oyuncağı.” (3.01-özgüven)

“Dondurmayı unutun ben kazanacağım.” (3.46-özgüven)

“Ben varken Cesur’un kazandığına hâlâ inanamıyorum.” (6.40-özgüven)

Pırıl annesinin sözünden çıkmaz. Bu da onun sorumluluk sahibi olduğunu gösterir:

“Olmaz annem ne söylediye o.” (7.13-sorumluluk)

Uzay, kesirlerin ne olduğunu bilmez ve ne olduğunu sorar:

“O da ne demek?” (7.22-bilim)

Uzay yediği dondurmayı beğenir:

“Tadı da çok güzelmiş.” (8.27-estetik)

14. bölümde 2 değer tespit edilmiştir. Bu değerler toplam 7 kez geçmektedir. En fazla geçen değer “estetik” değeridir. Estetik değeri 6 kez, sorumluluk değeri 1 kez geçmektedir. Bu değerlerin geçtiği cümleler şunlardır:

Pırıl anne ve babasıyla alışverişe çıkar. Kendisi için en güzel reyonu belirtir. Beğendiği bir oyuncak bebeği eline alarak anlatır:

“Ben de bu en güzel reyondan ufak tefek ve gerekli şeyler alırım.” (1.12-estetik)

“Saçları çok güzel kokan bebek her eve lazım.”(1.22-estetik)

Pırıl arkadaşlarına alışverişte aldığı resim defterinden bahseder:

“Çok güzel bir resim defteri aldık.” (3.52-estetik)

Deha arkadaşlarından okuldan sonra buluşunu görmeye annelerinden izin alarak gelmelerini ister:

“Annenizden izin alıp gelin.” (4.42-sorumluluk)

Çocuklar Deha’nın icadına beğenilerini dile getirirler:

“Ben çok anlamam ama süper olmuş.” (8.37sn-estetik)

“Gerçekten çok güzel bir buluş olmuş.” (-estetik)

Uzay açıcı sandalyesini çok beğenir:

“Şahane bir şeye benziyor.” (12.35-estetik)

21. bölümde 2 değer tespit edilmiştir. Bu değerler toplam 3 kez geçmektedir. Estetik değeri 2 kez, yardımseverlik değeri ise 1 kez geçmektedir. Bu değerlerin geçtiği cümleler şunlardır:

Mert, Pırıl’ın annesinin böreklerini çok beğenir:

“Bu sayede Bahar teyzenin enfes böreklerinden yiyebileceğim.” (3.26sn-estetik)

Pırıl, ödevlerini çoğu zaman arkadaşlarıyla birlikte yapmaktadır. Bu şekilde hep birlikte öğrenerek birbirlerine yardımcı olurlar:

“Hem arkadaşlarım gelecek, birlikte ödev yapacağız.” (3.57sn-yardımseverlik)

Ada Uzay’ın çizdiği robot resmini beğenir:

“Çok güzel çizdin Uzay.” (8.52-estetik)

16. bölümde 2 değer tespit edilmiştir. Bu değerler toplam 4 kez geçmektedir. Sevgi değeri 3 kez geçmektedir. Annesi ve Efe’nin birbirlerine olan sevgilerine yer verilmiştir. Bu sevgiyi sözle ve hareketleriyle göstermişlerdir. Bölümde geçen bir diğer değer ise “dürüstlük”tür. “dürüstlük” değeri de 1 kez tespit edilmiştir. Bu değerlerin geçtiği cümleler ise şunlardır:

Efe annesine ders çalışma konusunda yalan söylemez:

“Gerçeği söylememi mi istiyorsun anne?” (1.46-dürüstlük)

Sayılarla ilgili gördüğü rüyadan uyanan Efe çok mutlu olur ve annesine sevgisini dile getirir:

“Anneciğim seni çok seviyorum.” (14.21-sevgi)

“Canım benim” (14.42-sevgi)

Canım annem(14.43-sevgi)

4.1.3.Pak ile Pırpır çizgi filminde yer alan değerler

Yönetmenliğini Oğuz Öztürk’ün yaptığı Mia Yapım tarafından hazırlanan Pak ile Pırpır çizgi filmi ortalama 11 dakikadan oluşmaktadır. Çizgi filmin 10 bölümü yayınlanmıştır. Çizgi filmin konusu şu şekildedir:

Pak ile Pırpır çizgi filmi çevre temizliği konusunu ele alan bir çizgi filmidir. Bu çizgi filmde çevre kirliliğinin zararları üzerinde durulur. Pak ile Pırpır çevre kirliliğini engellemek, doğayı temizlemek için dünyayı kirletmeye çalışan Leke ile savaşırlar. Pak kimliğini gizleyerek süper kahraman olur ve Pırpır’ın da yardımıyla her seferinde Leke’yi yenmeyi başarırlar.

Tablo 10

Pak ile Pırpır Çizgi Filminde Yer Alan Değerler

Değerler	Geçme sıklığı	Değerlerin geçtiği bölümler
Estetik	8	6,10
Sorumluluk	9	3,6,7,10
Temizlik	4	3
Yardımseverlik	7	1,6,10

Pak ile Pırpır çizgi filminde değer-ihtiyaç tablosunda yer alan değerlerden 5 tanesi tespit edilmiştir. Bu değerler toplam 34 kez geçmektedir. Pak ile Pırpır çizgi filminin geneline bakıldığında konusunun çevre temizliği olması dolayısıyla “temizlik” değerinin çizgi filmin geneline yayıldığı görülmektedir. “estetik ve sorumluluk” değerleri de çok geçen değerler arasındadır. İnsanların en önemli sorumluluklarından bir tanesi çevre temizliğine dikkat etmek, bu konuda hata yapanları uyarmaktır. Bu da çizgi filmde sıklıkla ifade edilmiştir. Çizgi filmin en fazla değer tespit edilen bölümü 6. bölümdür. Bu bölümde değerler toplam 14 kez geçmektedir. 3. bölümde toplamda 9, 1. ve 10. bölümlerde 4, 7. bölümde ise 3 değer tespit edilmiştir.

Bölümlerde tespit edilen değerlerin geçtiği cümleler ve dakikaları aşağıda belirtilmiştir:

Pak ile Pırpır’ın ilk bölümünde denizlerin kirliliği gözler önüne serilerek deniz kirliliğinin verdiği zararlardan bahsedilir. Aynı zamanda deniz kirliliğini önlemek için yapılması gerekenler anlatılır. Deniz kirliliğinin önemine dikkat çekilerek temizlik değeri bölümün tamamına yayılmıştır. Ayrıca balıkların Pak ve Pırpır’la işbirliği yapmaları yardımlaşma değerini ön plana çıkarmıştır. “yardımlaşma” değeri 3 kez cümlelerle ifade edilmiştir. Bilim değeri ise bölümde bir kez geçmektedir.

Pak ile Pırpır şelalede çöpler arasında sıkışan balıklara yardım ederler:

“Hemen onlara yardım etmeliyiz.” (5.04-yardımseverlik)

Pak ile Pırpır çöpleri birlikte toplarlar:

“Tabii Pak bekliyorum hazırım.” (6.00-yardımseverlik)

“Pırpır çöpler böyle artarsa neler olur bize anlatır mısın?” (7.30-bilim)

Balıklar çöpleri toplaması için Pırpır’a yardım ederler:

“Biz de sana yardım ederiz Pırpır.” (yardımseverlik)

3. bölümde doğaya atılan çöplerin ne kadar sürede yok oldukları ile ilgili bilgi verilmiş. Doğayı temiz tutmanın çöpleri geri dönüşüm kutularına atmanın önemi üzerinde durulmuştur. Bölümde toplamda 9 değer tespit edilmiştir. 1. bölümde de olduğu gibi

temizlik değeri bölümün tamamına yayılmıştır. Bu değer cümlelerle de 4 kez ifade edilmiştir. “sorumluluk” 3, bilim” değeri bölümde 2 kez geçmektedir.

“Pırpır doğadaki çöpleri temizler.” (43sn.-temizlik)

Pırpır yere çöp atanları uyarmak gerektiğini belirtir:

“Önemli olan onları da uyarmak, bir daha yapmamaları için onları ikna etmek.” (1.26-sorumluluk)

“Pak çöpler toplar.” (2.43-temizlik)

“Daha hızlı Pırpır daha hızlı toplayabildiğimiz kadar toplayalım şu çöpleri.” (3.23-temizlik)

Pırpır çevre kirliliğinin nasıl önüne geçilebileceğini anlatır:

“Keşke herkes çöplerini geri dönüşüm kutularına atsa ve bu kirlilik hiç olmasa.” (4.31-sorumluluk)

Pak çevre kirliliğinin önüne geçmek için yapmaları gerekeni söyler:

“Bu yüzden çevreye çöp atan birini gördüğümüzde uyarmalıyız.” (4.41-sorumluluk)

Pırpır, Pak’a çöpleri toplamayı bırakmasını söylediğinde Pak bunu kabul etmez:

“Olmaz, asla olmaz çöpleri toplamaya devam.” (4.50-temizlik)

Pak toprak kaymasının nedenini bilmek ister:

“Bu toprak parçaları birbirinden neden ayrılıyor?” (7.39-bilim)

Pak, Pırpır’a toprak kaymasını önlemenin yolunu sorar:

“Pırpır toprak kaymasını nasıl engelliyorduk?” (10.03-bilim)

6. bölümde piknik yapan insanların bıraktığı çöplerin özellikle cam şişelerin ormana verdiği zarardan bahsedilmiştir. Bu bölümde toplamda 14 değer tespit edilmiştir. Bölümde en fazla geçen değer “estetik”tir. Estetik değeri 8 kez geçmektedir. Sorumluluk değeri 3 kez, yardımlaşma 2, bilim ise 1 kez geçen değerlerdir. Pırpır’ın günün çok güzel olduğunu söylemesi, ayrıca Pak’ın kahvaltıyı beğenmesi estetik değerini ön plana çıkarmıştır.

Pırpır çok mutludur ve şarkı söyler:

“Bugün harika bir gün olacak.” (43sn.-estetik)

“Pak uyanmadan güzel bir kahvaltı hazırlayayım.” (53sn.-estetik)

“Arıların hazırladığı bal ne kadar da lezzetli görünüyor.” (1.31-estetik)

Pırpır Pak’ın yapacak işleri olduğu için uyanması gerektiğini düşünüyor:

“Yapılacak çok iş var.” (2.37-sorumluluk)

Pak, Pırpır’ın hazırladığı kahvaltıyı çok beğenir:

“Harika, bu çok güzel bir kahvaltı.” (3.06-estetik)

“Çok lezzetli görünüyorlar.” (3.13-estetik)

Leke insanların ormana çöp atmış olmasını çok beğenir:

“Çok güzel, çok güzel.” (3.34-estetik)

Leke yaptığı kahvaltıyı beğenir:

“Harika bir kahvaltı oldu benim için.” (3.58-estetik)

Pak kahvaltıyı çok beğenir:

“Harika bir kahvaltıydı, her şey çok lezzetliydi.” (5.04-estetik)

Pak ile Pırpır yangında sıkışan sincaba yardım ederler:

“Bu küçük sincap panikten donup kalmış onu hemen kurtarmalıyız.” (6.31-yardımseverlik)

Pak, orman yangınının neden çıktığını bilmek ister:

“Pırpır orman yangınlarının çıkma nedenlerini araştır.” (7.39-bilim)

Pak ile Pırpır orman yangınını söndürmeye çalışırlar:

“Pırpır bu yangını acilen söndürmeliyiz.” (8.19-sorumluluk)

“Ben Leke’yi durdurmak için ormana gidiyorum. Sen yangını söndürme işini hallet.”
(8.32-yardımseverlik)

Pırpır orman yangını söndürmek için sorumlu bir vatandaş olarak 177’yi arayıp yardım ister:

“177’yi arayıp orman yangınını haber verdim.” (10.13-sorumluluk)

7. bölümde Leke tarihi geçmiş ilaçları doğaya atarak doğayı kirletmeye çalışır. İlaçların doğaya verdiği zararlardan bahsedilerek tarihi geçmiş ilaçların çöpe atılmaması üzerinde durulur. Bölümde 2 değer tespit edilmiştir, bunlar toplam 3 kez geçmektedir. Sorumluluk değeri 2 kez, bilim ise 1 kez tespit edilmiştir.

Pırpır, Leke'nin ilaçlarla ne yapmaya çalıştığını anlamaya çalışıyor:

“Pırpır ilaçların doğaya etkileri ile ilgili tüm bilgileri ekrana getirir misin?” (5.56-bilim)

Pırpır tarihi geçmiş ilaçlarla ne yapılması gerektiğini açıklar:

“Bu yüzden tüm bu ilaçları çöpe atmak yerine eczanelere geri vermeliyiz.” (6.42-sorumluluk)

Leke'nin ilaçları doğaya atmasını engellemeye çalışırlar:

“Leke’yi acilen durdurmalıyız.” (7.11-sorumluluk)

10. bölümde Pak’ın rüyası anlatılır. Bütün ağaçların yok olması sonucunda insanların dünyada nefes alamaz duruma gelmeleri üzerinde durulur. Pak son kalan ağacı korumaya çalışır. Bölümde ağaçların önemine değinilir ve son kalan ağaç yok olmadan umudun da yok olmayacağı belirtilir. Bölümde 3 değer tespit edilmiştir. Bunlar toplam 4 kez geçmektedir. Bölümde yardımseverlik değeri 2 kez, estetik ve sorumluluk değerleri 1 kez geçmektedir.

Fareler, Leke'nin kendilerine bıraktığı maskeleri beğenirler:

“Bu şahane bir şey.” (1.59-estetik)

Pak hava kirliliğinden dolayı nefes almakta zorlanır, Pırpır ona maske verir. (4.29-yardımseverlik)

Pak ulu ağacı korumaları gerektiğini belirtir. (5.22-sorumluluk)

Pırpır, Leke’yi durdurmak için Pak’a yardıma gelir:

“Pırpır beni bırakmayacağını biliyordum.” (10.53-yardımseverlik)

4.1.4. 64. Kare Ülkesi çizgi filminde değerler

Yönetmenliğini İlhan Kurtbaş’ın yaptığı CGI animasyon stüdyoları tarafından hazırlanan 64 Kare Ülkesi çizgi filmi ortalama 7 dakikadan oluşmaktadır. Çizgi filmin 26 bölümü yayınlanmıştır. Çizgi filmin konusu şu şekildedir:

64 Kare Ülkesi hayali bir ülkedir. Çizgi filmin amacı satranç oyununu öğretmektir. Süt ve Çikolata padişahların arasındaki çekişme ve kendilerine satranç için oyuncu seçmeleri

anlatılır. Satranç oyunundaki taşlar bu hayali ülkede canlandırılır ve taşların ne şekilde oynadıkları gösterilir.

Tablo 11

64 Kare Ülkesi Çizgi Filminde Yer Alan Değerler

Değerler	Geçme sıklığı	Bölümler
Estetik	4	2,3,13
Sorumluluk	9	2,3,13,19
Özgüven	7	2,3,18
Sabır	3	2,19
Tedbir	1	13
Saygı	1	18
Dostluk	1	19
Yardımseverlik	1	19

64 Kare Ülkesi adlı çizgi filmde toplam 8 değer tespit edilmiştir. Bu değerler toplamda 27 defa geçmektedir. Sorumluluk ve özgüven değerleri en çok geçen değerlerdir. “sorumluluk” değeri 9 kez, “özgüven” ise 7 kez geçmektedir. “estetik” değeri 4 kez, sabır değeri 3 kez geçmektedir. En az geçen değerler tedbir, saygı değerleri birer kez tespit edilmiştir.

En fazla değer tespit edilen bölüm 2. Bölümdür. Bu bölümde değerler toplam 7 kez geçmektedir. 13. bölümde 5, 19. ve 1. bölümlerde 4, 18. bölümde ise toplam 2 defa değerler görülmektedir.

1.bölümde toplam 4 değer tespit edilmiştir. Bu değerler 9 defa geçmektedir. En fazla geçen değer “sorumluluk”tur. Sorumluluk değeri bölümde 4 kez geçmektedir. Vezir ve kaleler, padişahın verdiği görevleri yerine getirirler. Sabır ve özgüven değerleri ikişer kez; estetik değeri ise bir kez geçmektedir. Aşağıda bu değerlerin geçtiği cümleler verilmiştir:

“Güçlü Kalelerin Gelişi” adını taşıyan bölümde satranç oyununda kalelerin yerini gösterir ve kalelerin nasıl hareket ettikleri hakkında bilgi verir.

Süt ve Çikolata padişahlar oynayacakları oyun için hem oyuncu hem de alan bulmaya çalışmaktadır:

“Padişahlarımız bu muhteşem ülkede oynayacakları oyun için en muhteşem alanı bulmaya çalışırlar.” (38sn-estetik)

“Vezirlerse ellerinde davullarıyla kapı kapı gezerek satranç oyununda padişahların koruyacak askerleri aramaya koyulmuşlardır bile.” (1.15sn.sorumluluk)

“Çikolata padişahın takımına katılmak isteyen kişilerin kendini tanıtmaları ve yapılacak elemelerden geçmeleri gerekmektedir.” (1.33-sorumluluk)

Padişah kendisine yardımcı olması için askerleri çağırır. Vezir gelerek ona yardımcı olur:

“Siz hiç merak etmeyin ben gereğini yaparım.” (2.17sorumluluk)

İki kale gelerek kendilerini Çikolata Padişah’a tanıtırlar:

“Biz hem sizi hem de diğer askerlerinizi koruruz, oldukça güçlüyüz.” (3.24-özgüven)

“Efendim, biz kaleler sırt sırta verdik mi her yeri görürüz.” (3.46-özgüven)

Süt Padişah’ın veziri kalelere ne yapmaları gerektiğini söyler:

“Şimdilik verilen görevi yerine getirin.” (4.34-sorumluluk)

“Hayal odasına girene kadar sabırlı olmalısınız.” (4.36-sabır)

Kalelerden biri diğer kardeşine sabırlı olmasını öğütler:

“Sabırlı olmalısın, zamanı geldiğinde vezir bize bir açıklama yapacaktır.” (4.47-sabır)

2.bölümde toplam 3 değer tespit edilmiştir. Bu değerler toplam 7 defa geçmektedir. Bu değerlerden en fazla geçen değer “özgüven”dir. Bu değer toplam 4 defa geçme sıklığına sahiptir. Estetik değeri iki defa; sorumluluk değeri 1 defa geçmiştir.

“Uçan Atların Gelişi” adını taşıyan bölümde atların oyunu olarak seçilmesi anlatılır ve satranç oyununda atların nasıl kullanıldığı gösterilir.

Süt Padişah’ın huzuruna çıkan atlar kendilerini överler:

“Bizim hızımız ve çevikliğimize ulaşabilen yoktur.” (1.26-özgüven)

Süt Padişah atların hareketlerini beğenir:

“Pek güzel, ceylan gibi sekiyorlar.” (estetik)

Atlar, Süt Padişah için görev almak isterler:

“Sizi korumak için her dediğinizi yapmaya hazırız.” (2.13-sorumluluk)

Süt Padişah, atları beğenir:

“Neyi düşüneceğiz vezirim, baksana şunların güzelliğine.” (2.28-estetik)

“Bu atlar bizde olduğu sürece oyunu kesin biz kazanırız.” (3.24-özgüven)

Zavallı Çikolata Padişah takımımı görünce kaçacak yer arayacak.” (3.34-özgüven)

Çikolata Padişah’ın veziri ordularını över:

“Bu güçlü ordu karşısında Süt Padişah’ın hiç şansı yok.” (4.15-özgüven)

13. bölümde 3 değer tespit edilmiştir. Bu değerler toplam 5 defa görülmektedir. Bölümde en fazla geçen değer sorumluluktur. Sorumluluk değeri oyundaki taşların görevlerini bilmeleri olarak ortaya çıkmaktadır. Sorumluluk değeri toplam 3 kez geçmektedir. Estetik ve tedbir ise birer kez tespit edilen değerlerdir.

“Satranç Oynayalım adını taşıyan bölümde satranç Ege ve öğretmeni satranç oynarlar.

Ege, 64 Kare ülkesini çok beğenir:

“Ne muhteşem bir ülkeydi orası öyle.” (1.13-estetik)

Süt Padişah, vezirine oyuna başlamadan önce son kontrolleri yapmasını söyler. (3.46-sorumluluk)

Vezir ilk oynama sorumluluğunu piyona verir:

“Sen küçük piyon bu görevi sana veriyorum.” (4.08-sorumluluk)

Çikolata Padişah ilk oynama görevini At’a verir:

“İlk hamleyi at yapacak göster kendini.” (4.50-sorumluluk)

At yapması gerekenleri belirtir:

“Ama önce şu anki yerimden anahtarımı alıp çıkmalıyım.” (5.04-sorumluluk)

Vezir, Süt Padişah’a oyun konusunda fikirlerini söyler:

“Efendim, yanlış bir karar vermemek için düşünelim, derim ben.” (5.40-tedbir)

Çikolata Kale oyunun gidişatını merak eder:

“Satranç Maçı Pes Etmemek” adını taşıyan 18. bölümde Ege ve Defne satranç maçı yaparlar. Satranç maçında geride bile olursa pes etmemenin önemine vurgu yapılır.18. bölümde 2 değer tespit edilmiştir. Bu değerler toplam 2 kez geçmektedir. Saygı, özgüven değerleri 1’er defa geçme sıklığına sahiptir.

Öğretmen Defne ve Ege’ye yol gösterir:

“Rakibin başarısını ve emeğini yok saymak saygısızlık olur.” (4.06-saygı).

Ege yenilmesinin sebebini anlatır:

“Üstün duruma geçince belki de seni hafife almıştım.” (4.25-özgüven)

“Rövanş Maçı Centilmenlik” adını taşıyan 19. bölümde Defne ve Ege’nin yaptığı rövanş maçı yer almaktadır.19. bölümde 4 değer tespit edilmiştir. Bunlar yardımseverlik, sorumluluk, sabır ve dostluktur. Bu değerler toplamda 4 defa tespit edilmiştir. Değerlerin hepsi birer kez geçmektedir. Aşağıda bu değerlerin geçtiği cümleler belirtilmiştir:

Fil, Çikolata Padişah’a yardım eder:

“Padişahım korkmayın sakın, şimdi geliyorum yolunuzu kapatmaya.”(1.20 sn.- yardımseverlik)

Fil, padişahı terk etmez:

“Onu öyle bırakırsam Süt Kale anahtarları alır.”(10.17 sn.-sorumluluk)

Kale, bir sonraki maçta daha dikkatli olacaklarını söyler:

“Bir sonraki maçta dikkatli,sabırlı, planlı ve işbirliği içinde olacağıma söz veriyorum.”(7.37-sabır)

Efe ve Defne oyundan dolayı birbirlerini tebrik ederler. Badegül öğretmen de dostlukla biten oyunlarından dolayı çocukları tebrik eder.(9.46sn.-dostluk)

4.1.5.Serçe Kuş çizgi filminde değerler

Yönetmenliğini Bahattin Alkaç’ın yaptığı Arca Medya Şirketi tarafından hazırlanan Serçe Kuş çizgi filmi ortalama 13 dakikadan oluşmaktadır. Çizgi filmin 13 bölümü yayınlanmıştır. Çizgi filmin konusu şu şekildedir:

Cahit Zarifoğlu'nun aynı adlı eserinden uyarlanan Serçe Kuş çizgi filminde ormandaki hayvanların yaşamına yer verilmiştir. Çizgi filme adını veren Serçe Kuş yardımsever, dost canlısı bir kuştur. Arkadaşları için her türlü fedakârlığı göze alabilmektedir. Serçe Kuş ve arkadaşları birlik içerisinde avcı Ahmet'e karşı mücadele ederler.

Tablo 12

Serçe Kuş Çizgi Filminde Yer Alan Değerler

Değerler	Geçme sıklığı	Geçtiği bölümler
Yardımseverlik	5	1,2,4,12
Sevgi	2	1
Estetik	5	1,4,7,12
Özgüven	1	7
Sorumluluk	1	7
Tedbir	1	4
Dostluk	2	4

Serçe Kuş çizgi filminde toplam 7 değer tespit edilmiştir. Bu 7 değer toplam 17 kez geçmektedir. Bunlar yardımseverlik, sevgi, estetik, özgüven, sorumluluk, tedbir, dostluk değerleridir. Bu değerler dışında “dostluk” değeri çizgi filmin geneline yayılmıştır. “Estetik” ve “yardımseverlik” değerleri bölümlerin tamamında 5 kez tespit edilmiştir. Sevgi, dostluk değerleri ikişer kez; tedbir, sorumluluk değerleri ise birer kez geçen değerlerdir.

Çizgi filmin en fazla değer tespit edilen bölümü 4. bölümdür. Bu bölümde toplam 6 defa değerler tespit edilmiştir. 1. ve 7. bölümlerde değerler toplamda 4 defa, 12. bölümde 2, 2. bölümde ise 1 defa geçmektedir.

1.bölümdeArap tavşanı Göbüş, avcı Ahmet tarafından avlanmak üzere iken ormana kaçar. Ormanda kendisine Serçe Kuş yardım eder. Ertesi gün avcı nehir kenarında Arap tavşanını görür tam vurmak üzereyken avcıya bir Toy Kuşu çarpar, böylece avcı ıskalar, Arap tavşanı ve Serçe Kuş kaçarlar. Toy Kuşu, Arap tavşanı ve Serçe Kuş arkadaş olurlar. Bu bölümde tespit edilen değerler yardımseverlik, sevgi, estetikdir. Bu değerler toplam 4 kez geçmektedir. Sevgi değeri, baba sevgisi ve hayvan sevgisi olarak ortaya çıkmaktadır. Yardımseverlik, estetik değerleri ise birer kez geçen değerlerdir. Bölümde değerleri tespit ettiğimiz cümleler ve davranışlar aşağıda verilmiştir:

Serçe Kuş avcıdan saklanması için Arap Tavşanına yer gösterir. (4.05-yardımseverlik)

Çocuklar eve gelen babalarına sarılır. (6.35-sevgi)

Avcının kızı köpekleri avı bulamadığı için onu teselli eder:

“Fıfır üzülme sen iyi bir av köpeğisin, hem bilirsin babam seni çok sever.” (7.33-sevgi)

Kartalı gören Serçe Kuş ona hayran hayran bakar:

“Kartal, ne muhteşem!” (8.47-estetik)

2.bölümde Serçe Kuş ve arkadaşları avcıdan kurtulmak için plan yaparlar. Bu bölümde tespit edilen değer yardımseverliktir. Yardımseverlik değeri çizgi filmde bir kez geçmektedir. Bu değerın geçtiğı cümle aşağıda belirtilmiştir:

Bataklığa düşen Fıfır’ı avcı kurtarır. (8.43-yardımseverlik)

4.bölümde Toy Kuş ve Keklik ailelerini bulmak için ormandan uzaklaşırlar. Toy Kuş avcının tuzağına düşmek üzereyken kurtulur. Avcı, Göbüş’ü tuzağa düşürmeye çalıştığı sırada hepsi bir olarak onu avcının elinden kurtarmayı başarırlar. Bu bölümde geçen değerler nezaket, tedbir, dostluk, yardımseverlik. Bu değerler toplam 6 kez geçmektedir. Dostluk ve yardımseverlik değerleri ikişer kez; estetik, tedbir değerleri ise birer kez geçmektedir. Bu değerlerin yer aldığı cümleler ve davranışlar aşağıda belirtilmiştir:

Serçe Kuş uykudan mutlu bir şekilde uyanır:

“Ne güzel bir gün!” (3.42-estetik)

Keklik kontrol etmeden düzlük araziye inmeye çalışan Toy Kuş’u uyarır:

“Hey, Toy kuş vazgeç aşağıda biri var tehlikeli olabilir.” (7.16-tedbir)

Keklik ve Toy Kuş, Serçe Kuş’a yardım etmeye karar verirler:

“Bak, Serçe Kuş orda avcının yanında, ona yardım etmeliyiz.” (11.20-dostluk, yardımseverlik)

Serçe Kuş, Keklik ve Toy Kuş, Göbüş’e yardım ederek avcıyı kendi tuzağına düşürürler. (11.30-yardımseverlik, dostluk)

7.bölümde Serçe Kuş, doğumundan ormana nasıl geldiğine dair hikâyesini anlatır. Bölümde tespit edilen değerler estetik, özgüven, sorumluluktur. Bu değerler toplam 4 kez geçmektedir. En fazla geçen değer estetikdir. Estetik değeri iki kez geçmektedir. Estetik değeri beğenileri ifade etmek için kullanılmıştır. Diğer değerler ise birer kez geçmektedir. Bölümde tespit edilen değerlerle ilgili davranışlar ve cümleler aşağıda verilmiştir:

Fotoğrafçı kuşları beğenir. (1.11-estetik)

“Ne tatlı şeylerdi.” (1.34-estetik)

Göbüş fotoğraf çektirmekte iyi olduğunu düşünür:

“Çok zevkliydi, ben de sanki bu işi yapmak için doğmuşum.” (2.53-özgüven)

Serçe Kuş’un babası ona insanların arasında nasıl yaşaması gerektiği hakkında bilgi verir:

“İnsanlarla yaşamayı öğrenmek zorundasın yoksa hayatta kalamazsın.” (5.25-sorumluluk)

12. bölümde avcı, Karakulak’ı avlamak için Ptır’la ona tuzak kurar, Toy Kuş ailesine kavuşur. Bölümde geçen değerler yardımseverlik, estetikdir. Bu değerler toplam 2 kez geçmektedir. Yardımseverlik, estetik değerleri ise birer kez geçmektedir. Bu değerlerle ilgili örnek cümleler aşağıda verilmiştir:

Serçe Kuş, Göbüş ve Toy Kuş, Karakulak’ı avcının elinden kurtarmak için avcıya saldırırlar. (3.43-yardımseverlik)

Kedi, Aylin’in kendisini sevmediğini düşünen Fırfır’a yanıldığını açıklar.

“Bana sürekli senin çok sevecen ve dünyanın en tatlı köpeği olduğunu anlatıp duruyor.” (5.42-estetik)

4.1.6.Bulmaca Kulesi çizgi filminde yer alan değerler

Yönetmenliğini Turgay Erat'ın yaptığı Yoyo Film Yapım tarafından hazırlanan Bulmaca Kulesi çizgi filmi ortalama 12 dakikadan oluşmaktadır. Çizgi filmin 54 bölümü yayınlanmıştır. Çizgi filmin konusu şu şekildedir:

Can, Mert ve Aslı çok iyi üç arkadaştır. Birlikte bir bilim projesi üzerinde çalışırlar. Can'ın yaptığı makine yüzünden kendilerini bulmaca kulesinde bulurlar. Miyuların da yardımıyla buradaki bulmacaları çözerek kuleden çıkmaya çalışırlar.

Tablo 13

Bulmaca Kulesi Çizgi Filminde Değerler

Değerler	Geçme sıklığı	Geçtiği bölümler
Bilim	11	Miyyarular, Teleferik, Renkler ve Mercekler, Çocuk Parkı
Yardımseverlik	9	Miyular, Teleferik, Renkler ve Mercekler
Estetik	2	Miyular
Tedbir	1	Labirent
Sevgi	1	Labirent
Özgüven	2	Labirent

Bulmaca Kulesi çizgi filminde toplam 6 değer tespit edilmiştir. Bunlar özgüven, sevgi, tedbir, estetik, yardımseverlik ve bilimdir. Bu değerler toplam 26 kez geçmektedir. En fazla tespit edilen değer bilimdir. Bilim değeri toplam 11 kez tespit edilmiştir. Bilim değerinin fazla olmasının neden Can, Mert ve Aslı'nın Can'ın yaptığı makineyle

kendilerini Bulmaca Kulesi'nde bulmalarındır. İkinci olarak en fazla geçen değer yardımseverliktir. Yardımseverlik değeri toplam 9 kez geçmektedir. Can, Mert ve Aslı Bulmaca Kulesi'nden çıkmak için birlikte hareket ederler. Yardımlaşma ve dayanışma içinde kuleden çıkmaya çalışırlar. Özgüven, estetik ikişer kez; sevgi, tedbir birer kez tespit edilmiştir. Ayrıca dostluk değeri çizgi filmin geneline yayılmıştır.

Çizgi filmin Miyular bölümünde değerler toplam 8 defa, Teleferik bölümünde 6, Renkler ve Mercekler bölümünde 5, Labirent bölümünde 4, Çocuk Parkı bölümünde ise 3 defa tespit edilmiştir.

Bulmaca Kulesi “Miyular” adlı bölümde Can, Aslı ve Mert kendilerini birden Bulmaca Kulesi'nde bulurlar. Miyuların yardımıyla oradan çıkmaya çalışırlar. Bu bölümde 3 değer tespit edilmiştir. Bölümde tespit edilen değerler bilim, yardımseverlik, estetikdir. Bu değerler toplam 8 kez geçmektedir. En fazla geçen değer “bilim”dir. Bilim değeri bu bölümde 4 kez geçmektedir. Yardımseverlik ve estetik değerleri ikişer kez geçmektedir.

Can, Mert ve Aslı Can'ın yaptığı makineyle kendilerini farklı bir yerde bulurlar. (54sn.-bilim)

Miyu arkadaşlarını bulması için Aslı'ya yardım eder. (2.15-yardımseverlik)

Can, Miyu'ya kendisini tanıtır:

“Ben bilim projesi için çalışıyorum.” (5.55-bilim)

“Benim hayatım bilim diyebiliriz.” (6.15-bilim)

Miyu Can'a bulunduğu yerden çıkması için yardım etmeyi kabul eder. (6.38-yardımlaşma)

Aslı Miyu'nun götürdüğü yeri çok beğenir:

“Burası gerçekten çok güzel.” (7.06-estetik)

“Vay hiç bu kadar güzel flora görmemiştim.” (7.15-estetik)

Mert arkadaşlarını ararken karşısına bir makine daha çıkar:

“Bakalım bu makine nasıl çalışıyor.” (9.50-bilim)

Miyular bulundukları yerden kurtulmaları için Can, Mert ve Aslı'ya yardım ederler:

“Bize yol gösteriyorlar.” (12.35-yardımseverlik)

Bulmaca Kulesi “Teleferik” bölümünde Can, Mert ve Aslı birlikte bulmacaları çözerek kuleden çıkmaya çalışırlar. Bu bölümde tespit edilen değerler bilim ve yardımseverliktir.

Bu değerler toplam 6 kez geçmektedir. En fazla geçen değer “yardımseverlik”tir. Yardımseverlik değeri toplam 4 kez tespit edilmiştir. Bilim değeri ise 2 kez geçmektedir.

Çocuklar bulundukları yerden kurtulmanın yolunu ararlar:

Bunlar hamstır tekerleği olduğuna göre hamstır gibi geçeceğiz.” (1.31-bilim)

Çocuklar kapıyı açmak için birlikte hareket ederler:

Aslı hamstır arkından atlamaya korkan Can’ı cesaretlendirmeye çalışır:

“Bırak ellerini ben seni tutarım.” (10.07-yardımseverlik)

Mert’in arktan kurtulması için Can ona yardım eder. (10.32-yardımseverlik)

Can ne şekilde çıkacaklarını Mert’e anlatır:

“İkimiz iki taraftan dengeli çıkarsak tekerlek durur.” (11.36-bilim)

Aslı, Mert ve Can’a balkona çıkmaları için yardım eder. (11.52-yardımseverlik)

Mert ve Can birbirlerine yardım ederek balkona çıkmayı başarırlar. (12.24-yardımseverlik)

Bulmaca Kulesi “Renkler ve Mercekler” adlı bölümde Miyuların da yardımıyla mercekleri de kullanarak kapıları açarlar. Bu bölümde 2 değer tespit edilmiştir. Bu değerler yardımseverlik ve bilimdir. Bu değerler toplam 5 kez geçmektedir. En fazla geçen değer yardımseverliktir. Yardımseverlik değeri 3 kez geçmektedir. Bilim değeri ise 2 kez geçmektedir. Bu değerlerin tespit edildiği örnek cmlerler aşağıda belirtilmiştir:

Miyu, Can’ın gözlüğünü kullanarak ekranındaki görüntüyü netleştirir. (3.06-bilim)

Bir şey görmediğini söyleyen Mert’e Can açıklama yapar:

“Mercek görüntüyü buraya aktarıyor, basit bir fotoğraf makinesi gibi.” (4.30-bilim)

Çocuklar kapıyı açmak için kırmızı Miyu’yu ararlar:

“Arkadaşlar burası biraz karmaşık, kırmızı Miyu’yu bulmak için dağılalım bence.” (5.29-yardımseverlik)

Can ve Mert aynayı birlikte taşırlar. (12.45-yardımseverlik)

Çocuklar Miyularla işbirliği içinde kapıyı açarlar. (13.32-yardımseverlik)

Bulmaca Kulesi ocuk Parkı bölümünde Can, Mert ve Aslı ocuk parkındaki bulmacaları zerler. Bu bölümde toplam 1 değer tespit edilmiştir. Bu değer toplam 3 kez geçmektedir.

Bilim değeri toplam 3 kez geçmektedir. Aşağıda bu değerin bulunduğu cümleler ve davranışlar belirtilmiştir:

Can, hacıyatmazın neden yatmadığını açıklar. (5.29-bilim)

Aslı kaldıracın çalışma sistemini çalışma sistemini açıklar. (8.30-bilim)

Logit kaldıraçtaki denge noktasının çalışmasını açıklar. (9.25-bilim)

Bulmaca Kulesi Labirent adlı bölümde çocuklar labirenti takip ederek kuleden çıkmaya çalışırlar. Bu bölümde 4 değer tespit edilmiştir. Bu değerler toplam 4 kez geçmektedir. En fazla geçen değer “özgüven”dir. Tedbir ve sevgi değerleri ise birer kez tespit edilmiştir.

Mert kaykayla arkadaşlarını geçeceğini söyler:

“Şimdi görürsünüz ama ben sizi beklemem haberiniz olsun.” (1.14-özgüven)

Mert kaykayıyla rüzgâr sörfü yapar:

“Aslında sizi beklemek isterdim fakat görüyorsunuz çünkü rüzgâr kadar hızlıyım.” (1.29-özgüven)

Aslı labirente giren Mert’i uyarır:

“Mert bizi de bekle yoksa kaybolursun.” (4.42-tedbir)

Can, labirentin üstünden zeplinle uçmayı teklif edince Mert ona sarılır. (7.15-sevgi)

4.1.7.Nane ile Limon çizgi filminde değerler

Yönetmenliğini Özgün Zümrüt, Çağrı Cem Bayraklı ve Gökhan Aşık’ın paylaştığı Cordoba Animasyon Yapım tarafından hazırlanan Nane ile Limon çizgi filmi ortalama 10,5 dakikadan oluşmaktadır. Çizgi filmin 128 bölümü yayınlanmıştır. Çizgi filmin konusu şu şekildedir:

Nane ile Limon iki kardeştir. Zaman zaman birbirleriyle tartışsalar da birbirlerini çok severler. Arkadaşları Çilek, Fasulye ve Biber’le birlikte pek çok macera yaşarlar.

Tablo 14.

Nane ile Limon Çizgi Filminde Yer Alan Değerler

Değerler	Geçme sıklığı	Geçtiği bölümler
Estetik	13	23 Nisan, Araba Yolculuğu, Solunum Sistemi, Ebru, Mucize Bitkiler
Yardımseverlik	4	23 Nisan, Araba Yolculuğu, Solunum Sistemi, Mucize Bitkiler
Sabır	10	Araba Yolculuğu, Ebru
Sorumluluk	1	Solunum Sistemi

Nane ile Limon çizgi filminde 13 değer tespit edilmiştir. Bunlar sorumluluk, sabır, yardımseverlik, estetikdir. Bu değerler toplam 28 kez tespit edilmiştir. En çok geçen değer “estetik”tir. Estetik değeri toplam 13 kez tespit edilmiştir. Bu değer beğenileri ifade etmede kullanılmıştır. İkinci olarak en fazla geçen değer “sabır”dır. Sabır değeri toplam 10 kez tespit edilmiştir. Özellikle Araba Yolculuğu adlı bölümde Limon eve varmak için çok sabırsız davranır. Yardımseverlik 4 kez; sorumluluk değeri ise bir kez geçmektedir. Ebru ve Mucize Bitkiler bölümünde değerler toplam 7 defa, 23 Nisan Yolculuğu bölümünde 6 defa, Solunum Sistemi bölümünde ise 4 defa tespit edilmiştir.

Çizgi filmin en fazla değer tespit edilen Araba Yolculuğu adlı bölümünde değerler toplam 13 defa geçmektedir.

23 Nisan Misafiri adlı bölümde Nane hasta olur, Limon onu iyileştirmek için uğraşır. Daha sonra ise Limon hasta olur, Nane iyileşmesi için ona yardım eder. Bu bölümde 4 değer tespit edilmiştir. Bunlar estetik, sevgi, sorumluluk ve yardımseverliktir. Bu değerler toplam 6 kez geçmektedir. Estetik değeri 3 kez, yardımseverlik, sevgi ve sorumluluk değerleri ise birer kez tespit edilmiştir. Aşağıda bu değerlerin geçtiği cümleler ve hareketler verilmiştir:

Nane, Limon’un kendisine verdiği şekeri beğenir. (2.40-estetik)

Limon, ablasına iyileşmesi için bir şeyler hazırlamaya giderken Mutro'ya da göz kulak olmasını söyler. (3.18-sorumluluk)

Nane Limon'un kendisine verdiği şekeri yer:

“Çok güzeldi şeker yiyelim geldi.” (4.03-estetik)

Nane kendisine ilaç hazırlayan kardeşine teşekkür eder:

“Canım kardeşim teşekkür ederim.” (4.18-sevgi)

Mutro, Nane'ye Limon'a bir şeyler hazırlaması için mutfakta yardım eder. (6.59-yardımseverlik)

Limon ablasının getirdiği meyveli yoğurdu beğenir. (8.50-estetik)

Araba Yolculuğu bölümünde Nane ve Limon aileleriyle birlikte araba yolculuğu yapar. Bu bölümde 4 değer tespit edilmiştir. Bunlar sabır, estetik, yardımseverliktir. Bu değerler toplam 13 kez geçmektedir. En fazla geçen değer “sabır”dır. Sabır değeri toplam 8 kez tespit edilmiştir. Limon araba yolculuğundan çok sıkılır ve eve varmak için oldukça sabırsız davranır. İkinci olarak en fazla geçen değer “estetik”tir. Estetik değeri toplam 4 kez geçmektedir. Yardımseverlik değeri ise bir kez tespit edilmiştir. Aşağıda bu değerlerin geçtiği cümleler ve hareketler verilmiştir:

Limon araba yolculuğunda eve varmalarına ne kadar olduğunu sorar:

“Hâlâ gelmedik mi?” (28sn.-sabır)

“Sabahtan beri gidiyoruz ama.” (38sn.-sabır)

“Anne eve varmamıza kaç saat kaldı?” (2.07-sabır)

“Yani bundan sonra eve varmamıza kaç saat var.” (6.00-sabır)

“Eve varmamıza kaç saat kaldı biliyor musunuz?” (6.57-sabır)

“Hâlâ gelmedik mi abla?” (10.11-sabır)

Limon yolculuktan çok sıkılır:

“Gezmek görmek güzel de yolculuk kısmı çok sıkıcı.” (1.08-sabır)

Nane yolun güzelliğinden bahseder:

“Yemyeşil ağaçlar, kocaman dağlar, her şey o kadar güzel ki.” (1.20-estetik)

Limon ablasıyla yer değiştirmek ister:

“İstemem hemen diyorum.” (2.51-sabır)

Nane, Limon’u arabada serinletmeye çalışır:

“Bak, bu seni biraz serinletir.” (3.10-yardımseverlik)

Nane okuduğu kitabı beğenir. (4.40-estetik)

Nane annesinden elindeki CDyi müzik çalara koymasını ister:

“Annecim şunu müzik çalara koyar mısın, içinde çok güzel şarkılar var.” (6.18-estetik)

Limon kendi CDsinin konulmasını ister:

“Durun, hayır onu değil bunu koyalım benimki daha güzel.” (6.20-estetik)

Solunum Sistemi bölümünde Fasulye balon şişiremediği için üzülür. Nane de niçin şişiremediğini açıklamak için solunum sistemini anlatır. Bu bölümde 3 değer tespit edilmiştir. Bunlar estetik, yardımseverlik ve sorumluluktur. Bu değerler toplam 4 kez geçmektedir. Estetik iki kez; yardımseverlik ve sorumluluk değerleri ise birer kez tespit edilmiştir. Aşağıda bu değerlerin geçtiği hareketler ve cümleler verilmiştir:

Doğum günü için hazırlanan süsleri beğenirler:

“Süsler gerçekten çok güzel oluyor.” (1.29-estetik)

Doğum günü hazırlıklarını hep birlikte yaparlar. (1.37-yardımseverlik)

Oksijen burun muhafızlarının görevini açıklar:

Burun muhafızları vücudu korurlar. (5.00-sorumluluk)

Fasulye Nane’ye solunum sistemi hakkında soru sorar:

Fasulye gün içinde olanları anlatır:

“Ceviz abiye harika bir doğum günü partisi hazırladık. Her şey çok güzeldi.” (8.47-estetik)

Ebru adlı bölümde Çilek; Fasulye, Biber ve Limon’a ebru yapmayı öğretir. Bu bölümde 3 değer tespit edilmiştir. Bunlar estetik, sabır ve sanattır. Bu değerler toplam 7 kez geçmektedir. Sanat değeri bölümün tamamına yayılmıştır. Cümle ve hareketlerle en fazla ifade edilen değer “estetik”tir. Estetik değeri toplam 4 kez tespit edilmiştir. Sabır değeri ise iki kez; sanat değeri ise bir kez geçmektedir. Aşağıda bu değerlerin geçtiği hareketler ve cümleler verilmiştir.

Çilek; Fasulye, Biber ve Limon’a Ebru malzemeleri getirir. (5.36-sanat)

Çilek ebrunun nasıl yapıldığını anlatır.

“Sabırsızlanma Biber anlatacağım.” (6.19-sabır)”

Limon Çilek’in yaptığı ebruyu beğenir:

“Harika oldu bu Çilek.” (7.19-estetik)

Fasulye ebruyu beğenir. (7.27-estetik)

Çilek ebru yapmak için sabırsızlanan Fasulye’yi uyarır:

“Sabırsız olma Fasulye daha bitmedi.” (7.30-sabır)

Çilek Limon’un yaptığı ebruyu beğenir. (8.18-estetik)

Çilek Fasulye’nin yaptığı ebruyu beğenir. (8.43-estetik)

Mucize Bitkiler adlı bölümde Nane kendisine bitkilerden ilaçlar hazırlayarak saçlarını parlatmaya, sesini güzelleştirmeye çalışır. Ancak bilmediği bitkileri karıştırdığı için sonunda yüzünde lekeler çıkar. Bu bölümde 5 değer tespit edilmiştir. Bunlar sanat, özgüven, yardımseverlik, dostluk ve estetikdir. Bunlar toplam 7 kez geçmektedir. Sanat, özgüven değerleri ikişer kez; yardımseverlik, dostluk ve estetik değerleri ise birer kez geçmektedir. Aşağıda bu değerlerin geçtiği hareketler ve cümleler verilmiştir:

Okulda konser yapılacaktır. (45sn.-sanat)

Nane şarkı söyleme konusunda kendine çok güvenir:

“Benden başka solo parça seslendirecek olan da yok.” (1.07-özgüven)

“Okulun en güzel sesli kızı benim.” (2.07-özgüven)

Nane Çilek’in konserde yapacaklarını anlatır:

“Gitar da çalabiliyormuş, özel müzik dersi alıyormuş üstelik bir de bale gösterisi yapacakmış.” (2.40-sanat)

Nane, Çilek kendisiyle konsere çıkacağı üzülür:

“En iyisi Biber’i arayayım onunla konuşmak beni sakinleştirir.” (2.16-dostluk)

Limon meyve suyunu beğenir. (6.20-estetik)

Limon öksüren ablasına su verir. (7.25-yardımseverlik)

4.1.8.Barbaros çizgi filminde değerler

Yönetmenliğini Şenol Selçuk Turan ve A. Barış İslamoğlu'nun paylaştığı Mavi Dünya Yapım tarafından hazırlanan Barbaros çizgi filmi ortalama 15,5 dakikadan oluşmaktadır. Çizgi filmin 26 bölümü yayınlanmıştır. Çizgi filmin konusu şu şekildedir:

Çizgi filmde ünlü Türk denizcisi Barbaros Hayrettin Paşa'nın gençliği anlatılmaktadır. Barbaros anne ve babasının sözünü dinlemeyerek sürekli denizlere açılmaktadır.

Tablo 15

Barbaros Çizgi Filminde Yer Alan Değerler

Değerler	Geçme sıklığı	Geçtiği bölümler
Tedbir	20	1,2,4,26
Dini inanış	14	1,2,3,4,26
Yardımseverlik	10	1,2,3,26
Sorumluluk	3	1,26
Özgüven	9	2,3,4
Estetik	1	2
Özgürlük	5	2,3,26
Sabır	3	4
Vatanseverlik	2	26

Barbaros adlı çizgi filmde vatan sevgisi ve deniz sevgisi genele yayılmış olan değerlerdir. Çizgi filmde toplam 9 değer tespit edilmiştir. Bunlar vatanseverlik, sabır, özgürlük, estetik, özgüven, sorumluluk, yardımseverlik, inanç, dayanışma ve tedbirdir. Bu değerler toplam

67 kez tespit edilmiştir. En fazla tespit edilen değer “tedbir”dir. Tedbir değeri bölümlerde toplam 20 kez geçmektedir. Hızır ve Oruç’un gizlice teknelere girmesi, ayrıca denizciliğin tedbir gerektiren bir meslek olması dolayısıyla bu değer fazla geçmiştir. İkinci olarak “dini inanış” değeri 14 kez tespit edilmiştir. Çizgi filmde Osmanlı donanması Müslümanları kurtarmak için sürekli savaşı. Çizgi filmde İslâmiyet’le ilgili değerlere çokça yer verilmiştir. Dini inanış, yardımseverlik değerleri bölümlerin tamamında geçmektedir. Özgüven değeri toplam 9 kez geçmektedir. Denizcilerin kendilerine güven duymalarından dolayı bu değer fazla tespit edilmiştir. Özgürlük değeri 5 kez; sabır ve sorumluluk değerleri üçer kez; vatanseverlik 2 kez; estetik değeri ise birer kez geçmektedir.

Çizgi filmin en fazla değer tespit edilen bölümü 2. bölümdür. Bu bölümde değerler toplam 18 defa tespit edilmiştir. 1. bölümde 16, 4. bölümde 13, 26. bölümde 12, 3. bölümde ise 7 defa değerler geçmektedir.

1.bölümde Hızır ve Oruç gizlice Kemal Reis’in gemisine girerler. Bu bölümde 4 değer tespit edilmiştir. Bu değerler tedbir, dini inanış, yardımseverlik ve sorumluluktur. Bu değerler toplam 16 kez geçmektedir. En fazla geçen değer “tedbir”dir. Tedbir değeri 11 kez tespit edilmiştir. Bu değerlerin fazla olmasının nedeni Hızır ve Oruç’un Kemal Reis’in teknesine gizlice girmeleridir. Yakalanmamak için tedbirli davranmaları gerekir. Yardımseverlik, dini inanış değerleri ikişer kez; sorumluluk değeri ise bir kez geçmektedir. Aşağıda bu değerlerin geçtiği cümleler verilmiştir:

Osmanlı’nın kıyılarını koruması için Akdeniz’e hâkim olması gerekir:

“Osmanlı Akdeniz’e hâkim olamazsa kıyılarımızı korsan vurur.” (59sn.-tedbir)

“Afrika’daki Müslümanların güvenliği için bu korsanlara dur demek gerek.” (1.13-tedbir, dini inanış)

“Duyduk ki İspanya’da Müslümanlar sıkıntıdaymış. Onların dahi yardımına koşmak gerek.” (1.42-dini inanış, yardımseverlik)

“Şu karşıkı Midilli’nin elde tutulabilmesi ve sahillerin huzuru için Rodoslulara dur demek gerek. (3.12-tedbir)

Oruç, Hızır’a kayıktan düşmemesi için oturmasını söyler. (4.46-tedbir)

Hızır ve Oruç’un anneleri onlar için endişelenir, kocasından onları kontrol etmesini ister:

“Yine de bir bak Yakup, korsanlar eksik olmaz biliyorsun.” (6.49-tedbir)

Oruç, Hızır’a gemiye binerken yakalanmamak için sessiz olmasını söyler. (10.55-tedbir)

Reis tayfalarına dikkatli olmaları konusunda uyarıda bulunur:

“Gözünüzü dört açın güvenli bölgedeyiz ama yine de dikkatli olmak lazım.” (11.00-tedbir)

Reis gözcüyü uyarır:

“Buranın gözü kulağı sensin en ufak harekette bize haber veresin.” (11.43-sorumluluk)

Oruç, Hızır’ı yakalanmamak için sessiz olması konusunda uyarır. (11.55, 12.00,12.15-tedbir)

Oruç, Hızır’ı kıpırdamaması konusunda uyarır. (12.50-tedbir)

Oruç gemiye çıkma konusunda kararlıdır:

Oruç, Hızır’a gemiye çıkarken yardım eder. (13.48-yardımseverlik)

2. bölümde Kemal Reis Hızır ve Oruç’a teknesini gezdirir. Bu bölümde 6 değer tespit edilmiştir. Bu değerler özgüven, tedbir, dini inanış, estetik, özgürlük, yardımseverliktir. Bunlar toplam 18 kez geçmektedir. En fazla geçen değer “dini inanış”tır. Bu değer 5 defa tespit edilmiştir. Çizgi filmde İslâmiyet’le ilgili değerlere oldukça fazla yer verilmiştir. Özgüven ve tedbir değerleri dörder kez; yardımseverlik değeri üç kez; estetik ve özgürlük değerleri ise birer kez geçmiştir. Özgüven değeri çocukların denizcilikle ilgili kendilerine güven duymalarından dolayı görülmektedir. Tedbir değeri ise tekneye gizlice girmelerinden dolayı önem kazanmaktadır. Aşağıda bu değerlerin geçtiği cümleler verilmiştir:

Reis korsanlara yakalanmadan nasıl geldiklerini belirttiklerinde Hızır cevap verir:

“Oho öyle kolay yem olmayız biz.” (1.39-özgüven)

“Tövbe tövbe!” (dini inanış)

Oruç reise tekne hayallerinden bahseder:

“Bir gün daha iyisini yapacağız daha büyük olacak.” (1.55-özgüven)

Hızır, reise karşı kendilerini över:

“Biz denizi çok iyi tanırız.” (3.02-özgüven)

“Biz bir sürü geminin içine girdik, kaçak olarak tabi.” (3.36-cesaret)

Hızır annelerinin dualarının kendilerini koruduğunu söyler:

“Anam boyuna dua eder.” (3.50-dini inanış)

“Bizim de başımıza öyle kolay kolay gelmez.” (3.58-özgüven)

Hızır, reise gemiye nasıl gizlice çıktıklarını anlatır:

“Abime halat merdiveni attım.” (5.55-yardımseverlik)

“Ben etrafı kollarken o da tekneye çıktı.” (5.56-tedbir)

Hızır ve Oruç esirlere yardım edeceklerini belirtirler:

“Size yardım edeceğiz.” (6.54-yardımseverlik)

Ayak sesleri duyunca Hızır ve Oruç saklanırlar:

“Abim filikanın içine yattı, ben de filikanın arkasına saklandım.” (7.26-tedbir)

Oruç nöbetçinin dikkatini dağıtmak için denize kavanoz atar. (7.57-yardımseverlik)

Hızır nöbetçiden saklanır:

“Ben de hemen oradaki bir fiçinin içine girdim.” (8.28-tedbir)

Hızır esir olup olmadığını sorduğunda reis cevap verir:

“Allah korusun.” (10.03-dini inanış)

Esirler kurtulur. (11.46-özgürlük)

Oruç yapabileceklerinden bahseder:

Müslüman köleleri kurtarırsınız. (12.24-dini inanış)

Oruç ve Hızır kadir gayı beğenirler. (12.31-estetik)

Hızır ileride kendilerinin de başarılı birer kaptan olacağını söyleyince reis onaylar:

“İnşallah” (12.42-dini inanış)

Oruç ve Hızır Tabi Efendi’ye yakalanmamak için suya atarlar. (13.14-tedbir)

3.bölümde Hızır ve Oruç Kemal Reis’in teknesinden ayrılarak eve dönerler. Bu bölümde 4 değer tespit edilmiştir. Bunlar yardımseverlik, özgüven, dini inanış ve özgürlüktür. Bunlar toplam 7 kez geçmiştir. En fazla geçen değer “özgürlük”tür. Özgürlük değeri toplam 3 kez geçmiştir. Bölümde esir alınan kişilerden bahsedilmektedir. İkinci olarak yardımseverlik değeri 2 kez geçmektedir. Özgüven, dini inanış değerleri ise birer kez tespit edilmiştir. Aşağıda bu değerlerin geçtiği cümleler verilmiştir:

Oruç, Hızır’a tekneye çıkarken yardım eder. (3.11-yardımseverlik)

Kemal Reis, Binlerce Müslümanın hayatını kurtarır. (6.23- yardımseverlik)

Oruç, Kemal Reis’in yaptıklarını anlatır:

“Baskında ada hâkiminin oğlunu esir almış.” (7.25-özgürlük)

“Babası para göndersin oğlunu serbest bırakayım, demiş.” (7.50-özgürlük)

Oruç esirlerin başına gelenleri anlatır:

“Gemide çalışamayacak olanlar özgürlüklerine kavuşana kadar başka birinin emrinde çalışırlar.” (8.12-özgürlük)

İleride büyük birer gemici olacağını söylemeleri üzerine Tabi Efendi şu sözü söyler:

“İnşallah inşallah!” (11.40-dini inanış)

Hızır annesine ilerideki hayalini söyler:

“Biz de Kemal Reis kadar iyi denizci oluruz.” (11.56-özgüven)

4.bölümde Osmanlı donanması ihtiyaçlarını karşılamak için Midilli’ye yaklaşır. Hızır teknesiyle donanmanın arasında kalır. Abisi ve annesi onu kurtarmaya gelir. Bu bölümde 4 değer tespit edilmiştir. Bunlar dini inanış, özgüven, sabır, tedbirdir. Bu değerler toplam 13 kez geçmiştir. En fazla geçen değerler dini inanış ve tedbirdir. Bu değerler toplam 4 kez geçmiştir. Sabır değeri üç kez; özgüven değeri 2 kez geçmektedir. Aşağıda bu değerlerin geçtiği cümleler verilmiştir:

Hızır gemileri yakından görmek için limana gitmek ister:

“Dur biraz dur babamı bekleyelim.” (2.14-sabır)

Gemideki Osmanlı paşaları kendi aralarında konuşurlar:

“Lakin donanmamızın karşısına değil Rodos şövalyeleri Akdeniz’deki hiçbir krallık cesaret edemez.” (2.50-özgüven)

Sandala binip donanmanın arasına girmeyi teklif eden Hızır’a babası cevap verir:

“Tövbe tövbe!” (3.07-dini inanış)

Hızır’ın babası Osmanlı donanması için iyi dileklerde bulunur:

“Allah donanmamızın yolunu açık etsin.” (3.32-dini inanış)

Oruç, Hızır’a teknenin çarpıması için tekneyi düzeltirken uzak durmasını söyler. (10.17-tedbir)

“Sandalı kafana mı yemek istiyorsun, bekle az daha.” (11.46-sabır)

“Yanaşma, dedim sana.” (10.57-tedbir)

Paşa Oruç’un tekneyi düzelteceğine inanır:

“Dur hele acele etme paşa o yüzerek gelen oğlan bir şey yapacağı benziyor.” (10.47-sabır)

Paşa Oruç ve Hızır’ın annesinin onları kurtarmaya geldiğini görünce şaşırır:

“Allah Allah tövbe estağfurullah.” (12.32-dini inanış)

İshak annesini uyarır:

“Ana otur şimdi devriliriz.” (13.48-tedbir)

“Ana Allah aşkına otur devrileceğiz şimdi.” (14.10-tedbir, dini inanış)

Hızır denizde anasının şalını bulur:

“Koca deryada anamın şalını bile buldum.” (15.06-özgüven)

26. bölümde İspanyollar ve Osmanlı gemileri arasında gerçekleşen savaş gösterilir. Bu bölümde 6 değer verilmiştir. Bunlar yardımseverlik, vatanseverlik, tedbir, dini inanış, sorumluluk ve özgürlüktür. En fazla geçen değer “yardımseverlik”tir. Bu bölümde Osmanlı donanmasının bir bölümü İspanyollarla savaşır. Donanma birlik içerisinde birbirine yardım eder. Bu bölümde tespit edilen değerler aşağıda cümlelerle gösterilmiştir:

Hızır’ın babası Midilli’yi korumak için mücadele eder:

“Buranın selameti için mücadele ediyorum.” (2.00-vatanseverlik)

Hızır’ın babası Selanik’ten gelip Midilli’ye yerleşir:

“Ben Midilli’yi vatan edindim.” (2.17- vatanseverlik)

Gemide İspanyollarla savaşmak için hazırlık yapılır:

“Cephane yığılsın.” (3.55-sorumluluk)

Gemide yardımcı olanlara özgürlük verileceği dile getirilir:

“Sonunda size özgürlük var.” (4.15-özgürlük)

İspanyollar saldırmak için harekete geçerler:

“Kılıçlar çekilsin.” (5.35-sorumluluk)

Kurt Ahmet ve arkadaşları İspanyollara karşı yardıma gelirler. (5.53-yardımseverlik)

Mustafa da yardıma geldiğini söyler. (5.59-yardımseverlik)

Kurt Ahmet İspanyollara karşı hazırlık yaparken “bismillah” der. (8.35- dini inanış)

Kurt Ahmet, arkadaşına kolaylık diler:

“Allah yardımcın olsun.” (9.09-dini inanış)

Abdullah usta harekete geçerken “bismillah der. (9.23-dini inanış)

Hızır’ın babası onu korumaya çalışır:

“Artık yanımdan ayrılma, ben ne dersem onu yapacaksın.” (10.03-tedbir)

Hızır’la Oruç yaralıları yardıma giderler. (15.02-yardımseverlik)

4.1.9.Küçük Hezarfen çizgi filminde değerler

Yönetmenliğini Orhan Bal’ın yaptığı Düşler Evi Çizgi Film Stüdyosu tarafından hazırlanan Küçük Hezarfen çizgi filmi ortalama 16,5 dakikadan oluşmaktadır. Çizgi filmin 46 bölümü yayınlanmıştır. Çizgi filmde Osmanlı döneminde Galata Kulesi’nden uçan Hezarfen Ahmet Çelebi’nin küçüklüğü anlatılır. Hezarfen, Yakup ve Melike 3 iyi arkadaştır. Bu arkadaşların yaşadığı maceralar anlatılmıştır.

Tablo 16

Küçük Hezarfen Çizgi Filminde Değerler

Değerler	Geçme sıklığı	Geçtiği Bölümler
Estetik	11	Kar Yağmış, Ramazan, Hezarfen’in Uçması, Çinli Çocuklar
Tedbir	1	Kar Yağmış

Dostluk	1	Kar Yağmış
Yardımsverlik	8	Kar Yağmış, Kaybolan İnekler, Ramazan, Çinli Çocuklar
Sorumluluk	1	Kaybolan İnekler
Dini inanış	14	Ramazan, Hezarfen'in Uçması
Özgüven	1	Ramazan
Sabır	1	Hezarfen'in Uçması
Sevgi	1	Çinli Çocuklar

Küçük Hezarfen adlı çizgi filmde 9 değer tespit edilmiştir. Bu değerler estetik, tedbir, dostluk, yardımsverlik, sorumluluk, dini inanış, özgüven, sabır, sevgidir. Bunlar bölümlerde toplam 37 kez geçmiştir. En fazla tespit edilen değer “dini inanış”tır. İnanç değeri toplam 14 kez tespit edilmiştir. Estetik değeri 11 kez tespit edilmiştir. Yardımsverlik değeri 8 kez; sevgi, sabır, özgüven, sorumluluk, dostluk ve tedbir değerleri ise birer kez tespit edilen değerlerdir. Ayrıca bölümlerin geneline bakıldığında Hezarfen ve arkadaşları her bölümde birlikte hareket ederler. Bu da dostluk değerinin tüm bölümlere yayıldığını göstermektedir.

Çizgi filmin en fazla değer tespit edilen bölümü “Hezarfen'in Uçması adlı bölümdür. Bu bölümde değerler toplam 12 defa tespit edilmiştir. Ramazan bölümünde 8, Çinli Çocuklar bölümünde 7, Kar Yağmış bölümünde 5, Kaybolan İnekler bölümünde ise 3 defa değerler geçmektedir.

Çizgi filmin “Kar Yağmış” adlı bölümünde Hezarfen ve arkadaşları kar yağdığı için çok heyecanlanırlar. Hep birlikte kızakla kayıp kardan adam ve kar helvası yaparlar. Bu bölümde 4 değer tespit edilmiştir. Bunlar estetik, tedbir, dostluk, yardımsverliktir. Bu değerler toplam 5 kez geçmektedir. En fazla geçen değer “estetik”tir. Estetik değeri toplam 2 kez tespit edilmiştir. Bu değer diğer değerlere göre fazla olmasının nedeni çocukların

karı çok beğenmeleridir. Tedbir, dostluk, yardımseverlik değerlerine ise birer kez yer verilmiştir. Bu değerlerin geçtiği hareketler ve cümleler aşağıda verilmiştir:

Annesi Melike’yi karda oynamaya çıkmadan önce hasta olmaması için kışlıklarını giymesi konusunda uyarır. (6.00-tedbir)

Hezarfen ve arkadaşları hep birlikte kızakla kayarlar. (8.20-dostluk)

Çocuklar kızakla kaymaktan hoşlanırlar:

“Bu çok güzel!” (8.25-estetik)

Hezarfen ve arkadaşları birlikte kardan adam yaparlar. (10.17-yardımseverlik)

Yakup havucu beğenir:

“Bu havuç da pek lezzetli duruyor.” (10.34-estetik)

Kaybolan İnekler adlı bölümde hırsızlar çobanın ineklerini çalar. Hezarfen ve arkadaşları inekleri bulmak için yardım ederler. Bu bölümde 3 değer tespit edilmiştir. Bunlar sorumluluk, yardımseverlik ve tedbirdir. Bu değerler toplam 3 kez geçmiştir. Sorumluluk, yardımseverlik ve tedbir değerleri ise birer kez geçmiştir. Bu değerlerin yer aldığı cümleler aşağıda verilmiştir:

Öğretmen öğrencilerine ödev verir:

“Yarına kadar herkes ödevini yapıp gelsin.” (3.16-sorumluluk)

Hezarfen, çobana uyku kaçırان otu gösterir. (9.03-yardımseverlik)

Çobanın ineklerini çalan hırsızlar yakalanmamak için ışığı söndürürler. (14.06-tedbir)

Ramazan adlı bölümde Ramazan ayında Hezarfen ve arkadaşlarının başından geçenler anlatılır. Bu bölümde 4 değer tespit edilmiştir. Bunlar dini inanış, özgüven, yardımseverlik ve estetikdir. Bu değerler toplam 13 kez geçmiştir. En fazla geçen değerler dini inanıştır. Bu değer toplam 8 kez tespit edilmiştir. Bölümde anlatılanın Ramazan ayı olması dolayısıyla “dini inanış” değeri fazladır. Yardımseverlik değeri 3 kez; özgüven ve estetik değerleri ise birer kez geçmektedir. Bu değerlerin geçtiği cümleler aşağıda belirtilmiştir:

“Kıymetli İstanbullular işte Ramazan ayı yine geldi çatı.” (2.45-dini inanış)

Ramazan ayı için saraya aşçı seçme yarışması yapılmaktadır:

“Bu sefer kesin ben kazanacağım.” (2.54-özgüven)

Yakup, aşçıya nasıl soğanlı yumurta yapacağını gösterir. (4.16-yardımseverlik)

Yakup, aşçının yaptığı soğanlı yumurtayı beğenir:

“Çok güzel olmuş.” (4.42-estetik)

Hilal görünür, çocuklar Ramazan’ın geldiğini söyler. (5.59-dini inanış)

Kadınlar kendi aralarında Ramazan’ın geldiğini konuşurlar:

“Bu gece sahura kalkacağız.” (6.49-dini inanış)

Hezarfen sahura kalkar:

“Birazdan ezan okunacak.” (8.34-dini inanış)

Oruç tutan çocuklara ev sahibi kadın iyi dileklerde bulunur:

“Allah kabul etsin.” (12.24-dini inanış)

Hezarfen annesine yardıma gider. (12.40-yardımseverlik)

Yakup pideleri eve götürmede Hezarfen’e yardım eder. (13.54-yardımseverlik)

Çocuklar iftara ne kadar kaldığını konuşurlar:

“Ezan okunmadı daha değil mi?” (14.00-dini inanış)

Ezan okunur, iftar yapılır. (14.30-dini inanış)

Hezarfen’in babası çocuklara iyi dileklerde bulunur:

“Afiyet olsun, Allah kabul etsin.” (15.09-dini inanış)

Hezarfen’in Uçması adlı bölümde Hezarfen’in uçmaya olan hevesi anlatılır ve büyük Hezarfen’in Galata Kulesi’nden uçması gösterilir. Bu bölümde 3 değer tespit edilmiştir. Bunlar estetik, sabır, dini inanıştır. Bu değerler toplam 12 kez geçmiştir. En fazla geçen değer “dini inanış”tır. Dini inanış değeri toplam 6 kez tespit edilmiştir. İkinci olarak en fazla geçen değer “estetik”tir. Bu değer toplam 5 kez geçmiştir. Estetik değeri Hezarfen’in uçmaya olan hayranlığını ifade etmede kullanılmıştır. Sabır değeri ise 1 kez geçmektedir. Bu değerlerin yer aldığı cümleler aşağıda verilmiştir:

Hezarfen, yuvadaki kuşları beğenir:

“Şunlara bak ne kadar da güzeller!” (2.23-estetik)

“Çok güzeller.” (2.30-estetik)

Yavru kuş uçmayı deneyecektir, Hezarfen endişelenir ve kuşa yardım etmeyi düşünür:

“Sabırlı ol Hezarfen.” (3.01-sabır)

Kuşun uçuşu üzerine Bülbul Denizi Hezarfen'e yaratılışla ilgili açıklamalarda bulunur:

“Allah her canlıyı birtakım yeteneklerle donatıp yeryüzüne indirir.” (3.33-dini inanış)

“Allah insana akıl bahşetmiştir.” (3.40-dini inanış)

Yakup, Hezarfen ve Melike at yavrusunu çok beğenirler:

“Çok tatlı.” (5.44-estetik)

“Ne kadar da tatlı bir tay bu!” (6.00-estetik)

“Çok şirin.” (6.30-estetik)

Hezarfen, Galata Kulesi'nden uçmadan önce “bismillah” der. (12.01-dini inanış)

Hezarfen “ya Allah” diyerek Galata Kulesi'nden atlar. (12.16-dini inanış)

Annesi, Hezarfen uçarken dua eder:

“Allah'ım sen koru.” (12.21-dini inanış)

Bülbul Denizi Hezarfen'e iyi dileklerde bulunur:

“Allah rast getire oğul.” (12.34-dini inanış)

“Çinli Çocuklar” adlı bölümde Çinli Çocuklar tüccar babalarıyla İstanbul'a gelirler. Hezarfen ve arkadaşları Çinli çocuklarla arkadaş olurlar ve uçurtma yapmayı öğrenirler. Bu bölümde 3 değer tespit edilmiştir. Bunlar estetik, yardımseverlik, sevgidir. Bu değerler toplam 7 kez geçmiştir. Estetik ve yardımseverlik değerleri üçer kez; sevgidir değeri ise birer kez geçmektedir. Aşağıda bu değerlerin geçtiği cümleler verilmiştir:

Çocuklar gemilere bakarak hayran kalırlar:

“Şuraya bak ne kadar güzel!” (2.43-estetik)

İnsanlar Çinli misafirlere yardım ederler. (3.12-yardımseverlik)

Yakup Hayri'ye sarılır. (6.11-sevgi)

Hayri, havayı beğenir:

“Ne tatlı bir rüzgâr var.” (9.36-estetik)

Çinli çocuklar Hezarfen ve arkadaşlarına uçurtma yapmayı öğretirler. (12.06-yardımseverlik)

Çocuklar uçurtmayı çok beğenirler. (12.58-estetik)

Arkadaşlar Hezarfen'e inandıklarını söyler:

Köprüde bulunan insanlar köprüden düşmek üzere olan çocuklara yardım ederler. (16.40-yardımseverlik)

4.1.10.Gizemler Diyarına Yolculuk çizgi filminde değerler

Yönetmenliğini Alper Ocak'ın yaptığı Cordoba Animasyon Stüdyosu tarafından hazırlanan Gizemler Diyarına Yolculuk çizgi filmi ortalama 12 dakikadan oluşmaktadır. Çizgi filmin 37 bölümü yayınlanmıştır. Çizgi filmin konusu şu şekildedir:

Mehmet Amca, Caner, Yeşim ve Mert millî hazinelere zarar vermek isteyen kişilere karşı savaşıarak onları yenerler.

Tablo 17.

Gizemler Diyarına Yolculuk Çizgi Filminde Yer Alan Değerler

Değerler	Geçme Sıklığı	Geçtiği Bölümler
Bilim	14	Tembel Hayvan, Şerbet-i Müjgan Elması, Şehrin Altında Neler Oluyor, Taş Kolyenin Sırrı
Yardımseverlik	5	Tembel Hayvan, Taş Kolyenin Sırrı
Estetik	8	Tembel Hayvan, Hem Söz Hem Karagöz, Şehrin Altında Neler Oluyor, Taş Kolyenin Sırrı
Tedbir	2	Tembel Hayvan

Sorumluluk	2	Tembel Hayvan, Hem Söz Hem Karagöz
Sabır	1	Şerbet-i Müjgan Elması
Sanat	4	Hem söz Hem Karagöz, Şehrin Altında Neler Oluyor
Vatanseverlik	1	Şehrin Altında Neler Oluyor
Dini inanış	1	Şehrin Altında Neler Oluyor
Özgüven	1	Hem Söz Hem Karagöz

Gizemler Diyarına Yolculuk adlı çizgi filmde 10 değer tespit edilmiştir. Bunlar bilim, yardımseverlik, estetik, tedbir, sorumluluk, sabır, sanat, özgüven, dini inanış, vatanseverliktir. Bu değerler toplam 39 kez geçmiştir. En fazla geçen değer “bilim”dir. Bilim değeri toplam 14 kez tespit edilmiştir. Bilim değerinin çok tespit edilmesinin nedeni, Yeşim ve Mert göreve giderken Caner’in yaptığı teknolojik aletlerden yararlanmalarıdır. Ayrıca Profesör Gayrettin de teknolojik aletleri kullanmaktadır. Estetik değeri 8 kez; yardımseverlik 5 kez; sanat 4 kez; tedbir, sorumluluk değerleri ise ikişer kez; özgüven, dini inanış, vatanseverlik ve sabır değerleri ise birer kez geçmektedir.

Çizgi filmin en fazla değer tespit edilen bölümü Tembel Hayvan adını taşır. Bu bölümde değerler toplam 14 defa tespit edilmiştir. Şehrin Altında Neler Oluyor bölümünde 10, Taş Kolyenin Sırrı bölümünde 8, Hem Söz Hem Karagöz bölümünde 6, Şerbet-i Müjgan Elması bölümünde 4 defa değerler geçmektedir.

“Şehrin Altında Neler Oluyor” adlı bölümde Melis ve Sanem şehrin altındaki hazineleri bulmaya çalışırlar. Mert ve Yeşim ise onları engeller. Bu bölümde 6 tane değer tespit edilmiştir. Bunlar dini inanış, sanat, bilim, vatanseverlik, yardımseverlik, estetikdir. Bu değerler toplam 10 kez geçmiştir. En fazla tespit edilen değer “bilim”dir. Bilim değeri 4 defa geçmektedir. Yardımseverlik değeri iki kez; dini inanış, sanat, vatanseverlik, estetik değerleri birer kez tespit edilmiştir. Aşağıda bu değerlerin geçtiği cümleler verilmiştir:

“Bir Osmanlı camisinin ezanı bir Roma sarayının üstünde okunabilir.” (36sn.-dini inanış)

Melis ve Sanem şehrin altındaki hazineleri aramak için şehrin altındaki tünellere girerler:

“Ben aşağıdan ilerlerken sen de yukardan vericiyle beni takip edeceksin.” (1.23-bilim)

Anlatıcı İstanbul’dan bahseder:

“İstanbul çok güzel bir şehir olduğu için tarihte hep kuşatıldı.” (3.02-estetik)

Mehmet Amca, Melis ve Sanem’in planlarını anlatır:

“Melis yukardan elektronik bir sistemle onu izliyor.” (3.19-bilim)

Çocuklar ışınlanarak Melis ve Sanem’i durdurmaya gelirler. Mehmet Amca’nın arkadaşı Coşkun onlara rehberlik yapar. (4.50-yardımseverlik)

Sanem ve Melis yer altındaki kayayı birlikte iterler. (5.40-yardımseverlik)

Sanem yer altındaki kapıyı aslan robotun yardımıyla açar:

“Bizanslılar aslan robot yapmışlar.” (7.36-bilim)

Yeşim çantasındaki gizli takip aletini çalıştırır. (10.23-bilim)

Mehmet Amca İstanbul’u över:

“Gerçek hazine bu şehrin her yeri.” (12.36-vatanseverlik)

Bölüm Nedim’in İstanbul’u anlatan beytiyle sona erer. (12.40-sanat)

Tembel Hayvan adlı bölümde 5 değer tespit edilmiştir. Bunlar bilim, yardımseverlik, estetik, tedbir ve sorumluluktur. Bu değerler toplam 14 kez geçmektedir. En fazla geçen değer “bilim”dir. Bilim değeri toplam 7 kez tespit edilmiştir. Estetik değeri 3 kez; tedbir değeri iki kez; yardımseverlik ve sorumluluk değerleri ise birer kez geçmektedir. Aşağıda bu değerlerin geçtiği cümleler verilmiştir:

Profesör Gayrettin kötü planlar yapar:

“O hayvanın tembellik genlerini alıp insanlara aşıladığımda kimse kılını bile kıpırdatmak istemeyecek.” (1.31-bilim)

Profesörün yardımcısı Miskin manzarayı çok beğenir. (1.44-estetik)

Profesör Gayrettin ormanda başlarına her türlü kötü şeyin gelebileceğini belirtir:

“Amazonlarda dikkatli olmak gerekir.” (2.17-tedbir)

Caner deney yapar. (2.41-bilim)

Caner yeni bir icat yapmıştır. (3.04-bilim)

Çocukların yeni görevi Profesör Gayrettin'in tembel hayvanın genlerini kullanarak insanları tembelleştirmesini ve tembel hayvanın genlerinin yok olmasını engellemektir. (4.12-sorumluluk)

Caner, Mert ve Yeşim'e yardım eder. (4.39-yardımseverlik)

Caner, Yeşim ve Mert'e yardımcı olmak için icatlarından verir:

"Bu bileklikler ipe dönüştürülmüş örümcek ağı atıyor." (4.44-bilim)

"Bu da taklit düdüğünüz yan tarafındaki düğmeyi çevirince seçtiğiniz sesi taklit ediyor." (4.52-bilim)

"Son olarak da dijital haritalarınız." (5.00-bilim)

Caner, Yeşim ve Mert'e iyi dileklerde bulunur:

Profesör Gayrettin dikkatli olması konusunda Miskin'i uyarır:

"Ormanda attığın her adıma dikkat edeceksin." (5.46-tedbir)

Yeşim ormanda gördüğü kediye beğenir. (8.24-estetik)

Mert arokarya ağacını çok beğenir. (10.08-estetik)

Yeşim ve Mert ormanda tuzağa düşerler. Yerli bir kız gelerek onları kurtarır. (10.45-yardımseverlik)

Profesör itmek için bir süpürge icat eder. (12.01-bilim)

Şerbet-i Müjgan Elması adlı bölümde Profesör Gayrettin geçmişe giderek şerbet-i müjgan elmasını ele geçirir. Yeşim ve Mert geçmişe giderek onu durdururlar. Bu bölümde 3 değer tespit edilmiştir. Bunlar bilim, yardımseverlik ve sabırdır. Bu değerler toplam 4 kez geçmiştir. Bilim değeri 2 kez; sabır ve yardımseverlik değerleri ise bir kez geçmiştir. Aşağıda bu değerlerin yer aldığı cümleler verilmiştir:

Profesör küçükken kendini ısırın çocuğu unutmamıştır, ondan intikam almak ister:

"Bulduğum bu formül sayesinde onu öyle bir ısıracığım ki izini ömür boyu kolunda taşıyacak." (2.25-bilim)

Profesör şerbet-i müjgan elmasını bulmak için geçmişe gitmeye karar verir:

"Yıllardır üzerinde çalıştığım zaman makinemi sonunda kullanabileceğim." (3.10-bilim)

Profesör ve Miskin şerbet-i müjgan elmasını birlikte taşırlar. (4.45-yardımseverlik)

Profesör ve Miskin elmas sandığını taşımaktadır. Miskin çok yorulmuştur:

“Biraz daha dayan Miskin.” (8.03-sabır)

“Hem Söz Hem Karagöz” adlı bölümde Safır, Karagöz tasvirlerinin peşine düşer. Köfte ile Cızbız tasvirleri bulmak üzere harekete geçerler. Tasvirleri Yeşim ve Mert bularak müzeye teslim ederler. Bu bölümde 4 değer tespit edilmiştir. Bunlar sanat, sorumluluk, estetik ve özgüvendir. Bu değerler toplam 6 kez geçmektedir. Sanat değeri 3 kez; sorumluluk, estetik ve özgüven değerleri ise birer kez tespit edilmiştir. Aşağıda bu değerlerin geçtiği cümleler verilmiştir:

Safır çok eski Karagöz ve Hacivat tasvirlerini koleksiyonuna katmak ister:

“Antika Karagöz ve Hacivat resimlerinin tasvirlerini buldum.” (1.57-sanat)

Mehmet Amca Yeşim ve Mert’e yeni bir görev verir:

“Sizin bu tasvirleri ondan önce bulup Karagöz Müzesi’ne teslim etmeniz gerekiyor.” (3.31-sorumluluk)

Safır tasvirlerin köprüde saklandığını öğrenmiştir. Mehmet Amca bu köprünün değerinden bahseder:

“Bu çarşılı köprülerden dünyada sadece 4 tane var.” (4.04-sanat)

“Şu anda köprüdeki dükkânlarda geleneksel el sanatları icra ediliyor.” (4.19-sanat)

Mert kelime bilgisi konusunda kendine güvenir:

“Kesin benim bildiğim bir kelimedir.” (4.29-özgüven)

Yeşim Bursa sokaklarını beğenir:

“Buralar çok güzel Caner, her yerde sanatsal çalışmalar yapılıyor.” (5.56-estetik)

Taş Kolyenin Sırrı adlı bölümde bir çocuk mezarlıktaki taş kolyeyi alınca mezarlık çökme tehlikesiyle karşı karşıya kalır. Yeşim ve Mert kolyeyi bularak yerine koyarlar. Bu bölümde 3 değer tespit edilmiştir. Bunlar bilim, yardımseverlik ve estetikdir. Bu değerler toplam 8 kez geçmiştir. Yardımseverlik değeri 4 kez, estetik değeri 3 kez, bilim değeri ise 1 kez geçmektedir. Bu değerlerin geçtiği cümleler aşağıda belirtilmiştir:

Mert ve Yeşim kendilerini yağmurdan korumak için şapka şemsiye kullanırlar. (2.25-bilim)

Mert'in şemsiyesi bozulunca Yeşim Mert'in şemsiyesinin altına girmesine izin verir. (2.34-yardımseverlik)

Caner, Mert ve Yeşim'e kulaklık ve mikrofon verir. (4.34-bilim)

Mert ve Yeşim mezarlıktaki kapıların önünde yaratıklar görürler:

"Çok tatlılar." (8.15-estetik)

"Evet, gerçekten çok tatlılar." (8.16-estetik)

Yaratıklar Mert ve Yeşim'e yol gösterirler. (8.31-yardımseverlik)

Yeşim çukura düşer. Mert çıkmasına yardım eder. (9.04-yardımseverlik)

Yeşim ve Mert'in karşılırlarına duvarda bir yazı çıkar. Yazıyı çözmelerine Caner yardım eder. (11.49-yardımseverlik)

Mert ve Yeşim yer altındaki mağarayı çok beğenir:

"Burası harika, muhteşem." (12.00-estetik)

4.1.11.Cille çizgi filminde değerler

Yönetmenliğini Gökhan Aşık'ın yaptığı Cille çizgi filmi Cordoba Animasyon yapım tarafından yapılmıştır. Çizgi film ortalama 22 dakikadan oluşmaktadır. Çizgi flmin toplam 52 bölümü yayınlanmıştır. Çizgi filmin konusu şu şekildedir:

Kayra'ya ait olan Ezaki Krallığı zorla geçirilmiştir. Kayra ve arkadaşları krallığı tekrar ele geçirmek için cillelerle dövüşler yaparlar.

Tablo 18

Cille Çizgi Filminde Yer Alan Değerler

Değerler	Geçme Sıklığı	Bölümler
Özgüven	33	Kayra'nın Planı, Suban, Kabkaba, İlk Zafer, Üçlü

Arena		
Tedbir	3	Kayra'nın Planı, Suban, Üçlü Arena
Sevgi	2	Kayra'nın Planı, Kabkaba
Dürüstlük	1	Suban
Dostluk	2	Suban, Üçlü Arena
Sorumluluk	1	İlk Zafer
Yardımseverlik	2	Kabkaba, İlk Zafer

Cille adlı çizgi filmde 7 değer tespit edilmiştir. Bunlar yardımseverlik, sorumluluk, dostluk, dürüstlük, sevgi, tedbir ve özgüvendir. Çizgi filmde toplam 44 değer geçmiştir. En fazla geçen değer “özgüven”dir. Özgüven değeri toplam 33 kez tespit edilmiştir. Özgüven değerinin fazla geçmesinin nedeni yarışmacıların kendilerine çok güvenmelidir. Müsabakaya çıkan her yarışmacı kendisinin kazanacağını iddia eder. Tedbir 3 kez; yardımseverlik, dostluk ve sevgi değerleri 2 kez; sorumluluk, dürüstlük değerler ise birer kez tespit edilmiştir.

Kayra'nın Planı adlı bölümde Kayra yaptığı planı arkadaşları Solin ve Talu'dan saklar. Planını sadece Müdrik Amca bilmektedir. Bölümde ayrıca Kayra ve Cahan arasında, Talu ve Gabi arasındaki karşılaşmalar gösterilir. Bu bölümde 3 değer tespit edilmiştir. Bunlar özgüven, tedbir ve sevgidir. Bu değerler toplam 4 kez geçmiştir. Özgüven değeri 2 kez; sevgi, tedbir değerleri 1 kez geçmektedir. Bu değerlerin geçtiği cümleler aşağıda belirtilmiştir:

Kayra rakibini yeneceğine dair kendine güvenmektedir:

Çillen ne kadar güçlü olursa olsun onun da zayıf noktaları var ve bu yüzden kaybedeceksin. (2.28-özgüven)

Lahik çalınan cilleyi almak ister. Micik karşı çıkar:

“Olmaz Lahik çok tehlikeli.” (7.48-tedbir)

Cilleleri kullanabilmek için cille ve kullanıcısı arasında bir bağ oluşması gerekir:

“Gönül bağı olmadan Desas’ı kullanamazlar.” (8.04-sevgi)

Lahik çillenin çalınmasının onları güçsüzleştiremeyeceğini düşünür:

“Hiç kimse Lahik’i ve arkadaşlarını güçsüzleştiremez.” (8.24-özgüven)

Suban adlı bölümde Karzar’ın Müdrik’e ihaneti ve Lahik’in Müdrik’i kurtarması hatırlatılır. Karzar ve Müdrik arasındaki cille müsabakasını Müdrik kazanır. Ayrıca kral Kayra’ya meydan okuyarak onunla bir cille müsabakası yapar. Bu bölümde 4 değer tespit edilmiştir. Bunlar özgüven, dürüstlük, dostluk ve tedbirdir. Bu değerler toplam 10 defa geçmiştir. En fazla geçen değer “özgüven”dir. Özgüven değeri 7 defa geçmektedir. Dürüstlük, dostluk ve tedbir değerleri ise 1 kez tespit edilmiştir. Aşağıda bu değerlerin geçtiği cümleler belirtilmiştir:

Lahik, Müdrik ve Suban’ı kurtarmak için kendini tehlikeye atar. (6.58- dostluk)

Lahik Müdrik’e kendini anlatır:

Lahik ve Müdrik kaçarken çalılardan içine saklanırlar. (7.50-tedbir)

Müdrik, Karzar’a cillesine saldırma şansını vermeyeceğini belirtir:

“Ama sana bu şans vereceğimi kim söyledi?” (8.49-özgüven)

Kral Kayra’ya meydan okur. Kayra da cevabını verir:

“Bakalım cillemi görünce de bu kadar istekli olacak mısınız?” (15.53-özgüven)

“Ben yalancılardan korkmam kral.” (15.56-dürüstlük)

Kral cillesine çok güvenir:

“Bana bir defa bile saldıramayacaksın.” (17.19-özgüven)

Kayra da cillesine güvenir:

“Göreceğiz bakalım.” (17.21-özgüven)

“Cesursun ama suyun alev karşısında hiç şans yok Kayra.” (19.24-özgüven)

“Kayra: Elinden geleni yap.” (19.26-özgüven)

“Kayra: Beni yenmek için bundan daha iyisini yapmalısın.” (20.15-özgüven)

Kabkaba adlı bölümde Kayra ve Cahan mücadelesi görülür. Bu bölümde 3 değer tespit edilmiştir. Bunlar yardımseverlik, özgüven, sevgidir. Bu değerler toplam 7 kez

geçmektedir. Özgüven değeri 5 kez; yardımseverlik, sevgi değerleri ise 1 kez geçmektedir. Aşağıda bu değerlerin geçtiği cümleler belirtilmiştir:

Kayra, Mansur’a kendi hakkındaki söylentilere inandırmak için uğraşacağını söyler:

“İtibar edeceğin bir şeyler yapacağımdan şüphelen olmasın.” (3.58-özgüven)

Kayra müsabakada kendine güvenir:

“Rakibim ne kadar güçlü olursa olsun ben efsanevi bir cilleye sahibim.” (4.20-özgüven)

Kabkaba’yla gönül bağı kurabilen tek kişi Cahan’dır:

“Bir cilleyi kullanmak için o cilleye gönül bağı kurmak gerekir.” (8.40-sevgi)

Cahan tanıtılır:

Lahik kendine çok güvenir:

“Ben dünyanın en büyük, en güçlü, en zeki cille ustasıyım.” (14.35-özgüven)

Lahik köprünün kenarlarında tehlikeli hareketler yapınca Calip endişelenir:

“Korkma ihtiyar bana bir şey olmaz çünkü ben Lahik ustayıyım.” (15.18-özgüven)

Kayra Mansur’u yeneceğine inanır:

“Seni yeneceğim Mansur ne kadar güçlü olursan ol seni yenen ben olacağım.” (17.35-özgüven)

Mansur sahte krala karşı savaşta Kayra’nın yanında olduğunu söyler. (21.16-yardımseverlik)

İlk Zafer adlı bölümde Solin ve Haris’in mücadelelerine yer verilir. Solin rakibini yener. Haris ise yenilerek cillesini kaybeder. Bu bölümde 3 değer tespit edilmiştir. Bunlar özgüven, sorumluluk ve yardımseverliktir. Özgüven değeri toplam 12 kez tespit edilmiştir. Bu değerler toplam 12 kez geçmiştir. En fazla geçen değer “özgüven”dir. Yardımseverlik değeri 2 kez; sorumluluk değeri ise 1 kez tespit edilmiştir.

Rakibi Solin’e meydan okur:

“Bugüne kadar şanslıydın artık kaybetmenin zamanı geldi.” (3.49-özgüven)

Solin müsabakayı kazanacağına güvenir:

“İstersen bunu bir de müsabakanın sonunda konuşalım.” (3.52-özgüven)

Solin rakip sürekli saldırdığı için rakibinin kaybedeceğini söyler:

“Sanırım sen kendi kendine kaybedeceksin.” (8.00-özgüven)

Müdrık Amca ve Talu Kayra ve Solin’e yardım etmeye giderler. (8.23-yardımseverlik)

Haris, Müdrık Amca ve Talu’ya olan biteni anlatır ve fenalaşır. Bunun üzerine Müdrık Amca Haris’e yardım eder:

“Bu ilacı kullanarak Haris’e yardım edebilirim.” (8.52-yardımseverlik)

Solin rakibine cillesini alamayacağını belirtir:

“İstediğin kadar avantajlı ol, bugün buradan tek başına ayrılacaksın.” (9.42-özgüven)

Rakibi kendine çok güvenir:

“Bana karşı hep kaybedeceksin Solin.” (9.51-özgüven)

Solin, Ahendi’ye yine meydan okur:

“İstediğin yere kaç seni sıkıştırdığım gibi cilleni de sıkıştıracağım.” (11.42-özgüven)

Lahik kendini yanındakilerden üstün görür:

“Ben olmadan hiçbir şey yapamazsınız.” (15.35-özgüven)

“Ben bu ekibin hem korkusuz, gözü pek koruyucusu hem parlak zekâsı hem de adaletli lideriyim.” (15.45-özgüven)

“Ben efsanevi büyük cille ustası Lahik’im.” (17.18-özgüven)

Kayra Rehzen’in yanına giderken Talu’ya da görev verir:

“Sen de Gabi’yle ilgilen kaçacak bir yeri yok sana güveniyorum.” (19.03- sorumluluk)

Talu görevi yerine getireceğine inanır:

“Hiç şüphelen olmasın Kayra.” (19.05-özgüven)

Gabi kendine çok güvenir:

“Emin misin Talu, seni yenmek istemiyorum.” (20.49-özgüven)

Talu da kendine güvenir:

“Karşında koskoca Talu usta var.” (20.52-özgüven)

Üçlü Arena adlı bölümde Kayra, Solin ve Talu müsabakalara katılmaya karar verirler. Bu bölümde 3 değer tespit edilmiştir. Bunlar tedbir, özgüven, dostluktur. Bu değerler toplam 9

kez geçmektedir. En fazla geçen değer “özgüven”dir. Özgüven değeri toplam 7 kez tespit edilmiştir. Tedbir, dostluk değerleri ise 1 kez geçmektedir.

Kayra Solin’den Anka adlı cillesiyle müsabakalara çıkmasını ister. Haris’i riske atmamasını belirtir:

“O yüzden en iyi cilleni riske atman doğru olmayabilir.” (2.28-tedbir)

Lahik kendine çok güvenir:

“Ben hepsini yenebilirim.” (2.55-özgüven)

Kayra, müsabakaya giderken Talu ve Solin’e moral verir:

“Sizler benim en iyi arkadaşlarımsınız.” (7.22-dostluk)

“Karşıma çıkaracağınız bir cille ustası yok mu?” (7.59-özgüven)

Calip rakibinin kendisini küçümsemesi üzerine cevap verir:

“Korktuysan maç yapmayalım, dedim.” (8.47-özgüven)

Rakibi Calip’i küçümser:

“Bu maç çok kolay olacak.” (9.26-özgüven)

“Boşuna uğraşıyorsun, kazanma şansın yok.” (9.49-özgüven)

Talu cillesine güvenir:

Talu’nun rakibi maçı kazanacağından emindir:

“Şunu bilsinler ki hepsinin sonu biraz sonra şu kel kafalı çocuğun başına gelenler gibi olacak.” (14.48-özgüven)

Cahan kendine çok güvenir:

“Kimse beni yenemez.” (21.55-özgüven)

4.1.12.Keloğlan çizgi filminde değerler

Yönetmenliğini A. Barış İslamoğlu, Kenan Dereli, Barış Cigal ve Ozan Çivit’in paylaştığı Animaks animasyon Stüdyoları tarafından yapılan Keloğlan adlı çizgi film ortalama 20 dakikadan oluşmaktadır. Çizgi filmin 71 bölümü yayınlanmıştır. Çizgi filmin konusu şu şekildedir:

Keloğlan, arkadaşları ve Bilgecan Dede; cadı, Uzun ve Huysuz'un yaptığı kötülükleri engellemeye çalışırlar. Başı dertte olan herkese yardım ederler.

Tablo 19

Keloğlan Çizgi Filminde Yer Alan Değerler

Değerler	Geçme sıklığı	Bölümler
Özgürlük	1	Korkuluk
Özgüven	2	Korkuluk, Yemek Yarışması
Yardımseverlik	8	Kargalar Padişahı, Yemek yarışması, Alışveriş Merkezi, Kayıp Bebek
Sorumluluk	2	Kargalar Padişahı, Kayıp Bebek
Estetik	3	Yemek Yarışması
Eşitlik	1	Yemek yarışması
Adalet	1	Yemek Yarışması
Sabır	1	Alışveriş Merkezi
Bilim	1	Alışveriş Merkezi
Sevgi	3	Alışveriş Merkezi, Kayıp Bebek
Tedbir	2	Alışveriş Merkezi

Keloğlan çizgi filminde 11 değer tespit edilmiştir. Bunlar tedbir, sevgi, bilim, sabır, adalet, eşitlik, özgürlük, özgüven, vefakârlık, sorumluluk, estetik, yardımseverliktir. Bu değerler

toplam 25 defa teslim edilmiştir. En fazla tespit edilen değer yardımseverliktir. Yardımseverlik değeri 8 kez geçmiştir. Keloğlan ve arkadaşları iyi yürekli insanlardır. Başta dertte olan herkese yardım ederler. Sevgi, estetik değerleri 3 kez; tedbir, sorumluluk ve özgüven değerleri 2 kez; bilim, sabır, adalet, eşitlik, özgürlük değerleri 1 kez kullanılmıştır.

Çizgi filmin en fazla değer tespit edilen Yemek Yarışması bölümünde 7, Alışveriş Merkezi, Kayıp Bebek bölümlerinde 6, Kargalar Padişahı bölümünde 4, Korkuluk adlı bölümünde ise 2 defa değerler geçmektedir.

“Korkuluk” adlı bölümde cadı büyü yaparak korkuluğun canlanmasını sağlar. Korkuluk Bilgecan Dede’yi yakalamasına yardım eder. Cadı, Uzun ve Huysuz Bilgecan Dede’nin evinde cadının güçlerini kazanması için lazım olan büyüü ararlar. Bu bölümde 2 değer tespit edilmiştir. Bunlar özgürlük ve özgüvendir. Bu değerler toplam 2 kez geçmektedir. Özgürlük ve özgüven değerleri birer kez tespit edilmiştir. Bu değerlerin geçtiği cümleler aşağıda belirtilmiştir:

Keloğlan korkuluğa yakalanır:

“Ah dedem boş anıma geldi de yakalandım yoksa bırakır mıydım seni bunlara?” (13.01-özgüven)

Korkuluk cadının taktığı mercan gözlüklerden kurtulunca özgür kalır. (18.59-özgürlük)

“Kargalar Padişahı” adlı bölümde köye bir canavar musallat olur. Köylüler canavarı yakalamak için plan yaparlar. Keloğlan canavara yardım ederek mide ağrısını geçirir. Bu bölümde 2 değer tespit edilmiştir. Bunlar yardımseverlik ve sorumluluktur. Bu değerler toplam 4 kez tespit edilmiştir. Yardımseverlik değeri 3 kez; sorumluluk değeri ise bir kez tespit edilmiştir. Aşağıda bu değerlerin geçtiği cümleler belirtilmiştir:

Keloğlan ve arkadaşları köylülere yardım etmek ister. (4.31-yardımseverlik)

Bilgecan Dede, Keloğlan ve arkadaşlarına görev verir:

“Siz çatılara çıkıp gözcülük yapacaksınız.” (5.03-sorumluluk)

Canavarın rahatsız olduğunu düşünen Keloğlan ona yardım etmeye karar verir. (9.10-yardımseverlik)

Keloğlan midesini rahatlatması için canavara zencefil verir. (19.45-yardımseverlik)

“Yemek Yarışması” adlı bölümde Balkız ve Uzun en iyi kim yemek yapıyor öğrenmek için bir yemek yarışması düzenler. Yarışmaya sonradan Kara Vezir de katılır. Yarışmayı Balkız kazanır. Bu bölümde 5 değer tespit edilmiştir. Bunlar estetik, yardımseverlik, özgüven, eşitlik ve adalettir. Bu değerler toplam 7 kez geçmiştir. En fazla geçen değer “estetik”tir. Estetik değeri toplam 3 kez tespit edilmiştir. Yardımseverlik, özgüven, eşitlik ve adalet değerleri birer kez geçmektedir. Bu değerlerin geçtiği cümleler aşağıda belirtilmiştir:

Uzun kendi kekini beğenir:

“Mis gibi kokuyor.” (4.19-estetik)

Huysuz ve Keloğlan, Uzun ve Balkız’ın yaptığı kekleri beğenirler:

“İkisi de güzel.” (4.58-estetik)

Huysuz, vezire insanların neden toplandığını anlatır:

“En güzel yemeği kim yapacak onu seçecekler.” (6.30-estetik)

Vezir kendini över:

“En iyisini ben yaparım bilmiyor mu bunlar?” (6.33-özgüven)

Balkız ve Huysuz’un yemek yarışmasına Kara Vezir de katılır. Vezire yarışma şartlarına göre yardım almanın yasak olduğu belirtilir:

“Hepinizin eşit şartlarda olması lazım.” (7.14-eşitlik)

Keloğlan’ın annesi Kara Vezir’i uyarır:

“Arkadaşlarına haksızlık etme Kara Vezir.” (7.25-adalet)

Huysuz ve askerler, Kara Vezirparmağını kesince yardıma giderler. (8.19-yardımseverlik)

“Alışveriş Merkezi” adlı bölümde Keloğlan ve arkadaşları kendilerini bir alışveriş merkezinde bulurlar. Küçük bir kız onları yakalamaya çalışırken annesini kaybeder. Daha sonra Keloğlan ve arkadaşları küçük kızın annesini bulmasına yardım ederler. Bu bölümde 5 değer tespit edilmiştir. Bunlar bilim, sevgi, sabır, tedbir ve yardımseverliktir. Bu değerler toplam 6 kez geçmiştir. Tedbir değeri iki kez; sabır, yardımseverlik, sevgi ve bilim değerleri ise birer kez geçmektedir. Bu değerlerin geçtiği cümleler aşağıda belirtilmiştir:

Keloğlan ve arkadaşları kurtulmak için çözüm ararlar:

“Elimizde zaman makinesi yok.” (1.38-bilim)

Sivri etrafta ne olup bittiğine bakacağını söyleyince Balkız acele etmemesini belirtir. (1.48-sabır)

Küçük kız kendilerini görünce Keloğlan ve arkadaşları yakalanmamak için saklanırlar. (3.06-tedbir)

Keloğlan ve arkadaşları kimseye yakalanmamak için oyuncakların arasına girerek oyuncak taklidi yaparlar. (4.27-tedbir)

Keloğlan misketleri yere dökerek Kara'yı küçük çocuğun elinden kurtarır. (8.30-yardımseverlik)

Küçük kız keloğlan ve arkadaşlarını ne kadar sevdiğini göstermek için onlara çantasının üzerindeki Keloğlan ve arkadaşlarının resmini gösterir. (9.31-sevgi)

“Kayıp Bebek” adlı bölümde Keloğlan ve arkadaşları bir bebek bulurlar. Bebeğin ailesini bulmaya çalışırlar. Bu bölümde 4 değer tespit edilmiştir. Bunlar yardımseverlik, sevgi, sorumluluk ve sevgidir. Bu değerler toplam 6 defa geçmektedir. En fazla tespit edilen değerler “yardımseverlik”tir. Bu değer toplam üç kez tespit edilmiştir. Sevgi değeri iki kez; sorumluluk değeri bir kez geçmektedir. Bu değerlerin geçtiği cümleler aşağıda belirtilmiştir:

Kara, nehre düşen Keloğlan'ı kurtarmak için nehre atlar. (2.20-yardımseverlik)

Keloğlan ve arkadaşları bebeği Bilgecan Dede'ye götürmeye karar verirler. Örgülü bebeği sevmek ister:

“Biraz durup sevsek mi?” (2.27-sevgi)

Keloğlan ve arkadaşları yardım isteyen bir ses duyarlar. Bunun üzerine Örgülü'yü bebeğin yanında bırakıp yardıma koşarlar. (4.59-yardımseverlik)

“Örgülü sen bebeğin başından ayrılma.” (5.01-sorumluluk)

Huysuz bebeği sevmek ister. (8.31-sevgi)

Bebeğin ablası orman köylülerine yardım etmek için hayvanlarını gönderir. (21.29-yardımseverlik)

4.1.13.Dede Korkut Hikâyelerinde değerler

Yönetmenliğini Rasim Karakaş'ın yaptığı Mavi Rüya Yapım tarafından yapılan Dede Korkut Hikâyeleri adlı çizgi film ortalama 13 dakikadan oluşmaktadır. Çizgi filmin 52 bölümü yayımlanmıştır.

Çizgi filmde Aybüke, Basat, Uruz ve Boğaç'ın Tepegöz ve Yartacuk'la mücadelelerine yer verilmiştir.

Tablo 20

Dede Korkut Hikâyelerinde Yer Alan Değerler

Değerler	Geçme sıklığı	Bölümler
Tedbir	3	15,20,32
Yardımseverlik	6	15,35
Dostluk	2	15,44
Sorumluluk	3	20,35
Estetik	2	20,44
Özgüven	7	32, 35,44

Dede Korkut çizgi filminde 6 farklı değer tespit edilmiştir. Bunlar özgüven, tedbir, sorumluluk, estetik, dostluk, yardımseverliktir. Bu değerler toplam 23 defa geçmiştir. En fazla tespit edilen değer “özgüven”dir. Özgüven değeri toplam 7 kez tespit edilmiştir. İkinci olarak yardımseverlik değeri altı kez geçmiştir. Bunun dışında tedbir, sorumluluk 3; dostluk, estetik değerleri ise 2 kez tespit edilmiştir.

Çizgi filmin en fazla değer tespit edilen bölümü 32. bölümdür. Bu bölümde değerler toplam 8 defa tespit edilmiştir. 35. bölümde 6, 15. bölümde 5, 20.ve 44. bölümlerde ise 3 defa değerler geçmektedir.

15. bölümde Dede Korkut, çocukları şifalı ot bulmaya gönderir. Bu sırada Deli Dumrul onların peşine düşerek çocukları uçurumdan düşürmeye çalışır. Çocuklar Deli Dumrul'un elinden kurtularak onu uçurumdan düşmek üzereyken kurtarırlar. Deli Dumrul çocuklarla dost olur ve onlara yardım eder. Bu bölümde 3 değer tespit edilmiştir. Bunlar tedbir, yardımseverlik ve dostluktur. Bu değerler toplam 5 kez geçmektedir. En fazla tespit edilen değer "yardımseverlik"tir. Yardımseverlik değeri toplam 3 kez tespit edilmiştir. Tedbir ve dostluk değerleri ise birer kez geçmektedir.

Dede Korkut çocukları şifalı ot bulmaya gönderir. Aybüke tırmanırken yanına ip alır:

"Hiçbir tırmanıcı yanında ipi olmadan çıkmaz." (3.19-tedbir)

Çocuklar düşmemek için birbirlerine yardım ederler. (6.35-yardımseverlik)

Deli Dumrul düşerken onu tutmaya çalışırlar. (9.16-yardımseverlik)

Aybüke Deli Dumrul'a yardım etmek ister:

"Haydi yardım edelim onun böyle aşağı düşmesini bekleyemeyiz. (10.55-yardımseverlik)

Deli Dumrul çocuklara minnet borçlu olduğunu söyler:

"Bundan böyle beni en yakın dostunuz bilin." (11.20-dostluk)

20. bölümde Borla Hatun Aybüke ve arkadaşlarına Tuz Dere'ye gidip tuz getirme görevini verir. Çocuklar burada Tepegöz'ü görürler. Tepegöz Tuz Dere'den su içerken burada bir kılıç bulur. Daha sonra çocukları fark eder ancak çocuklar Tepegöz'ün elinden kaçmayı başarırlar. Bu bölümde 3 değer tespit edilmiştir. Bunlar sorumluluk, tedbir ve estetikdir. Bu değerler toplam 3 kez geçmektedir. Sorumluluk, tedbir ve estetik değerleri birer kez geçmiştir.

Borla Hatun, Aybüke ve arkadaşlarına Tuz Dere'den tuz getirme görevini verir. (1.52-sorumluluk)

Keskingöz, çocukları uyarır. Bunun üzerine çocuklar saklanırlar. (7.55-tedbir)

Tepegöz tuzlu suda bir kılıç bulur ve kılıcı beğenir:

"Bu harika bir kılıçmış." (10.43-estetik)

32. bölümde Aybüke, Uruz, Boğaç ve Basat tahta arabalarla yarışırken Borla Hatun'un yemeğine çarparak onu dökerler. Borla Hatun ceza olarak onlara görev verir. Aybüke ve Boğaç pazara tarhana satmaya giderler. Uruz ve Basat'a ise ahırları temizleme görevini verir. Boğaç ve Aybüke pazarda Tepegöz'le karşılaşır ve savaşıp onu yenerler. Bu bölümde 3 değer tespit edilmiştir. Bunlar özgüven, sorumluluk ve tedbirdir. Bunlar toplam 8 kez geçmiştir. En fazla geçen değer "özgüven"dir. Özgüven değeri toplam 5 kez tespit edilmiştir. Sorumluluk değeri 2 kez; tedbir değeri ise birer kez geçmektedir.

Çocuklar tahta arabalarla yarış yapacaklardır. Aybüke, Uruz'a bu sefer onları geçeceklerini söyler. (51sn.-özgüven)

Boğaç cevap verir:

"Zor geçersiniz." (1.03-özgüven)

Aybüke:

"Görürüz bakalım el mi yaman bey mi yaman." (1.06-özgüven)

Aybüke ve Boğaç aralarında yarış hakkında tartışır:

Aybüke:"Seni geçerdim." (5.38-özgüven)

Boğaç "Geçemezdin." (5.40-özgüven)

Borla Hatun, Boğan ve Aybüke'ye pazarda tarhana satma görevi verir. (5.57-sorumluluk)

Uruz'la Basat'a tüm ahırları temizleme görevi verilir. (6.05-sorumluluk)

Boğaç Aybüke'yi arabadan düşmemesi için uyarır:

"Sıkı tutun Aybüke." (10.43-tedbir)

35. bölümde Uruz çocuklara at üstünde ok atmayı göstermeye çalışırken yaralanır. Arkadaşları onu arabaya koyarak otacıya götürmeye karar verirler. Arkadaşlarını kandırarak Uruz'u kaçıtır. Farkında olmadan Uruz'u şifalı çamura düşürür. Uruz iyileşir ve Yartacuk'un elinden kurtulur. Bu bölümde 3 değer tespit edilmiştir. Bunlar özgüven, yardımseverlik ve sorumluluktur. Bu değerler toplam 6 kez geçmiştir. En fazla geçen değer "yardımseverlik"tir. Yardımseverlik değeri toplam 3 kez tespit edilmiştir. Sorumluluk değeri 2 kez; özgüven değerleri ise birer kez geçmektedir.

Uruz da çocuklara eğitim vermek ister:

"Siz asıl benim yaptığım hareketlere bakın." (1.22-özgüven)

Uruz at üstünde ok atmaya çalışırken ağaca takılır. Arkadaşları ağaçtan inmesine yardım eder. (3.00-yardımseverlik)

Uruz'un ayağı yaralanır. Arkadaşları onu otacıya taşır. (3.36-yardımseverlik)

Tepegöz çocukları tutsak eder. Aybüke, Basat ve Boğaç onları kurtarmaya gider. (7.00-yardımseverlik)

Basat, aslanına görev verir:

“Aslanım sen çocukları al obaya götür.” (8.24-sorumluluk)

“Biz de Uruz’u götürelim.” (8.26-sorumluluk)

Yartacuk, Uruz’u kaçıır. Arkadaşları ona yardıma gelir. (10.35-yardımseverlik)

44. bölümde Aybüke yaralıdır. Boğaç ile birlikte bir mağarada vakit geçirmektedir. Boğaç dereye su almaya gittiğinde Yartacuk, Aybüke’nin yanına gelir. Yaralı olan Aybüke bir şey yapamaz. Kurt ve şahin Aybüke’ye yardım ederek onu Yartacuk’tan kurtarırlar. Bu bölümde 3 değer tespit edilmiştir. Bunlar dostluk, estetik ve özgüvendir. Bu değerler toplam 3 kez geçmektedir. Dostluk, estetik ve özgüven değerleri birer kez geçmiştir.

Yartacuk kaybolunca Tepegöz’ü arar:

“Benim eski dostum ne güzel günlerdi.” (1.28-dostluk)

Boğaç ve Aybüke oyun oynarlar:

“Sen merak etme Boğaç, önceki beş elde nasıl aldıysam sonra da alırım.” (2.45-özgüven)

Yartacuk elinde kalan son butu kurtulmak için kurta verir:

“Sadece bir but kalmış, çok da güzel görünüyor.” (12.24-estetik)

4.1.14.Maysa ve Bulut çizgi filminde değerler

Yönetmenliğini Osman Çubukçu’nun yaptığı Maysa ve Bulut çizgi filmi Resimli Film Animasyon Stüdyosu tarafından hazırlanmıştır. Çizgi film ortalama 10.30 dakikadan oluşmuştur. Çizgi filmin toplam 66 bölümü yayınlanmıştır. Çizgi filmde göçebe yaşantısına, Türklerin örf ve adetlerine yer verilmiştir.

Tablo 21

Maysa ve Bulut Çizgi Filminde Yer Alan Değerler

Değerler	Geçme sıklığı	Geçtiği bölümler
Estetik	4	Tohum, İlk Adım, Arı, Yerleşme
Yardımseverlik	4	Şeker Bayramı, Tohum, Yerleşme
Dini inanış	5	Arı, Şeker Bayramı, İlk Adım
Sevgi	1	Arı
Sanat	2	Şeker bayramı, Arı
Sabır	1	İlk Adım
Dürüstlük	1	Yerleşme
Özgüven	3	Yerleşme
Sorumluluk	1	Yerleşme

Maysa ve Bulut çizgi filminde 9 değer tespit edilmiştir. Bunlar estetik, sevgi, sorumluluk, özgüven, dürüstlük, sabır, sanat, dini inanış ve yardımseverliktir. Bu değerler toplam 22 kez geçmiştir. En fazla tespit edilen değer “dini inanış”tır. “Dini inanış” değeri 5 kez tespit edilmiştir. Estetik, yardımseverlik değerleri 4 kez; özgüven değeri 3 kez; sanat değeri 2 kez; sorumluluk, sevgi, dürüstlük, sabır değerleri ise birer kez geçmektedir.

Çizgi filmin en fazla değer tespit edilen bölümü Yerleşme adını taşıyan bölümdür. Bu bölümde değerler toplam 6 defa tespit edilmiştir. Şeker Bayramı bölümünde 5, Tohum ve Arı bölümlerinde 4, İlk Adım bölümünde ise 3 defa değerler geçmektedir.

Tohum adlı bölümde Maysa tarlaya yediği meyvelerin tohumlarını diker ve sabırsızlıkla bunların çıkmasını bekler. Bunun için her gün tarlaya gider. Bunun üzerine dedesi ona başka bir tohum vererek evin önüne dikmesini ister. Böylece Maysa her gün tarlaya girmez. Bu bölümde 2 değer tespit edilmiştir. Bunlar estetik, yardımseverliktir. Bu değerler toplam 4 kez geçmiştir. Estetik ve yardımseverlik değerleri 2 kez tespit edilmiştir.

Maysa, Boncuk için bir süs yapar. Babası ve dedesi beğenir:

Baba: “Çok güzel olmuş.” (1.22-estetik)

Dede: “Aferin çok güzel olmuş.” (1.27-estetik)

Maysa, boncuğun annesini emmesini bitirmesini beklerken dedesi ve babasına yardım eder. (1.36-yardımseverlik)

Maysa koyunları saymaya yardım eder. (8.31-yardımseverlik)

“İlk Adım” adlı bölümde Kiraz’ın annesi bebeği henüz yürümediği için endişelidir. Bölümde her şeyin zamanı geldiğinde gerçekleşeceği söylenilerek sabretmenin önemi üzerinde durulmaktadır. Bu bölümde 3 değer tespit edilmiştir. Bunlar sabır, estetik, dini inanıştır. Bu değerler toplam 3 kez geçmiştir. Sabır, dini inanış ve estetik değerleri ise birer kez tespit edilen değerlerdir.

Maysa, ninesinin yemeğini beğenir:

“Çok güzel olmuş.” (5.13-estetik)

Bebeğin annesi bebeğin yürüdüğünü duyunca şükreder:

“Allah’ım sana çok şükür.” (6.10-dini inanış)

Dede anlattığı masalla sabretmenin önemine vurgu yapar:

“Meğer bu ağaç sabırla birden büyüyen ağaçmış.” (11.05-sabır)

Arı adlı bölümde bayram hazırlıkları gösterilir. Bayram gelir ve herkes bayramlaşır. Bayramda neden tatlı yenildiği açıklanır. Bu bölümde 4 değer tespit edilmiştir. Bunlar dini inanış, estetik, sevgi ve sanattır. Bu değerler toplam 4 defa geçmektedir. Dini inanış, estetik, sevgi ve sanat değerleri birer kez tespit edilmiştir.

Nine ona teselli verir:

Telaş etme bizimkiler bayram namazından gelene kadar biter. (1.25-dini inanış)

Maysa kendisine alınan bayram ayakkabılarını beğenir. (3.37-estetik)

Maysa, dedesine tatlı konuşmanın ne demek olduğunu sorar:

Birbirimizi severek üzmeden, kırmadan konuşmak demek. (6.07-sevgi)

Dede tatlı sözü anlatırken Yunus'un dizelerinden örnek verir: "Söz ola kese savaşı, söz ola bitire başı" (6.53-sanat)

Yerleşme adlı bölümde Maysa ve ailesi göç etmektedir. Bu sırada bir kuzu Maysa'nın obasına karışır. Maysa kuzuyu çobana geri götürür. Bu bölümde 4 değer tespit edilmiştir. Bunlar dürüstlük, özgüven, sorumluluk ve yardımseverliktir. Bu değerler toplam 6 kez geçmiştir. En fazla geçen değer "özgüven"dir. Özgüven değeri toplam 3 kez tespit edilmiştir. Dürüstlük, sorumluluk ve yardımseverlik değerleri ise birer kez geçmektedir.

Ninesi göç ederken Maysa'ya kucağındaki kuzunun kendilerinin olup olmadığını sorar:

Maysa:"Hayır ama bizimle gelmek istiyor." diye cevap verir. (3.22-dürüstlük)

Bulut kuzuyu Maysa'yla birlikte sahibine götürmeyi teklif eder. Maysa'nın babası kaybolabileceklerini belirtir. Bulut da ona cevap verir:

"Oho Devran Emmi ben bu obalardan kaç kez geçtim." (4.31-özgüven)

Babası Maysa'ya görev verir:

"Sen de Kınalı'yı götürsene otlaması gerek." (6.44- sorumluluk)

Maysa'nın annesi ve ninesi Bulut'tan eve gitmesini ister ancak Bulut kabul etmez ve cevap verir:

"Korkmayın ben sizi korurum evel Allah." (8.29-özgüven)

Bulut, kurt zarar vermesin diye nöbet tutar:

"Gel de sana gününü göstereyim, kurt efendi." (9.43-özgüven)

Bulut yanlışlıkla çadırı yıkar. Hep birlikte çadır kurarlar. (11.16-yardımseverlik)

Şeker Bayramı adlı bölümde ramazan ayında yapılanlar gösterilir. Oruç, ramazan şerbeti ve Karagöz gösterileri ramazan ayında gerçekleşir. Bu bölümde 3 değer tespit edilmiştir. Bunlar yardımseverlik, dini inanış ve sanattır. Bu değerler toplam 5 kez geçmiştir. En fazla tespit edilen değer "dini inanış"tır. Dini inanış değeri toplam 3 kez tespit edilmiştir. Yardımseverlik ve sanat değerleri ise birer kez geçmiştir.

Maysa, Bulut'tan ayakkabıya çıkmak için yardım ister. Bulut da yardım eder. (1.24-yardımseverlik)

Dedesi Maysa'ya davulcunun neden geldiğini açıklar:

“Bizi sahura kaldırmak için çalışıyor davulcu.” (3.39-dini inanış)

Ezan okunur, herkes orucunu açar. (6.07-dini inanış)

Dedesi, Maysa'ya neden Karagöz'e gelmediklerini açıklar:

“Biz teravihe gideceğiz kızım.” (6.53-dini inanış)

Maysa, Bulut ve arkadaşları Karagöz seyrederek. (8.33-sanat)

4.1.15.Harika İşler Takımı çizgi filminde değerler

Yönetmenliğini Mert Kaleli'nin yaptığı Siyah-Martı yapım tarafından yapılan Harika İşler Takımı çizgi filmi ortalama 21 dakikadan oluşmaktadır. Çizgi filmde Zeki, Sima ve Dozer; Dilara ve müdür beyin de yardımlarıyla patron ve ekinin yaptıkları kötülükleri durdururlar.

Tablo 22

Harika İşler Takımı Çizgi Filminde Yer Alan Değerler

Değerler	Geçme sıklığı	Geçtiği Bölümler
Yardımseverlik	5	7,9
Tedbir	1	9
Özgüven	5	2,7,9
Estetik	3	8,9
Dostluk	1	8
Bilim	2	3,8
Dürüstlük	1	7
Sorumluluk	11	2,3,7

Harika İşler Takımı çizgi filminde 9 farklı değer tespit edilmiştir. Bunlar sevgi, tedbir, özgüven, dürüstlük dostluk, bilim, sorumluluk, estetik ve yardımseverliktir. Bu değerler toplam 29 defa geçmektedir. En fazla tespit edilen değer sorumluluktur. Bu değer toplam 11 kez geçmektedir. Yardımseverlik ve özgüven değerleri 5 kez; estetik değeri 3 kez; bilim değeri 2 kez; sevgi, dostluk, dürüstlük ve tedbir değerleri ise birer kez tespit edilmiştir.

Çizgi filmin en fazla değer tespit edilen bölümü 9. bölümdür. Bu bölümde değerler 24 defa tespit edilmiştir. 7. bölümde 8, 3. bölümde 6, 2. bölümde 5, 8. bölümde ise 4 defa değerler geçmektedir.

2.bölümde okulda başkanlık seçimi vardır. Zeki de aday olur. Patron, Harika İşler Takımı üyelerinin kimler olduğunu öğrenmek için okuldan bir öğrenci kaçırrır. Daha sonra öğrencinin hiçbir şey bilmediğini anlayınca Sima'yı kaçırrır. Arkadaşları Sima'yı kurtarırlar. Zeki de arkadaşlarına yardımcı olmak için okul başkanlığı adaylarından vazgeçer. Bu bölümde 3 değer tespit edilmiştir. Bunlar özgüven, sorumluluk, sevgidir. Bu değerler toplam 5 kez geçmiştir. En fazla tespit edilen değer sorumluluktur. Sorumluluk değeri toplam 3 defa geçmektedir. Özgüven ve sevgi değerleri ise birer kez tespit edilmiştir. Bu değerlerin geçtiği cümleler aşağıda verilmiştir:

Sima okul başkanının görevlerini anlatır:

“Öğrencilerin sorunlarını dinler, çözüm bulmak için müdürle konuşur, diğer okullarla yapılan faaliyetlerde okulumuzu temsil eder.” (2.13-sorumluluk)

Öğretmen çocuklara ödev verir:

“Şimdi hepinizden bu seçimin önemi ile ilgili bir kompozisyon yazmanızı istiyorum.” (4.02-sorumluluk)

Çocuklar aralarında işbirliği yaparlar:

Sima ön bahçeyi kontrol eder, Dozer arka bahçeyi; Zeki de başkanlık konuşmasını hazırlar. (13.12-sorumluluk)

Zeki'nin rakibi konuşmasını yapar:

“Çünkü okulumu ve sizleri çok seviyorum.” (14.31-sevgi)

Zeki, kötü adamlara meydan okur:

“Sizi yenmek için ikimize gerek yok, ben yeterim.” (18.20-özgüven)

3.bölümde patron arıları çaldığı arılar sayesinde bankayı soyar. Harika İşler Takımı Dilara’nın da yardımıyla onları durdurmayı başarır. Bu bölümde 2 değer tespit edilmiştir. Bunlar sorumluluk, bilimdir. Bu değerler toplam 6 kez geçmektedir. En fazla tespit edilen değer “sorumluluk”tur. “Sorumluluk” değeri toplam 5 defa tespit edilmiştir. Bilim değeri ise bir kez geçmektedir. Bu değerlerin geçtiği cümleler aşağıda verilmiştir:

Öğretmen öğrencilere ödev verir:

“ Üçlü gruplara ayrılacaksınız, her grup bir canlının özelliklerini araştırıp arkadaşlarına sunum yapacak.” (2.33-sorumluluk)

Müdür bey, çocuklardan arıları çalınan kişiyi bulup durumu araştırmalarını ister. (5.05-sorumluluk)

Arılar bankayı soymada kullanılır ve geldikleri gibi daha sonra kaybolurlar:

Müdür, Dilara’dan arıların nasıl geldikleri gibi gittiklerini öğrenmesini ister. (10.45-sorumluluk)

Çocuklardan da bankaya gidip etrafa bakmalarını ister. (10.47-sorumluluk)

Patron adamlarına emir verir:

“Şeker yemeniz bitince paraları kamyonu yükleyin.” (17.24-sorumluluk)

Dilara arıları çağırmak için kraliçe arının kokusundan üretir. (19.09-bilim)

Müdür sınıfa girince öğretmene selam verir:

7.Bölümde çocuklar sınıfça ormanda mahsur kalırlar. Sima, Dozer ve Zeki yardım aramaya gider. Yardım etmek için Sıska ve Şişko’yu bulurlar. Bu bölümde 4 değer tespit edilmiştir. Bu değerler dürüstlük, sorumluluk, yardımseverlik ve özgüvendir. Bu değerler toplam 8 defa geçmiştir. En fazla tespit edilen değerler sorumluluk ve yardımseverliktir. Bu değerler 3 kez tespit edilmiştir. Dürüstlük ve özgüven değerleri ise bir kez geçmektedir. Bu değerlerin geçtiği cümleler aşağıda verilmiştir:

Sima otobüsün yanlış yolda olduğunu söyler ancak şaka günü olduğu için kimse inanmaz:

Sima: “Öğretmenim doğru söylüyorum.” (3.59-dürüstlük)

Okula dönüş yolunda kazı çalışması yapılmaktadır. Şoför dönüş yolunu bulamaz:

“Trafik işaretlerine uymam gerekiyor. Dönülmesi yasak bir yolda gidersem ceza yerim.”
(4.55-sorumluluk)

Dozer, şoförün patlayan lastiği değiştirmesine yardım eder. (8.48-yardımseverlik)

Zeki, patlayan diğer lastiği değiştirmek için şoföre yardım teklif eder. (9.20-yardımseverlik)

Sima, Zeki ve Dozer’le birlikte yardım getirmeye gitmeyi teklif eder. Öğretmen başlarına bir şey gelebilir düşüncesiyle kabul etmez. (11.00-sorumluluk)

Zeki, öğretmene endişelenmemesi gerektiğini belirtir:

“Korkmayın bize kimse zarar veremez.” (11.04-özgüven)

Sınıf başkanı öğretmene ormana kendisinin gitmesi gerektiğini söyler:

“Sınıf başkanı olarak yardım aramaya gitmek benim görevimdi.” (13.51-sorumluluk)

Sınıf başkanı, arkadaşları için endişelenir, kendini sorumlu hisseder:

Sima, Şişko ve Sıska’nın kendilerine yardım edeceğini belirtir. (18.50-yardımseverlik)

8.bölümde 23 Nisan dolayısıyla okula misafir öğrenci gelir. Bu öğrenciyi gezdirme ve konuk etme görevi Dozer ve arkadaşlarına verilir. Takaşi isimli bu öğrencinin çantasına yolculuk esnasında gizlice bir çip atılmıştır. Patron bu çipi ele geçirmek için Takaşi’yi kaçırtmaya çalışır ancak başarılı olamaz. Takaşi çipi ülkesine geri götürmeyi başarır. Bu bölümde 3 değer tespit edilmiştir. Bunlar dostluk, estetik, bilimdir. Bu değerler toplam 4 kez geçmektedir. Estetik değeri 2; bilim ve dostluk değerleri ise birer defa tespit edilmiştir. Bu değerlerin geçtiği cümleler aşağıda verilmiştir:

23 Nisan Çocuk Bayramı gelmiştir. Müdür bey ve öğretmen hazırlık yaparlar:

Bu sene müdür beyle birlikte dünya çocukları arasındaki dostluğu artırmak için bir plan yaptık. (2.21-dostluk)

Takaşi, Topkapı Sarayı’nı çok beğenir. (8.26-estetik)

Takaşi’nin oyuncak arabasının içinden bir çip çıkar. Dilara bunun ne olduğunu açıklar:

“Bu 20. yüzyılın en önemli icadı arkadaşlar.” (15.11-bilim)

Takaşi Büyük Cami’yi çok beğenir. (17.01-estetik)

9.bölümde Dilara maket uçak yarışmasına katılır. Patron da ödül için bir maket uçak çalarak yarışa katılır. Aynı zamanda yarışta hile yapmak için Sıska ve Şişko’yu

görevlendirir. Patronun bütün hilelerine rağmen yarışı Dilara kazanır. Kazandığı ödül parasıyla yarışta uçağını kaybedenlere uçak almaya karar verir. Bu bölümde 4 değer tespit edilmiştir. Bunlar yardımseverlik, tedbir, özgüven, estetikdir. Bu değerler toplam 24 defa tespit edilmiştir. Özgüven değeri 3; yardımseverlik değeri 2; tedbir, estetik değerleri ise birer kez tespit edilmiştir. Bu değerlerin geçtiği cümleler aşağıda verilmiştir:

Dozer Dilara'ya yeni maket uçak alması için yardımcı olmayı teklif eder:

“O zaman hepimiz harçlıklarımızı birleştirip yeni uçağı almana yardım ederiz.” (2.3-yardımseverlik)

Sınıf başkanı Tolga, maket uçak yarışmasına katılır:

“Bütün yarışmacı arkadaşlara başarılar diliyorum, ihtiyaçları olacak.” (8.21-özgüven)

Cancan Okulundan katılan öğrenci yorum yapar:

“Güzel ve yetenekli olan kazansın, yani ben.” (8.55-özgüven)

Öğretmen, Tolga'nın uçağını beğenir. (9.00-estetik)

“Yarışı iyi izle de gerçek pilot nasıl olurmuş gör.” (9.36-özgüven)

Sima, arıcı amcanın uçağını beğenir. (9.50-estetik)

Patron yarışta güvenli yoldan gitmeyi tercih eder:

“Güvenli yoldan gidelim mağarada kaza filan olur.” (12.48-tedbir)

Dilara kazandığı parayla yarışmada uçaklarını kaybeden arkadaşlarına uçak almaya karar verir. (19.14-yardımseverlik)

İncelenen çizgi filmlerde bulunan değerler toplu bir şekilde tablo 23'te gösterilmiştir.

Tablo 23

İncelenen Çizgi Filmlerde Yer Alan Tüm Değerler

Değerler/çizgi filmler	Nasreddin hoca zaman yolcusu	Pirri	Pak ile pırpır	64 kare ülkesi	Serçe kuş	bulmaca kulesi	Nane ile limon	Barbaros	Küçük hezarfen	Gizemler diyarna yolculuk	Cille	Dede korkut hikayeleri	Maysa ve bulut	Harika işler takımı	keloğan	Değerlerin öccis sıklıkları toplamı
Davranışsal değerler																
1. Fizyolojik ihtiyaçlar																
1.1 temiz olma	0	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4
Fizyolojik ihtiyaçlara ait değerlerin toplam geçiş sıklığı											4					
2. Güvenlik ihtiyacı																
2.1 tedbir	1	0	0	1	1	1	0	20	0	2	3	3	0	1	2	44
Güvenlik ihtiyacına ait değerlerin toplam geçiş sıklığı											44					
Duygusal değerler																
3. Sevgi ve ait olma ihtiyacı																
3.1 sevgi	0	3	0	0	2	1	0	0	1	0	0	0	1	1	3	12
3.2 dostluk	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	2	2	0	1	0	7
3.3 sorumluluk	4	1	9	8	1	0	1	3	1	2	1	3	1	11	2	59
3.4 vatanseverlik	0	0	0	0	0	0	0	2	0	1	1	0	0	0	0	4
3.5 Yardımseverlik	3	2	7	0	5	9	4	10	8	0	5	6	4	5	8	76
3.6 dini inanış	5	0	0	0	0	0	0	14	14	1	1	0	5	0	0	53
											4					

Sevgi ve ait olma ihtiyacına ait değerlerin toplam geçiş sıklığı	211														
4. Özdeğer ve özsaygı ihtiyacı															
4.1.özdenetim	0	3	0	7	1	2	0	9	1	1	3	7	3	5	2
-özgüven											3				74
4.2. dürüstlük	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	1	0
															4
4.3.sabır	0	0	0	2	0	0	10	3	1	1	0	0	1	0	19
4.4.saygı	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	4
Özdeğer ve özsaygı ihtiyacına ait değerlerin toplam geçiş sıklığı	101														
Olgusal Değerler															
5.Bilme ve anlama ihtiyacı															
5.1 bilim	0	2	6	0	0	11	0	0	0	0	14	0	1	0	36
Bilme ve anlama ihtiyacına ait değerlerin toplam geçiş sıklığı	36														
6. Estetik ihtiyacı															
6.1 sanat	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	0	0	0	2	6
6.1.1 estetik	6	1	8	4	5	2	13	1	11	12	4	2	6	3	94
															4
Estetik ihtiyacına ait değerlerin toplam geçiş sıklığı	100														
7.Kendini gerçekleştirme ihtiyacı															
7.1 adalet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
7.2 eşitlik	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
7.3 özgürlük	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Kendini gerçekleştirme ihtiyacına ait değerlerin toplam geçiş sıklığı	3														
Toplam	34	38	34	27	17	26	28	67	37	39	33	23	22	29	25

Tablo 23 incelendiğinde Barbaros çizgi filminde 67, Gizemler Diyarına Yolculuk çizgi filminde 39, Pırıl çizgi filminde 38, Küçük Hezarfen çizgi filminde 37, Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu çizgi filminde 34, Pak ile Pırpır çizgi filminde 34, Cille çizgi filminde 33, Harika İşler Takımı çizgi filminde 29, Nane ile Limon çizgi filminde 28, 64 Kare Ülkesi çizgi filminde 27, Bulmaca Kulesi çizgi filminde 26, Keloğlan çizgi filminde 25, Dede Korkut Hikayeleri çizgi filminde 23, Maysa ve Bulut çizgi filminde 22, Serçe Kuş çizgi filminde 17 değer tespit edilmiştir.

Tablo 23 incelendiğinde çizgi filmlerde en fazla tespit edilen değerin “estetik” olduğu görülmektedir. Estetik değeri çizgi filmlerde toplam 94 defa geçmektedir. İkinci olarak “yardımseverlik” değeri toplam 76 defa, “ zg ven” değeri 74 defa, “sorumluluk” değeri 59, “dini inanış” 53 defa, tedbir değeri 44 defa, bilim değeri ise 36 defa tespit edilmiştir.

4.1.2. Alt problemlere ilişkin bulgular

İncelenen çizgi filmler daha çok belli değerler üzerinde yoğunlaşmaktadır. Örneğin estetik,  zg ven, yardımseverlik değerleri oldukça fazla iken adalet, eşitlik ve özgürlük gibi değerlere ise çok az yer verilmiştir. “Sabır” değeri 19, “sevgi” değeri 12, “dostluk” değeri 7, “sanat” değeri 6, “temiz olma”, “saygı” ve “vatanseverlik” değerleri 4, adalet, eşitlik ve özgürlük değerleri ise 1 defa tespit edilmiştir.

Tabloya bakıldığında fizyolojik ihtiyaçlar basamağında yer alan “temiz olma” değeri toplam 4 kez tespit edilmiştir. “Pak ile Pırpır” çizgi filminde işlenmiştir. Ayrıca daha önce de belirtildiği gibi “temiz olma” değeri bu çizgi filmin geneline yayılmıştır. Pak ile Pırpır çizgi filmi  evre temizliği üzerine kurulu bir çizgi film olduğu için “temiz olma” değeriyle çevrenin temizliği olarak karşılaşılmaktadır.  evre temizliği gelecek nesillerin kaliteli bir şekilde yaşaması için gereklidir. Dünyanın devamlılığı ancak çevrenin temiz tutulmasıyla gerçekleşir. Bu değer 15 çizgi filmin sadece bir tanesinde işlenmiştir. Dolayısıyla geçiş sıklığı azdır. Bu açıdan değerlendirildiğinde Pak ile Pırpır  ocuklara çevrenin temiz tutulması gerekliliğini öğütlediği için çocuklara izlettirilmesi gereken bir çizgi filmidir.

Tedbir TDK Güncel Sözlük’te “kötü veya yanlış bir şeyi önleyecek yol” olarak tanımlanmaktadır(TDK,2021). Güvenlik ihtiyacına bağlı olarak “tedbir” değeri incelenen çizgi filmlerde sıklıkla geçmektedir. Bu değerle kişilerin kendilerini korumaları için hazırlıklı olmaları şeklinde karşılaşılmaktadır. Tedbir değeri toplam 44 defa tespit edilmiştir. En fazla “Barbaros” adlı çizgi filmde 20 defa işlenmiştir. Barbaros adlı çizgi filmde Barbaros Hayreddin Paşa’nın çocukluğu ele alınmaktadır. Barbaros’un çocukluğu sürekli denizlerde geçmiştir. Abisiyle birlikte gemilere gizlice girmeleri, ayrıca denizciliğin de tehlikeli olması bu çizgi filmde “tedbir” değerinin oldukça fazla geçmesine neden olmuştur. İkinci olarak “Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu” çizgi filminde “tedbir” değeri 10 defa tespit edilmiştir. Nasreddin Hoca geçmişten geldiği için kimse tarafından fark edilmemesi gerekir, bu nedenle tedbirli davranmalıdır. Tedbir değerine Cille ve Dede Korkut

Hikâyeleri'nde üçer defa; Gizemler Diyarına Yolculuk ve Keloğlan çizgi filmlerinde ikişer defa; 64 Kare Ülkesi, Bulmaca Kulesi, Serçe Kuş ve Harika İşler Takımı çizgi filmlerinde ise birer defa rastlanmaktadır. Pırıl, Pak ile Pırpır, Maysa ve Bulut, Nane ile Limon, Küçük Hezarfen çizgi filmlerinde ise bu değere yer verilmemiştir. Tedbir değeri 15 çizgi filmin 10 tanesinde geçmesi bakımından önemli bir geçiş sıklığına sahiptir.

Sevgi ve ait olma ihtiyacına bağlı değerler incelenen çizgi filmlerde toplam 211 defa tespit edilmiştir. Yardımseverlik değeri toplumların ayakta durmaları için gerekli değerlerden biridir. Yardımseverlik değeri çizgi filmlerde 76 defa tespit edilmiştir. Yardımseverlik değeri 15 çizgi filmin 13 tanesinde geçmiştir. Bu değer en fazla Barbaros çizgi filminde geçmektedir. Bu çizgi filmde toplam 10 defa bu değere rastlanmıştır. Yardımseverlik değeri Bulmaca Kulesi çizgi filminde 9 kez; Küçük Hezarfen ve Keloğlan çizgi filmlerinde 8 kez; Pak ile Pırpır çizgi filminde 7 kez; Dede Korkut Hikâyeleri'nde 6 kez; Serçe Kuş ve Harika İşler Takımı'nda, Cille çizgi filminde 5 kez; Nane ile Limon ve Maysa ve Bulut çizgi filmlerinde 4 kez; Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu çizgi filminde 3 kez; Pırıl çizgi filminde 2 kez geçme sıklığına sahiptir. 64 Kare Ülkesi ve Gizemler Diyarına Yolculuk çizgi filmlerinde ise bu değere rastlanmamıştır. 9-11 yaş grubu çocuklara hitap eden Türk yapımı çizgi filmlerde de bu değer en fazla geçmesi bu çizgi filmlerin yardımseverlik değerini kazandırmada önemli bir rol üstlendiğini göstermektedir.

Her bireyin yerine getirmesi gereken sorumlulukları vardır. Ebeveynlerin sorumluluğu çocuklara bakmak, öğrencinin sorumluluğu ödevlerini yapmak, patronun sorumluluğu ise işyerinin düzenli işleridir. Sorumluluk değeri çizgi filmlerde 59 geçiş sıklığına sahiptir. 15 çizgi filmin 14 tanesinde sorumluluk değeri yer almaktadır. Bu değere en fazla 64 Kare Ülkesi çizgi filminde yer verilmiştir. Sorumluluk değeri Pırıl çizgi filminde toplam kez geçmektedir. Çizgi filmin başkarakteri Pırıl sorumluluklarını bilen bir öğrencidir. Arkadaşlarıyla birlikte çalışarak öğrenci olmanın gereklerini yerine getirmektedir. Harika İşler Takımı çizgi filminde bu değer 11 kez; Pak ile Pırpır çizgi filminde 9 kez; 64 Kare Ülkesi çizgi filminde 8 kez; Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu çizgi filminde 4 kez; Barbaros ve Dede Korkut Hikâyeleri çizgi filmlerinde 3 kez; Gizemler Diyarına Yolculuk ve Keloğlan çizgi filmlerinde 2 kez; Serçe Kuş, Nane ile Limon, Küçük Hezarfen, Cille ve Maysa ve Bulut çizgi filmlerinde ise 1 kez tespit edilmiştir. Bulmaca Kulesi çizgi filminde ise sorumluluk değerine ait herhangi bir bulguya rastlanmamıştır.

İncelenen çizgi filmlerde kahramanlar çoğunlukla sorumluluk sahibidir. Çizgi filmdeki kahramanın sorumluluklarını yerine getirdiğini gören çocuk onu örnek alarak kendisi de onun gibi davranmaya çalışacaktır.

Dinî inanış değeri incelenen çizgi filmlerde 53 kez geçiş sıklığına sahiptir. 15 çizgi filmin 5 tanesinde dini inanış değeri yer almaktadır. Bu değere en fazla Barbaros ve Küçük Hezarfen çizgi filmlerinde yer verilmiştir. Dinî inanış bu çizgi filmlerde toplam 14 defa tespit edilmiştir. Bu değer Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu ve Maysa ve Bulut çizgi filmlerinde 5; Gizemler Diyarına Yolculuk çizgi filminde 1 geçiş sıklığına sahiptir. Diğer çizgi filmlerde ise bu değere yer verilmemiştir. Sonuç olarak incelenen çizgi filmlerin çoğunda dinî inanış yer almamaktadır.

Çocukların dini doğru bir şekilde öğrenmeleri için ailelerin bu konuda onlara yol göstermeleri gerekir. Baskı yapmadan doğru yönlendirmeyle çocukların dinlerini keşfetmeleri sağlanmalıdır. 9-11 yaş grubu Türk yapımı çizgi filmlerde dinî inanışa daha fazla yer verilmesi çocukların dinlerini keşfetmeleri açısından önem arz etmektedir.

Sevgi değeri incelenen çizgi filmlerde 12 geçiş sıklığına sahiptir. 15 çizgi filmin 7 tanesinde sevgi değerine yer verilmiştir. Bu değer en fazla geçtiği çizgi filmler Pırıl ve Keloğlan'dır. Bu çizgi filmlerde bu değer 3'er defa tespit edilmiştir. Serçe Kuş çizgi filminde 2; Bulmaca Kulesi, Küçük Hezarfen, Maysa ve Bulut ve Harika İşler Takımı çizgi filmlerinde 1 kez sevgi değeri geçmektedir. Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu, Pak ile Pırpır, 64 Kare Ülkesi, Nane ile Limon, Barbaros, Gizemler Diyarına Yolculuk, Cille ve Dede Korkut Hikâyeleri çizgi filmlerinde sevgi değeri tespit edilmemiştir.

Sevgi değeri toplu yaşamının temel değerlerindendir. Çoğu zaman sevginin öğretilmesi için özel çaba göstermeye gerek yoktur. Ancak yine de sevgi duygusunun öneminin çocuklara vurgulanması gereklidir. Bu bağlamda çizgi filmlere de görev düşmektedir. Çizgi filmlerde sevgi değerinin daha çok geçmesi bu açıdan önemlidir.

Vatanseverlik değeri incelenen çizgi filmlerde çok fazla kullanılmamıştır. Bu değer çizgi filmlerde toplam 4 defa tespit edilmiştir. 15 çizgi filmin 3 tanesinde vatanseverlik değerine yer verilmiştir. Değer en fazla geçtiği çizgi film Barbaros'tur. Bu çizgi filmde vatanseverlik değeri 2 defa geçme sıklığına sahiptir. Cille ve Gizemler Diyarına Yolculuk çizgi filmlerinde vatanseverlik değeri 1 defa tespit edilmiştir. Diğer çizgi filmlerde ise vatanseverlik değerine rastlanmamıştır.

Küçük yaşlardan itibaren ailede, okulda öğretilen değerlerden biri de vatanseverliktir. Bu açıdan değerlendirildiğinde 9-11 yaş grubu çocuklara yönelik Türk yapımı çizgi filmlerde bu değere daha fazla yer verilmesi değerın pekiştirilmesinde etkili olacaktır.

Özdeğer ve özsaygı ihtiyacına bağlı değerler toplam 101 defa tespit edilmiştir. Özdeğer ve özsaygı ihtiyacına bağlı değerlerden en fazla geçiş sıklığına sahip olan değer özgüven değeridir. Özgüven değer incelenen çizgi filmlerde toplam 74 geçiş sıklığına sahiptir. 15 çizgi filmin 12 tanesinde özgüven değerine yer verilmiştir. Bu değerın en fazla geçtiğı çizgi film Cille'dir. Bu çizgi filmde özgüven değeri 33 defa tespit edilmiştir. Cille çizgi filmi mücadeleye dayanan bir çizgi film olduğı için savaşçıların kendilerine olan güvenleri tamdır. Barbaros çizgi filminde özgüven değeri toplam 9 defa geçiş sıklığına sahiptir. Barbaros ve abisi denizcilik konusunda kendilerine çok güvenirler. Özgüven değeri 64 Kare Ülkesi ve Dede Korkut Hikâyeleri'nde 7; Harika İşler Takımı çizgi filminde 5; Pırıl ve Maysa ve Bulut çizgi filmlerinde 3; Bulmaca Kulesi ve Keloğlan çizgi filmlerinde 2; Serçe Kuş, Küçük Hezarfen, Gizemler Diyarına Yolculuk çizgi filmlerinde 1 defa tespit edilmiştir. Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu, Pak ile Pırpır, Nane İle Limon çizgi filmlerinde ise bu değere rastlanmamıştır.

Dürüstlük değeri incelenen çizgi filmlerde toplam 4 defa geçme sıklığına sahiptir. 15 çizgi filmin 4 tanesinde dürüstlük değerine yer verilmiştir. Bu değer Pırıl, Harika İşler Takımı, Maysa ve Bulut ve Cille çizgi filmlerinde 1'er defa tespit edilmiştir. Dürüstlük gibi önemli bir değere çizgi filmlerde bu kadar az yer verilmesi büyük bir eksiklikler.

Sabır değeri incelenen çizgi filmlerde toplam 19 geçme sıklığına sahiptir. 15 çizgi filmin 7 tanesinde bu değere yer verilmiştir. Nane ile Limon çizgi filminde sabır değerine 10 defa yer verilmiştir. Limon sabırsız bir çocuktur. Burada sabırlı olmanın önemi vurgulanmıştır. Barbaros çizgi filminde 3; 64 Kare Ülkesi çizgi filminde 2; Küçük Hezarfen, Gizemler Diyarına Yolculuk, Keloğlan ve Maysa ve Bulut çizgi filmlerinde 1'er defa sabır değeri tespit edilmiştir. İncelediğimiz diğer çizgi filmlerde ise bu değere rastlanmamıştır.

Saygı değeri incelenen çizgi filmlerde çok fazla geçmemektedir. Bu değer toplam 4 defa tespit edilmiştir. 15 çizgi filmin 3 tanesinde saygı değeri geçmektedir. Cille çizgi filminde 2; Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu, 64 Kare Ülkesi çizgi filmlerinde birer defa saygı değerine yer verilmiştir.

Günümüzde gelişen teknolojinin de etkisiyle saygı değeri önemini kaybetmeye başlamıştır. ailede çocuğına saygı değerini vurgulamalı bu değeri kazanması için uğraşmalıdır.

Güzelliğe ve sanata bağlı olan estetik değeri incelenen çizgi filmlerde oldukça fazla geçmektedir. Bu değer toplam 94 defa geçme sıklığına sahiptir. 15 çizgi filmin tamamında estetik değeri geçmektedir. Estetik değerinin en fazla geçtiği çizgi film Pırıl'dır. Pırıl çizgi filminde bu değere toplam 14 defa yer verilmiştir. Estetik değeri Nane ile Limon çizgi filminde¹³; Gizemler Diyarına Yolculuk çizgi, filminde 12; Küçük Hezarfen çizgi filminde 11; Pak ile Pırpır çizgi filminde 8; Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu, Maysa ve Bulut çizgi filmlerinde 6; Serçe Kuş çizgi filminde 5; 64 Kare Ülkesi, Cille çizgi filmlerinde 4; Keloğlan, Harika İşler Takımı çizgi filmlerinde 3; Dede Korkut Hikâyeleri, Bulmaca Kulesi çizgi filmlerinde 2; Barbaros çizgi filminde ise 1 geçiş sıklığına sahiptir.

Kendini gerçekleştirme ihtiyacına bağlı değerler 3 defa geçme sıklığına sahiptir. Bu değerler incelenen çizgi filmlerde çok fazla tespit edilmemiştir. Adalet değeri incelenen çizgi filmlerde toplam 1 defa geçmiştir. Bu değer geçtiği çizgi film Keloğlan'dır.

Adalet değerinin düzenli işlediği toplumlarda suç oranları daha azdır. Dolayısıyla 9-11 yaş grubu çocuklara hitap eden Türk yapımı çizgi filmlerde adalet değerinin vurgusu daha fazla yapılmalıdır.

Eşitlik değeri incelenen çizgi filmlerde 1 defa tespit edilmiştir. Bu değer geçtiği çizgi film Keloğlan'dır. Adalet ve eşitlik değerleri birbirleriyle bağlantılıdır. Adalet değerine sahip kişiler herkese eşit davranırlar. Bu nedenle iki değer de büyük bir öneme sahiptir.

Özgürlük değeri incelenen çizgi filmlerde 1 defa geçmiştir. Bu değer geçtiği çizgi film Keloğlan'dır.

Kendini gerçekleştirmeye bağlı değerlerin çizgi filmlerde daha fazla geçme sıklığına sahip olması gerekmektedir.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma problemi ve alt problemlere ilişkin sonuçlar ele alınmış, ardından sonuçlarla ilgili yorumlar ortaya konmuştur. Ayrıca araştırma sonuçlarına dayalı olarak önerilere yer verilmiştir.

5.1.Sonuç ve tartışma

Değişen yaşam şartları değerlerin önemini bir kez daha gündeme getirmiştir. Bunun sonucunda değerlerle ilgili araştırmalar yapılmaya başlanmıştır. Değerler eğitimi için televizyonda da birçok program hazırlanarak değerlerin kazanılmasında kullanılmaktadır. Bu programlar arasında çocukların en fazla izlediği programlar olan çizgi filmler ilk sırada yer almaktadır.

Çalışmada TRT Çocuk kanalında yayınlanan 9-11 yaş grubu çocuklara yönelik hazırlanmış Türk yapımı çizgi filmler değerler açısından incelenmiştir. İnceleme esnasında Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi göz önünde bulundurulmuştur. İncelenen çizgi filmlerde estetik, sorumluluk, cesaret gibi birçok değer tespit edilmiştir. Çizgi filmlerin değerler analizleri her çizgi filmin altında belirtildiği için bu bölümde çizgi filmler arasındaki karşılaştırmalara ve genel değerlendirmelere yer verilecektir.

Çizgi filmlerin süreleri incelendiğinde ortalama sürenin 14 dakika olduğu görülmektedir. Her bir bölümde tespit edilen ortalama değer sayıları şu şekildedir: Barbaros 13, Gizemler Diyarına Yolculuk 8, Pırıl 8, Küçük Hezarfen 7, Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu 7, Pak ile Pırpır 7, Cille 6, Harika İşler Takımı 6, Nane ile Limon 6, 64 Kare Ülkesi 5, Bulmaca Kulesi 5, Keloğlan 5, Dede Korkut Hikayeleri 5, Maysa ve Bulut 4, Serçe Kuş 3. En fazla değer tespit edilen Barbaros çizgi filminde dakikada bir geçtiği, en az değer tespit edilen Serçe Kuş çizgi filminde ise 4 dakikada bir değer ele alındığı ifade edilebilir. Sonuç olarak 9-11 yaş grubu çocuklara hitap eden Barbaros, Gizemler Diyarına Yolculuk, Pırıl, Küçük Hezarfen, Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu, Pak ile Pırpır, Nane ile Limon, 64 Kare Ülkesi, Bulmaca Kulesi, Keloğlan, Dede Korku Hikayeleri çizgi filmleri değerler

bakımından zenginken Maysa ve Bulut ve Serçe Kuş çizgi filmlerinde ise değerlere yeterince yer verilmediği görülmektedir. Buradan hareketle 9-11 yaş grubu çocuklara hitap eden çizgi filmlerin çoğunluğunun değerler bakımından zengin olduğu söylenebilir.

Araştırmaya benzer bir çalışma Akıncı ve Güven(2014) tarafından yapılmıştır. Okul öncesi döneme yönelik çizgi filmlerde yer alan değerlere ait sözel ifadelerin sunumu. TRT Çocuk kanalı adlı çalışmalarında inceledikleri çizgi filmlerde “Nezakət, Mutluluk, Özgüven, Cesaret, Temizlik, Yardımlaşma, Sorumluluk, Empati, Doğruluk (Dürüstlük), Sevgi, Arkadaşlık, Paylaşma, İşbirliği, Sabır” değerlerine yer verildiğini tespit etmişlerdir. Araştırma sonuçlarına bakıldığında yapılan araştırmayla paralellik gösterdiği görülmektedir.

İnan (2016), “Çocuk Medyasında Evrensel Ve Yerel Değerlerin Aktarımı: Trt Çocuk Kanalı Örneği” başlıklı bir çalışma yapmıştır. Çalışma sonucunda ön plana çıkan değerlerin yardımlaşma ve dayanışma olduğunu tespit etmiştir. Sorumluluk değeri çalışmanın sonucuna göre önemli değerlerden biridir. Bu araştırmada incelenen çizgi filmlerde, sevgi, uyum, sosyallik, dostluk, iletişim ve empati, anlayış, ılımlılık, paylaşma, hayvan sevgisi ve saygı değerleri yüksek oranda işlenmiştir.

Turp Özdemir (2020) TRT Çocuk ve Minika Go kanallarında yayınlanan çizgi filmleri on iki yaş üzerine hitap edecek şekilde gruplandırmış; bu çizgi filmleri değerler eğitimi açısından ele almıştır. Çizgi filmler Türkçe Öğretim Programında belirlenen kök değerler (dürüstlük, adalet dostluk, öz denetim, sorumluluk, sabır, saygı, sevgi, yardımseverlik, vatanseverlik) olmak üzere toplam on değere göre incelenmiştir. İncelenen çizgi filmlerde en fazla bulunan değer sorumluluk (75), en az bulunan değer vatanseverlik (6)'tir.

Sonuç olarak benzer çalışmalar incelendiğinde çalışmayı destekleyen sonuçlara ulaşıldığı görülmekle birlikte çalışmanın ulaştığı farklı sonuçlarla da ailelere, yapımcılara ve eğitimcilere yol gösterir olduğu görülmektedir. Çalışmanın TRT Çocuk kanalında yer alan 9-11 yaş grubu çocuklara hitap eden sadece Türk yapımı çizgi filmleri ele alması bakımından alandaki bu boşluğu doldurabilecek nitelikte olduğu ifade edilebilir. Bir yöntem olarak değerler sınıflandırmasının temel çıkış noktası Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisidir. Farklı değer sınıflandırmaları ile İhtiyaçlar Hiyerarşisi arasında bir ilişki kurarak yeni bir sınıflandırmaya gidilmiştir. Bu, çizgi filmler üzerine yapılan araştırmalarda (Sevim, 2013, Akıncı, 2013, Akıncı 2014, Karakuş, 2015, İnan, 2016, Turp Özdemir 2020, Ateş, Durmuşoğlu Saltalı ve Asit, 2021, Yener, Yılmaz ve Şen, 2021)

gözlenen bir sınıflandırma değildir. Çalışma bu açıdan özgün bir nitelik taşımaktadır. İncelenen çizgi filmlerdeki değerlerin tespit edilmesiyle hangi değerlerin hangi çizgi filmler aracılığıyla 9-11 yaş grubundaki çocuklara kazandırılabilceği açıklık kazanmaktadır. Ayrıca hangi değerlere yeterince yer verilmediği belirtilerek yapımcılara bu değerlere de yer vermeleri doğrultusunda öneride bulunulmaya çalışılmıştır. Gelecek nesillerin değerleri özümseyerek yetişmeleri açısından diğer benzer çalışmalarda olduğu gibi bu çalışmada da incelenen çizgi filmlerde yer alan ve yetersiz görülen ya da hiç görülmeyen değerlerin bilinmesi önem arz etmektedir. Çizgi filmlerin eğitimde daha sık kullanıldığı günümüzde 9-11 yaş grubu çocuklara yönelik Türk yapımı çizgi filmlerde değerlerin davranış ve ifadelerle belirtilmesi bu çizgi filmlerin değerler eğitiminde de kullanılmaya uygun olduğunu göstermektedir. Teknoloji kullanımının giderek yaygınlaştığı göz önünde bulundurulduğunda çizgi filmlerin değerler eğitiminde daha da önemli bir yere geleceği varsayılabilir. Bu bağlamda çalışmanın değerler eğitimi açısından da kayda değer olduğunu belirtmek yerinde olacaktır.

5.2. Öneriler

Araştırmanın sonuçlarından hareketle öneriler 4 başlık altında toplanmıştır:

5.2.1. Araştırma sonuçlarına dayalı öneriler

5.2.1.1. Yapımcılara yönelik öneriler

TRT Çocuk kanalında pek çok çizgi film yayımlanmaktadır. Bunların çoğu Türk yapımı çizgi filmlerdir. İncelediğimiz 9-11 yaş grubu çocuklarına hitap eden çizgi filmlerden bazıları değerler eğitimi açısından oldukça zenginken bazı çizgi filmlerde değerlere yeterince yer verilmediği görülmektedir. Çizgi film yapımcılarının öncelikle değerler bakımından yeterince zengin olmayan bu çizgi filmlerde daha fazla değere yer vermeleri bu çizgi filmlerin izlenme oranlarını artırabilir.

İncelenen bu çizgi filmlerde estetik, özgüven gibi değerler ağırlıklı olarak geçmektedir. Kendini gerçekleştirme basamağındaki değerlere bu çizgi filmlerin neredeyse tamamında

yer verilmemiştir. Bu açıdan değerlendirildiğinde çizgi filmlerde yapımcıların sadece belli değerlere değil, az tespit edilen değerlere de yer vermeleri yerinde olacaktır.

İncelenen Türk yapımı olan bu çizgi filmlerde yapımcıların yerel değerlere daha fazla yer vermesi Türk çocuklarının bu değerleri daha iyi bir şekilde öğrenilmesini sağlayacaktır. Üstelik yurt dışında bunları izleyen Türk çocukları da yerel değerlerinden kopmamış olacaktır.

5.2.1.2. Ailelere yönelik öneriler

İzlenen çizgi filmler değerler açısından zengin olsa da çocukların bunları izleme süreleri aileler tarafından kısıtlı tutulmalıdır. Nitekim yapılan araştırmalar fazla televizyon izlemenin çocuklar açısından zararlı olduğunu göstermektedir.

9-11 yaş grubunun izledikleri çizgi filmler aileler tarafından denetlenmeli, aileler çocukları değerler eğitimi bakımından zengin olan Cille, Küçük Hezarfen, Barbaros gibi çizgi filmlere yöneltilmelidir.

5.2.1.3. Öğretmenlere yönelik öneriler

Okullarda yapılan değerler eğitimi çalışmalarında öğretmenler 9-11 yaş grubu çocukların daha fazla ilgisini çekeceği düşünerek değerler eğitimi bakımından zengin bu çizgi filmlerden yararlanmalıdır.

9-11 yaş grubu çocuklarının derslerine giren öğretmenler değerler bakımından zengin olan bu çizgi filmlerden ödevler, projeler vererek çocukları bu çizgi filmleri izlemeye yöeltebilirler.

Öğretmenler 9-11 yaş grubu çocuklara hangi değerleri telkin etmek istiyorsa bu değer bakımından zengin olan çizgi filmi incelemelerini isteyebilir.

5.2.1.4. Millî Eğitim Bakanlığı'na yönelik öneriler

Çocuklara değerleri öğretmek için Millî Eğitim tarafından yaptırılan reklamlarda TRT Çocuk kanalında 9-11 yaş grubu çocuklara yönelik olarak hazırlanmış değerler bakımından zengin olduğu tespit edilen bu çizgi filmler kullanılabilir.

İncelenen değerler bakımından zengin çizgi filmler EBA TV'de değerlerin eğitiminde kullanılabilir.

5.2.2. Gelecek araştırmalara yönelik öneriler

Araştırmanın sonuçlarından hareketle 9-11 yaş grubu çocuklara yönelik Türk yapımı çizgi filmler üzerine uygulamalı bir araştırma yapılabilir.

Çizgi filmlerdeki değerleri ele alan araştırmaların okul öncesi ve ilkokul dönemi çocuklara yönelik yapıldığı göz önünde bulundurularak 12 yaş ve üzeri çocuklara hitap eden çizgi filmlerdeki değerler konusu üzerinde durulabilir.

KAYNAKLAR

- Abalı, N. (2013). *Türkiye’de Animasyonun Dünü ve Bugünü*. 6 Mayıs 2015. <http://ani.ipek.edu.tr/doc/nefise-abali-animasyon-ingilizce-tasart.pdf>
- Akay, İ. (2019) *Ahmet Yılmaz Boyunağa’nın Çocuk Romanlarının Değerler Eğitimi Bağlamında İncelenmesi*.(Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez No:563287).
- Akbaş, O. (2004). *Türk Millî Eğitim Sisteminin Dyuşsal Amaçlarının İlköğretim II. Kademedeki Gerçekleşme Derecesinin Değerlendirilmesi*. (Doktora tezi).YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez No:190366).
- Akbaş, O. (2008). Değer Eğitimi Akımlarına Genel Bir Bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6, 16, 9-27. Erişim adresi:<https://ded.dem.org.tr/tr/makale/deger-egitimi-akimlarina-genel-bir-bakis>
- Akıncı, A., Güven, G. (2014).Okul Öncesi Döneme Yönelik Çizgi Filmlerde Yer Alan Değerlere Ait Sözel İfadelerin Sunumu: TRT Çocuk Kanalı Örneği. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 5, Sayı: 16, 429-445. doi: 10.17860/mersinefd.633447
- Akıncı, A. (2013). *Okul Öncesi Döneme Yönelik Hazırlanan Çizgi Filmlerde Değerlerin Sunumu: TRT Çocuk Kanalı Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez No:349047).
- Akkaya, S.(2013). *Mevlâna’nın Mensur Eserlerinde Değerler Eğitimi*. (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez No:350915).
- Aktepe, V. (2014). Etkinlik Temelli Değer Eğitiminin Öğrencilerin Yardımseverlik Tutumlarına Etkisi. *Social Science Studies*, 2(2), 17-49. doi:10.18301/rss13
- Aktepe, V. (2010). *İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Yardımseverlik Değerinin Etkinlik Temelli Öğretimi ve Öğrencilerin Tutumlarına Etkisi*. (Doktora Tezi).YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez No:279645).
- Aktepe, V, Yel, S. (2009).İlköğretim Öğretmenlerinin Değer Yargılarının Betimlenmesi: Kırşehir İli Örneği. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(3), 607-622. Erişim adresi: <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/256283>

- Alicenap Taş, Ç. (2015). Kültürel Mirasın Çizgi Film Senaryolarında Kullanılması. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 37, 11- 26. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/157209>
- Alsaç, Ü. (1994). *Türkiye'de Karikatür, Çizgi Roman ve Çizgi Film*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Arslan, P. (2016). *Çizgi Filmlerde Lider Özelliklerinin Eğitimdeki Yeri*.(Yüksek Lisans Tezi).YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez No:432519).
- Atan, U. (1995). *Animasyonun Kültür Aktarımındaki Yeri*.(Yüksek Lisans Tezi).YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez No:43647).
- Ateş, M., Durmuşoğlu Saltalı, N., Asit, G. (2021). Pisi çizgi filminin içerdiği değerler açısından incelenmesi. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (25).
Erişimadresi:http://sosbilder.igdir.edu.tr/Makaleler/250521078_23%20MEH MET%20AL%c4%b0%20ATE%c5%9e.pdf
- Aydın, B. (2018).*Türkiyede Çocuk Televizyon Kanallarındaki Çizgi Filmlerin Çocukluğa Etkisi Üzerine Bir İçerik Analizi*. (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez No:512634).
- Bacanlı, H. (2001). *Gelişim ve Öğrenme*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Bacanlı, H. (2006). *Duyuşsal Davranış Eğitimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Baloğlu, M., Balgalmış, E. (2005). İlköğretim ve Ortaöğretim Yöneticilerinin Öz-Değerlerinin Betimlenmesi: Tokat İli Örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 3 (10),21-33.Erişimadresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ded/issue/29191/312545>
- Bayraktutar, M. (Ekim, 2011). Suçları önlemede dinî ve ahlâki değerlerin rolü. *Suç Önleme Sempozyumu*. Bursa Emniyet Müdürlüğü Yayınları, Bursa.
- Birkök, M. C. (2019). Değerler Sınıflandırması. *Journal of Human Sciences*, 16(2), 493-498. doi: 10.14687/jhs.v16i2.5737
- Büyükbaykal, G. (2007). Televizyonun Çocuklar Üzerindeki Etkileri. *İletişim Fakültesi Dergisi*. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/212206>

- Can, A. (1995). *Okulöncesi Çocuklara Yönelik Televizyon Programları İçinde Çizgi Filmlerin Çocukların Gelişimine Etkisi*. (Doktora Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez No:42067).
- Can, A. (1996). *Çocuk ve Çizgi Film*. Konya: Öz Eğitim Yayınları.
- Cevizci, A. (1996). *Felsefe sözlüğü*. Ankara: Ekin Yayınları.
- Cintaş, D. (2009). *İbrahim Zeki Burdurlu'nun Eserlerinde Çocuk Eğitimi İle İlgili Evrensel Değerler*. (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez No:234977).
- Cüceloğlu, D. (1993), *İnsan ve Davranışı: Psikolojinin Temel Kavramları* (4. Bas.), İstanbul: Remzi Kit.
- Çileli, M. (1986). *Ahlâk psikolojisi ve eğitim*. Ankara: V yayınları
- Çilenti, K. (1980). *Çocuk ve Kitle İletişim Araçları, Çocuk ve Eğitim*. Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları.
- Demir, K., İşcan Demirhan, C. (2007, Kasım). Hayat Bilgisi Dersinde Değerler ve Değerler Eğitimi. *1. Ulusal İlköğretim Kongresi*. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Demir, R. (2019). *Türkiye’de Çocuk Kanallarında Yayınlanan Çizgi Filmlerde dinî ve Kültürel Değerler Eğitimi*. (Doktora Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez No:537419).
- Demirtaş, T. (2012). *Değerler Eğitiminde Edebi Ürünlerden Yararlanma: Nasreddin Hoca Fıkraları*. (Yüksek Lisans Tezi).YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez No:328104).
- Dereobalı, N. (2015). Okul öncesi eğitim ve kitle iletişim araçları. (Editör: Gelengül Haktanır) *Okul Öncesi Eğitime Giriş*, Anı Yayıncılık, s 254-278.
- Dilmaç, B. (2007). *Bir Grup Fen Lisesi Öğrencisine Verilen İnsani Değerler Eğitiminin İnsani Değerler Ölçeği İle Sınanması*. (Doktora Tezi).YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez No:211415).
- Dinç, B. (2011), *Okulöncesi Dönemde Değerler Eğitiminin Yeri ve Önemi*, Ünite 4. A.Arıkan (Ed.). *Okul Öncesi Dönemde Değerler Eğitimi* (sf.73-94). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Doğan, A, Göker, G. (2012). Tematik Televizyon ve Çocuk: İlköğretim Öğrencilerinin Televizyon İzleme Alışkanlıkları. *Milli Eğitim*,194, 5-30.

Erişim

adresi:

https://www.academia.edu/1641769/TEMATİK_TELEVİZYON_VE_ÇOCUK_İLKÖĞRETİM_ÖĞRENCİLERİNİN_TELEVİZYON_İZLEME_ALIŞKANLIKLARI

Dwiaryanti, R.(2018). Growing Akhlaqul Karimah As Character Education To The Children Through “Omar And Hana” Cartoon Film Series. *Jurnal Pendidikan dan Manajemen Islam*, Volume 8, Nomor 2.

Ebren, Ö. (2015). *Çizgi Filmlerde Sempatik Şiddet Olgusu: TRT Çocuk Televizyonu Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez No:397697).

Eren, E., (1989), Yönetim Psikolojisi (3. Baskı), İÜ İşletme Fak., İstanbul: İşletme İktisadi Ens. Yay.

Eşitti, ř. (Aralık, 2016). Çizgi Filmlerde Küresel ve Yerel Kültürün İnşası: Caillou ve Pepee Örneği. “*Anadolu’da Kültür ve İletişim: Geçmiş, Günümüz ve Gelecek*” isimli Uluslararası Sempozyumu. Karadeniz (32).

Eyre, L. ve Eyre, R. (1993). *Teaching Your Children Values*. New York: Simon & Schuster

Fedakâr, P. (2011). Çizgiyi Aşanlar: Cille Türk Mitolojisinin Çizgi Filmde Kullanılması ve Çizgi Filmle Aktarılması. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi / Journal of Turkish World Studies*, Y.11, S.1, s.107-119.

Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/egetdid/issue/34444/380521>

Fındıklı, R. (Ekim, 2011). Suçların önlenmesinde kültürel değerlerin rolü. *Suç Önleme Sempozyumu*. Bursa Emniyet Müdürlüğü Yayınları, Bursa.

Gorodyska, V.(2015). Role of Cartoons in Moral Education of Senior Preschoolers, *Annales Universitatis Mariae Curie, Vol XXVIII, 2. doi: 10.17951/j.2015.28.2.71*

Gökçearlan, A. (2007). *Mizah İçerikli Canlandırmada Biçim ve Hareket*. Sanatta Yeterlilik Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Gökçearslan, A. (2010). *Canlandırma Sinemasında Karakter Tasarımı ve Amerika Kökenli Önemli Canlandırma Karakterlerin Analizi*. E-Journal of New World Sciences Academy. Sayı:4. Erişim adresi: <https://docplayer.biz.tr/572538->

- Göktepe, E. (2015). *Geçmişten Günümüze Hareketli Görüntü ve Türkiye’de Animasyonun Gelişimi*. (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez No:395080).
- Güler, T. ve Akman, B. (2006). 6 Yaş Çocuklarının Bilim Ve Bilim İnsanı Hakkındaki Görüşleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 31, 55-66. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/87688>
- Güler, D. (1989). Çocuk Televizyon ve Çizgi Film. *A:Ö:F İletişim Bilimleri Dergisi*, sayı 5, no 320/141. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kurgu/issue/59617/858959>
- Güler, Deniz A. (2013). *Soyutun Somutlaştırılması: Çizgi Filmlerin Kültürel İşlevleri*. I. Türkiye Çocuk ve Medya Kongresi Bildiriler Kitabı-1., haz. H. Yavuzer ve M. R. Şirin, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, s.207-216.
- Güneş, V. (2010). *Çizgi Film Karakterlerinin Çocukların Satın Alma Davranışlarında Etkileri*. (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez No:273082).
- Güngör, E. (1998). *Değerler Psikolojisi Üzerinde Araştırmalar*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Halas, J. (1979). Canlandırma sineması. *Kurgu Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası Hakemli İletişim Dergisi*, 2 (2) , 256-271. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ekurgu/issue/16235/170058>
- Hofstede, G. (1984) *Culture’s Consequences: International Differences in Work Related Values*. California: Newburg Park Sage Publications.
- Huitt, W. (2004). Values Educational Psychology Interactive. Valdosta, GA: Valdosta State University. Erişim adresi: <http://www.edpsycinteractive.org/topics/affsys/values.html>.
- Hünerli, S. (2005). *Canlandırma Sineması Üzerine*. İstanbul: Es Yayınları.
- İlgaz, S. (1997). *Çizgi Film Temel İlkeleri, Yapım Tekniği*. İstanbul: Tayf Basım Yayın. Leya Yayıncılık.

- İgit, A. (2016). Animasyon Filmlerinde İnsan Ve Doğa İlişkisi. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*. C.4.S.2. doi: 10.19145/gujofoc.17163.
- İnan K. (2005). *İlköğretim 7. Sınıfta Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi Dersi Öğretim Programında İfadesini Bulunan Temel Hak ve Özgürlüklerin Kazanılma Düzeyi*. (Yüksek Lisans Tezi).YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez No:159521)
- İnan, T. (2016). Çocuk Medyasında Evrensel ve Yerel Değerlerin Aktarımı: TRT Çocuk Kanalı Örneği. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, yıl: 4, Sayı:25,s. 200-212.Erişim adresi:<https://docplayer.biz.tr/25968775-Taskin-inan-1-cocuk-medyasinda-evrensel-ve-yerel-degerlerin-aktarimi-trt-cocuk-kanali-ornegi.html>
- İnce, M. (1991). *Çizgi Filmlerin 6- 18 Yaş Grubu Bireylerin Yaşantılarında Yeri ve Önemi*. (Yüksek Lisans Tezi).YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez No:18041).
- İnceoğlu, M. (2004). *Tutum, Algı, İletişim*. Ankara: Elips Kitap.
- Kaba, F. (1992). *Animasyonun Eğitim Amaçlı Kullanımı*. (Yüksek Lisans Tezi).Eskişehir: Anadolu Üniversitesi. YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez No:20933).
- Kaba, F. (2014). Çizgi Filmlerde Grafik İfade ve Konu Açısından Kültürel Etkiler: Türk Çizgi Film Örnekleri. *Selçuk İletişim, Dergisi*, 8 (3): 163-181. Erişim adresi: <https://docplayer.biz.tr/17970836-Cizgi-filmlerde-grafik-ifade-ve-konu-acisindan-kulturel-etkiler-turk-cizgi-film-ornekleri.html>
- Kaba, F. (2002). Türkiye’de çizgi film: Eğitimi ve gelişimi. *Anadolu Sanat Dergisi*.
- Kamacioğlu, B. (2017). Çizgi Filmlerin Kültür Aktarımındaki Rolü ve Hayao Miyazaki Çizgi Filmleri.*Anadolu Üniversitesi Sanat Tasarımı Dergisi*, 7: 1-18.Erişim adresi:<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/423433>
- Karababa, A. (2019). Kuramsal temelde değer. (Editör: Bülent Tilmaç, Hasan Hüseyin Bircan) *Değerler ve Değerler Psikolojisi*, Ankara: Pegem Akademi.
- Karakuş, N. (2015). Okul Öncesi Döneme Hitap Eden Tema İçerikli Çizgi Filmlerin Değerler Eğitimine Katkısı Yönünden Değerlendirilmesi (Niloya Örneği).*Değerler Eğitimi Dergisi*, Cilt: 12, No: 30, 251-277. Erişim

adresi:https://www.academia.edu/21819746/Okul_%C3%96ncesi_D%C3%B6neme_Hitap_Eden_Tema_%C4%B0%C3%A7erikli_%C3%87izgi_Filmleri_n_De%C4%9Ferler_E%C4%9Fitimine_Katk%C4%B1s%C4%B1_Y%C3%B6n%C3%BCnden_De%C4%9Ferlendirilmesi_Niloya_%C3%96rne%C4%9Fi

Karakuş, N. (2016). Maysa ve Bulut İsimli Animasyon Çizgi Filmin Kültürel Öğeler Açısından İncelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(34), 134-149. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/226445>

Karatay, H. (Eylül, 2007). *Değer Aktarımı Açısından Yerli ve Yabancı Çocuk Edebiyatı Ürünleri*. Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi (38. ICANAS). Ankara.

Karatay, H., Destebaşı, F. ve Demirbaş, M. (2015). Çocuk Edebiyatı Ürünlerinin 6, 7 ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Karakter Gelişimine Etkisi. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2, 1123-140. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/715429>

Kaya, T. (2014). Tematik Çocuk Kanallarında Yayınlanan Çizgi Filmlerde Yerel ve Küresel İzler. *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 1, 63-78. Erişim adresi: <https://docplayer.biz.tr/18566068-Tematik-cocuk-kanallarinda-yayinlanan-cizgi-filmlerde-yerel-ve-kuresel-izler-tebrike-kaya.html>

Kılıcı, Ş. (2009). *Tüketim Toplumunun Bir Formu Olarak Çizgi Filmlerde Çocukluk ve Toplumsal Cinsiyet Temsilleri: Barbie, Bratz ve Winx Club*. (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez No:241966).

Kohlberg, L. (1972). *Moral Stages and Moralization: The Cognitive Developmental Approach*. Ed. T. Lickona, *Moral Development and Behavior Theory, Research and Social Issues*. New York: Holt, Rinehart and Winston Yayıncılık.

Kuşdil, ME, Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). Türk Öğretmenlerin Değer Yönelimleri ve Schwartz Değer Kuramı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 15(45), 59–80. Erişim adresi: <https://www.psikolog.org.tr/tr/yayinlar/dergiler/1031828/tpd130044332000000m000233.pdf>

- Malatyalıoğlu, Ö. (2014). *Belirli Yaş Gruplarına Göre Çizgi Filmlerde Karakter Soyutlama Düzeyi*. (Yüksek Lisan Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez No:385582).
- Maslow, A.(2001). *İnsan olmanın Psikolojisi*, (çev. Okan Gürbüz), İstanbul: Kuraldışı Yayıncılık.
- Maslow, A. H. (1970a). *Motivation and Personality*.New York: Harper and Row.
- Maslow, A. H. (1970b). Religions, values, and peak experiences. New York: Penguin.
- Maslow, A. H. (1943). A Theory of Human Motivation. *Psychological Review*, 50(4), 370-396. Erişim adresi: <https://psychclassics.yorku.ca/Maslow/motivation.htm>
- Meaney, M. H. (1979). *A Guide for Implementing Values Education in the Primary Grades*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Seattle Üniversitesi.
- MEB (2010). *İlköğretim din kültürü ve ahlâk bilgisi programı(4-5-6-7 ve 8.sınıf)*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- MEB (2019). *Türkçe Dersi Öğretim Programı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı. Erişim adresi:<https://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/20195716392253-02-T%C3%BCrk%C3%A7e%20%C3%96%C4%9Fretim%20Program%C4%B1%202019.pdf>
- MEB (2017). Müfredatta Yenileme ve Değişiklik Çalışmalarımız Üzerine, Ankara, 18 Temmuz 2017, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Erişim Adresi: http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_07/18160003_basin_aciklamasi-program.pdf
- Meydan, H. (2014). Okulda Değerler Eğitiminin Yeri ve Değerler eğitimi Yaklaşımları Üzerine Bir Değerlendirme. *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(1), 93-108. Erişim adresi:<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/40229>
- Moskaleva, L.ve Postylnaya, E. (2013). Animated Technologies in the Formation of Student's Moral Values: Methodological and Practical Aspects", *European International Journal of Science and Technology*, Vol. 2, No. 6, p. 113-122.Erişim adresi:<https://docplayer.net/15296782-Animated-technologies-in-the-formation-of-students-moral-values-methodological-and-practical-aspects.html>

- Naagarazan, R. S. (2006). *A Textbook on Professional Ethics and Human Values*. New Delhi: New Age International Publishers.
- Okur, A. ve Göçen, G. (2012). Güzel Konuşmada Televizyonu Kullanabilmek ve Bir Model Örneği Önerisi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 7(29), 87-103. Erişim adresi: <file:///C:/Users/Erg%C3%BCn/Downloads/GzelKonumadaTelevizyonuKullanabilmekveBirModelnerisi2012.pdf>
- Omay, U. (2010). Tüccar sınıfın protestan hareketi desteklemesinin Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi yaklaşımı açısından değerlendirilmesi. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 52. Erişim adresi: <https://arastirmax.com/tr/system/files/dergiler/51602/makaleler/52/1/arastirmax-tuccar-sinifin-protestan-hareketi-desteklemesinin-maslowun- ihtiyaclar-hiyerarşisi-yaklaşimi-acısından-değerlendirilmesi.pdf>
- Onaran, A, Ş. (1999). *Türk Sineması I. Cilt*. Ankara: Kitle Yayınları.
- Oruç, C., Tecim, E. ve Özyürek, H. (2011). Okul Öncesi Dönem Çocuğunun Kişilik Gelişiminde Rol Modellik ve Çizgi Filmler. *Ekev Akademi Dergisi*, 15(48), Erişim adresi: https://www.academia.edu/15800962/Okul_%C3%96ncesi_D%C3%B6nem_%C3%87ocu%C4%9Funun_Ki%C5%9Filik_Geli%C5%9Fiminde_Rol_Modellik_ve_%C3%87izgi_Filmler
- Önder, A. & Dağal, B.A. (Aralık, 2006). Okul Öncesi Çocukların Annelerinin 'Benimle Oynar mısın?' Çocuk Programını Kalite Kriterlerine Göre Değerlendirmesi. *II. Uluslararası Çocuk ve İletişim Kongresi*, Ankara.
- Özgökbel Bilis, P. (2014). Rol Modelleri ve Toplumsal Değerler Açısından "Uçaklar" Adlı Animasyon Filmi Üzerine Bir İnceleme. *Selçuk İletişim*, 8 (3): 201-227. Erişim adresi: <https://docplayer.biz.tr/18856057-Rol-modelleri-ve-toplumsal-değerler-acısından-ucaklar-adli-animasyon-filmi-uzerine-bir-inceleme.html>
- Özön, N. (1981). *Sinema ve Televizyon Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Öztekin, S. (2008). *Çocuk Televizyonunun Eğitim ve Eğlendirme Özelliklerinden Çocuğun Gelişimine Etkisi Digitürk Baby TV Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez No:234702).

- Öztürk, C. ve Karayağız, G. (2007). Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Televizyon İzleme Durumları ve Bunu Etkileyen Etmenlerin İncelenmesi. *Millî Eğitim Dergisi*, 175, 116- 128. Erişim adresi: <https://docplayer.biz.tr/25015550-Okuloncesi-donem-cocuklarinin-televizyon-izleme-aliskanliklari-ve-anne-baba-tutumlari.html>
- Rokeach, M. (1973). *The Nature of human values*. New York: The Free Press.
- Rostboll, C.(2008). The Use And Abuse Of “Universal Values” In The Danish Cartoon Controversy. Paper presented at the Conference “Democracy and Difference”, Culcom, University of Oslo.
- Sayılğan, E. (2014). Medya Sektöründe Bir Uzmanlaşma Olgusu Olarak Tematik Kanallar ve İzleyici Çeşitliliğinin Tematik Kanal Oluşumundaki Rolü. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 2(3). Erişim adresi: <https://docplayer.biz.tr/18008834-Medya-sektorunde-bir-uzmanlasma-olgusu-olarak-tematik-kanallar-ve-izleyici-cesitliliğinin-tematik-kanal-olusumundaki-rolu-ozet.ht>
- Schwartz, S. H. (1994). Are there universal aspects in the structure and content of human values? *Journal of Social Issues*, 50 (4), 19-45. Erişim adresi: https://www.researchgate.net/publication/227762767_Are_There_Universal_Aspets_in_the_Structure_and_Contents_of_Human_Values
- Selanik Ay, T. ve Korkmaz, Ç. (2017). Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Değerler ve Kültürel Öğeler bağlamında “Küçük Hezarfen” Çizgi Filmi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8(2), 49-62. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/409327>
- Selçuk, Z. (2000). *Gelişim ve Öğrenme*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Senemoğlu, N. (2020). *Gelişim, öğrenme ve öğretim: Kuramdan uygulamaya* (27. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sevim, Z. (2013). Çizgi Filmlerin Değerler Eğitimi Bakımından Karşılaştırılması. (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez No:344660).
- Siti Halimah, A.(2019). The Islamic Education Values In The Cartoon Movie Of "Upin & Ipin". *Jurnal Ilmu al-Qur'an dan Tafsir Program Studi Ilmu al-Qur'an dan Tafsir*, Volume 4, N. 1. Erişim adresi: jurnal.dharmawangsa.ac.id

- Somuncu, S. (2010). İlköğretim Türkçe Ders Kitabındaki Edebî Metinlerin İçerdiği Evrensel Değerlere Ve Metin Seçimine İlişkin Bazı Tespitler. *Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24, 193-219. Erişim adresi: <http://acikerisimarsiv.selcuk.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/11870/Selim%20SOMUNCU.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Superka, D. P., Ahrens, C., Hedstrom, J. E., Ford, L. J. & Johnson, P. L. (1976). *Values education sourcebook: conceptual approaches, material analyses and an annotated bibliography*. Colorado: Social Science Education Consortium, ERIC Clearinghouse for Social Studies/ Social Science Education. Erişim adresi: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED118465.pdf>
- Syed Azmy, S. ve diğerleri(2001). Implicature Analysis of Value Elements in Omar and Hana Music Animated Cartoon. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education*, Vol.12 No.6. Erişim adresi: www.turcomat.org
- Şahin, N. (2017). *Cengiz Aytmatov'un Eserlerinin Değerler Eğitimi Bağlamında İncelenmesi ve Ortaokul Türkçe Ders Kitapları İçin Metin Önerileri*. (Doktora Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez No:475975).
- Şeker ,N,T, Balcı, E,V. (2013). Yeni Türk Çocuk Dizi Fenomeni “Pepee” Çizgi Dizisinin Alımlama Analizi, *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 33, 243-263. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/206946>
- Taş Alicenap, Ç. (2015). Kültürel mirasın çizgi film senaryolarında kullanılması. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 37, 11- 26. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/157209>
- Tavşancıl, E. ve Aslan, E. (2001). *Sözel, Yazılı ve Diğer Materyaller İçin İçerik Analizi ve Uygulama Örnekleri*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Taylor, R. (1999). *Encyclopedia of Animation Techniques*. London: Quatro Publishing PLC.
- TDK (2020, 17 Ağustos). Erişim adresi: <http://www.tdk.gov.tr/>
- TDK (2021, 28 Nisan). Erişim adresi: <http://www.tdk.gov.tr/>
- Tekke, M. (2019). Maslow’un ihtiyaçlar hiyerarşisinin en son düzeyleri: Kendini gerçekleştirme ve kendini aşmışlık. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi – Journal of Qualitative Research in Education*, 7(4), 1704-1712. doi: 10.14689/issn.2148-2624.1.7c.4s.17m

- Tekke, M., Coşkun, M. (2019). Kendini Tanıma, Kendini Gerçekleştirme, Kendini Aşmışlık Ve Potansiyelini Tam Kullanan Kişi: Kişilerarası İletişim, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, - Cilt/Volume:18 - Sayı/Issue:70. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/674065>
- Temizyürek, F., Acar, Ü. (2014). Çizgi Filmlerdeki Subliminal Mesajların Çocuklar Üzerindeki Etkisi. *Cumhuriyet International Journal of Education-CIJE*.vol 3(3).25-39. Erişim adresi:<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/314218>
- Tezcan, M. (2016). *Sosyolojiye giriş*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Turp Özdemir, Z. (2020). *Türkiye'de çocuk kanallarında yayınlanan çizgi filmlerin değerler eğitimi açısından incelenmesi ve bu çizgi filmlerin Türkçe öğretimine katkısı*. (Yüksek Lisans Tezi), YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez No:636369).
- TÜİK (2020, 21 Temmuz). Erişim adresi: <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=33632>
- Türker, H. İ. (2011). Canlandırma'nın Tarihçesi Ve Türk Canlandırma Sanatı. *İnönü Üniversitesi Sanat Ve Tasarım Dergisi*, 1. (2). 236. Erişim adresi: <https://docplayer.biz.tr/572746-Canlandirma-nin-tarihcesi-ve-turk-canlandirma-sanati.html>
- Türkmen, N. (2012), Çizgi Filmlerin Kültür Aktarımındaki Rolü Ve Pepee.CÜ *Sosyal Bilimler Dergisi*, C: 36, Sayı: 2. Erişim adresi:<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/49901>
- Uçan, B. (2018). Türk Çizgi Filmlerinde Kültürel Kodlamalar..*Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C: 11, Sayı: 55, s. 1134-1144. doi: 10.17719/jisr.20185537283
- Ülken, H. Z. (1969). *Sosyoloji Sözlüğü*. İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Basımevi.
- Ülken, H. Z. (2016). *Bilgi ve değer*. (3. Baskı). Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Williams, R. (2001). *The Animators Survival Kit*. New York: Faber and Faber Inc,
- Yayan, G., Gümüşsoy, R. (2016). Çizgi Filmlerdeki İmgelerin Çocuk Eğitimi Üzerine Etkisi. *Kesit Akademi Dergisi*. 2(4), 344-358. Erişim adresi:http://kesitakademi.com/Makaleler/1226046506_60%20r%C3%BCveyda%20g%C3%BCm%C3%BC%C5%9Fsoy.pdf

- Yener, Y., Yılmaz, M., Şen, M. (2021). Çizgi filmlerde değer eğitimi: TRT çocuk örneği. *International Journal of Social Sciences and Education Research* , 7 (2) , 114-128. doi: 10.24289/ijsser.846419
- Yıldırım, A. ve Şimşek H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (11. Baskı)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yiğit, R. (Ekim, 2011). Suça Yönelmiş Çocukların Rehabilitesinde Değerler Eğitimi. *Suç Önleme Sempozyumu*, Bursa.
- Yiğit, M. ve Tarman, B. (2013). Değerler Eğitiminin ilköğretim 4. Ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki Yeri ve Önemi. *Journal of Social Studies Education Research*, 4(2), 79-102.Erişim adresi:<https://docplayer.biz.tr/22664816-Degerler-egitimimin-ilkogretim-4-ve-5-sinif-sosyal-bilgiler-ders-kitaplarindaki-yeri-ve-onemi.html>
- Yorulmaz, B. (2013a). Din ve Değerler Eğitimi Açısından Caillou Çizgi Filminin Değerlendirilmesi. *Diyanet İlmi Dergi*, Vol. 49 (3), 127-143. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/410424>
- Yorulmaz, B. (2013b). Pepee Çizgi Filminin Din ve Değerler Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 24(6). Erişim adresi:438448.http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt6/cilt6sayi24_pdf/yorulmaz_bilal.pdf